

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**İÇ MEKÂN TASARIMININ İYİ OLMA HALİ ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EREMITO
OTELİ ÖRNEĞİ**

Tuğba SEL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

İÇ MEKÂN TASARIMININ İYİ OLMA HALİ ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EREMITO
OTELİ ÖRNEĞİ

Tuğba SEL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

İÇ MEKÂN TASARIMININ İYİ OLMA HALİ ÜZERİNDEKİ ROLÜ: EREMITO OTELİ ÖRNEĞİ

Danışman: Doç. Alım Selin MUTDOĞAN

Yazar: Tuğba SEL

ÖZ

Günümüz dünyasında bireylerin fiziksel, zihinsel ve duygusal dengelerini koruma ihtiyacı, giderek karmaşıklaşan yaşam koşulları ve artan stres faktörleriyle birlikte daha da önem kazanmıştır. İyi olma hali (well-being) kavramı, bireylerin yaşam kalitesini artırmayı ve genel sağlık durumlarını desteklemeyi hedefleyen bir yaklaşım olarak, pek çok disiplinin ilgi odağı haline gelmiştir. Mekânlar, bireylerin günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdiği ve bu sebeple iyi olma halini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, iyi olma hali odaklı bir tasarım yaklaşımı, insan deneyimlerini olumlu yönde şekillendirmek ve mekânları sadece kullanılan alanlar değil, aynı zamanda kullanıcıların genel iyi olma hallerini pozitif yönde etkileyecek ortamlar olarak değerlendirilmesi temel bir gereklilik haline gelmelidir.

Bu tez çalışmasında, iyi olma hali odaklı tasarım gereksinimlerinin gerçek bir örnek üzerinden değerlendirilmesi amacıyla, İtalya'daki Eremito Otel'i'nin iç mekân tasarımı incelenmiştir. Çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılarak, otel konuklarının çevrim içi platformlarda paylaştıkları görüşler doğrultusunda, tasarımın bağlamsal, fonksiyonel, ergonomik, psikolojik, sosyal, duygusal ve estetik gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçları, Eremito Otel'i'nin tasarım anlayışının iyi olma halini destekleyici bir rol üstlendiğini ortaya koymakta ve iç mekân tasarımında bu yaklaşıma odaklanmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu çalışma, gelecekteki tasarım süreçlerine rehberlik edebilecek bir model sunmaktadır.

Anahtar sözcükler: İyi olma hali, iç mekân tasarımı, tasarım gereksinimleri, mekân ve iyi olma ilişkisi, otel tasarımı, mekânsal analiz.

THE IMPACT OF INTERIOR DESIGN ON WELL-BEING: THE CASE OF EREMITO HOTEL

Supervisor: Assoc. Prof. Alim Selin MUTDOĞAN

Author: Tuğba SEL

ABSTRACT

In today's world, the need for individuals to maintain their physical, mental, and emotional balance has become increasingly important due to ever-more complex living conditions and rising stress factors. The concept of well-being has emerged as an approach aimed at enhancing individuals' quality of life and supporting their overall health, making it a focal point for many disciplines. Spaces, as environments where individuals spend a significant portion of their daily lives, are among the key factors that directly influence well-being. Therefore, a well-being-oriented design approach has become an essential requirement, aiming not only to shape human experiences positively but also to consider spaces as environments that enhance users' overall well-being.

In this thesis, the interior design of Eremito Hotel in Italy was analyzed to evaluate well-being-oriented design requirements through a real-world example. Using the content analysis method, the study assessed the extent to which the design met contextual, functional, ergonomic, psychological, social, sensory, and aesthetic requirements based on the opinions shared by hotel guests on online platforms.

The research findings reveal that Eremito Hotel's design philosophy plays a supportive role in promoting well-being, emphasizing the necessity of focusing on this approach in interior design. This study offers a model that can guide future design processes.

Keywords: Well-being, interior design, design requirements, relationship between space and well-being, hotel design, spatial analysis.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince bana rehberlik eden ve her daim destek olan değerli tez danışmanım Doç. Alım Selin MUTDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, kitabını benimle paylaşarak tezime katkı sağlayan Prof. Dr. Nilüfer SAĞLAR ONAY'a da içtenlikle teşekkür ederim.

Bu süreçte bana maddi ve manevi anlamda her türlü desteği sunan sevgili babam Mustafa SEL ve annem Züleyha SEL'e, her daim yanımda olan ve anlayışlarıyla bana güç veren canım ablam Tuğçe İYİ'ye ve biricik kardeşim Nur SEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	vii
GÖRSELLER DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: İYİ OLMA HALİ	3
1.1. İyi Olma Hali Kavramı ve Tanımı	3
1.1.1. İyi Olma Halinin Bileşenleri.....	6
1.1.1.1. Temel İnsan İhtiyaçları	7
1.1.1.2. Ekonomik İhtiyaçlar	8
1.1.1.3. Çevresel İhtiyaçlar.....	8
1.1.1.4. Öznel Mutluluk	9
1.1. İyi Olma Haline İlişkin Teoriler	9
1.1.1. Hedonist Teoriler	10
1.1.2. Arzulanırılık Teorileri	12
1.1.3. Hedef Listesi Teorileri.....	12
2. BÖLÜM: İÇ MEKÂN TASARIMINDA İYİ OLMA HALİ	18
2.1. İyi Olma Halini Destekleyen Farklı Tasarım Yaklaşımları.....	18
2.1.1. Biyomimikri	19
2.1.2. Biyofilik Tasarım	23
2.1.3. Kullanıcı Odaklı Tasarım	27
2.1.4. Kapsayıcı Tasarım	31
2.1.5. Destekleyici Tasarım	33

2.1.6. Üretken Tasarım.....	36
2.2. İyi Olma Halini Destekleyen Tasarım Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi	38
2.3. İyi Olma Hali İçin Tasarımın Rolü	40
2.3.1. İyi Olma Halinin Mekânsal Boyutu.....	42
2.3.2. İyi Olma Halini Desteklemek için Mekân Tasarımı	44
2.3.2.1. Esneklik.....	44
2.3.2.2. Yer Algısı.....	47
2.3.2.3. Doğa ile Temas	47
3. BÖLÜM: İÇ MEKÂNLARDA İYİ OLMA HALİNİN UYGULANMASI.....	51
3.1. İç Mekânlarda İyi Olma Halinin Uygulanması için Kılavuz.....	51
3.2. İç Mekânlarda İyi Olma Hali Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi	52
3.2.1. Bağlamsal Gereksinimler	52
3.2.2. Fonksiyonel Gereksinimler	54
3.2.3. Ergonomik Gereksinimler	55
3.2.4. Psikolojik Gereksinimler	56
3.2.5. Sosyal Gereksinimler	59
3.2.6. Duyusal Gereksinimler	60
3.2.7. Estetik Gereksinimler	63
4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA YÖNTEM VE SÜRECİ	65
4.1. Araştırmanın Amacı	65
4.2. Araştırmanın Yöntemi	65
4.3. Araştırmanın Önemi.....	67
4.4. Araştırmanın Varsayımları	68
4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	68
4.6. Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması	69
5. BÖLÜM: EREMITO OTEL'İN KONSEPT VE GENEL ÖZELLİKLERİ	70
6. BÖLÜM: BULGULAR VE ANALİZ	77

6.1. Bağlamsal Gereksinimlerin Değerlendirilmesi	79
6.2. Fonksiyonel Gereksinimlerin Değerlendirilmesi.....	83
6.3. Ergonomik Gereksinimlerin Değerlendirilmesi.....	86
6.4. Psikolojik Gereksinimlerin Değerlendirilmesi	89
6.5. Sosyal Gereksinimlerin Değerlendirilmesi	93
6.6. Duyusal Gereksinimlerin Değerlendirilmesi	96
6.7. Estetik Gereksinimlerin Değerlendirilmesi	100
SONUÇ	104
KAYNAKÇA	109
YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	129
ETİK BEYANI.....	130
YÜKSEK LİSANS/SANATTA YETERLİK/DOKTORA TEZİ/SANAT	
ÇALIŞMASI RAPORU ORJİNALLİK RAPORU	131
PROFICIENCY IN ART / MASTER’S THESIS /ART WORK REPORT	
ORIGINALITY REPORT	132

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. İyi olma hali bileşenleri	6
Tablo 2. İyi olma halinin dört temel unsuru ve ana etkileri	7
Tablo 3. Sağlık ve iyi olma halini teşvik etme olasılığı olan fiziksel ve psikososyal koşullar	17
Tablo 4. Biyofilik tasarımın 14 unsuru	25
Tablo 5. İyi olma hali gereksinimleri için tasarım yaklaşımlarının avantajları	40
Tablo 6. İyi olma hali gereksinimlerinin yöntem ve amaçları	64
Tablo 7. İncelenen yorum sayılarının yıllara göre dağılımı	77
Tablo 8. Ana ve alt kategorilerin sınıflandırılması	78
Tablo 9. Bağlamsal gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	83
Tablo 10. Fonksiyonel gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	86
Tablo 11. Ergonomik gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	89
Tablo 12. Psikolojik gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	93
Tablo 13. Sosyal gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	96
Tablo 14. Duyusal gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	100
Tablo 15. Estetik gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar	103
Tablo 16. İyi olma halini destekleyen otel tasarımları için öneriler rehberi	107

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1: Norman Foster, Gherkin Kulesi	ix
Görsel 2: Grimshaw Architects, Eden Projesi	20
Görsel 3: Mick Pearce, Eastgate Centre.....	21
Görsel 4: Afrika termitleri	21
Görsel 5. Otelin konumu	70
Görsel 6: Otel ve çevresindeki 3000 hektarlık koruma altındaki doğa alanı	70
Görsel 7. Otelin dış cephesi	71
Görsel 8. Celluze oda girişi, yatak ve taş masa	72
Görsel 9. Celluze odadaki pencere, taş masa ve lavabo	72
Görsel 10. “Refectaroy” isimli yemek yenilen alan	73
Görsel 11. Yoga odası	74
Görsel 12. Rahatlama alanı	74
Görsel 13. Ortak alan	75
Görsel 14. Otelin akşam görüntüsü.....	75
Görsel 15. Mum ışığıyla aydınlatılan koridor.....	76
Görsel 16. Spa alanı	76

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. İyi olma hali modeli	5
Şekil 2. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi	7
Şekil 3. İyilik hali çemberi	14
Şekil 4. Biyomimikri tasarım süreci.....	22
Şekil 5. Biyofilik tasarım süreci.....	27
Şekil 6. Kullanıcı odaklı tasarım süreci.....	31
Şekil 7. Kapsayıcı tasarım süreci	33
Şekil 8. Destekleyici iyileştirici çevrenin kavramsal modeli	36
Şekil 9. İç mekânlarda iyi olma halini oluşturmak için üretken tasarımın kullanımı	38
Şekil 10. İyi olma haline yönelik iç mekân tasarım süreci	49
Şekil 11. İç mekânlar için iyi olma hali yapısı.	50
Şekil 12. Araştırma verilerinin toplanması, kodlanması ve yorumlanması ile ilgili süreç	67
Şekil 13. Bağlamsal gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı.....	80
Şekil 14. Fonksiyonel gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı	84
Şekil 15. Ergonomik gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı	87
Şekil 16. Psikolojik gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı	90
Şekil 17. Sosyal gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı.....	94
Şekil 18. Duyusal gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı	97
Şekil 19. Estetik gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı.....	101
Şekil 20. Her bir gereksinim kategorisi için yapılan toplam yorum sayıları.....	104
Şekil 21. Kelime bulutu	106

GİRİŞ

Desmet ve Pohlmeier (2013), iyi olma halini bireyin genel yaşam kalitesini temsil eden geniş bir kavram olarak tanımlar. Naci ve Ioannidis (2015) ise wellness (zindelik) kavramını, geleneksel sağlık tanımının ötesinde, fiziksel, zihinsel ve sosyal iyi olma halleriyle bağlantılı çeşitli ve birbirine bağlı boyutlar olarak tanımlar. Bu daha geniş tanım, fiziksel canlılık, zihinsel keskinlik, sosyal tatmin, başarı duygusu ve kişisel tatmin elde etmeye yönelik seçimler ve aktiviteleri içerir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Yaşadığımız çevre, özellikle iç mekânlar, davranışlarımızı ve duygularımızı doğrudan etkilemektedir. İç mekânlar, kullanıcıların farklı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanabilir ve sayısız şekilde dizayn edilebilir. Yaşadığımız mekânlar yalnızca bir gözlem alanı değil, aynı zamanda bizleri içine alan ve etkileyen ortamlardır. Bu sebeple iç mekânlar, iyi olma halimizi şekillendirme konusunda büyük bir öneme sahiptir. (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.7).

Dreyer ve diğerlerine (2018) göre yapılı çevre, insan yaşamının gelişimine ve insanlar ile mekân arasındaki etkileşimlere olanak tanımaktadır. Bu yapılı çevreler, özellikle iç mekânlar, sakinlerin iyi olma halini etkiler (Hegge, 2013; Dolan ve diğerleri, 2016; Wicker, 1991) ve sağlık üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratabilir (Clements Croome, 2006; MacNaughton ve diğerleri, 2017). Bu etkiler, bireylerin bilinçli ve bilinçsiz durumlarını, duygularını ve davranışlarını, dolayısıyla genel yaşam kalitelerini etkiler (Dolan vd., 2012; Sensharma vd., 1998). İnsanlar zamanlarının büyük bir kısmını (yaklaşık %80 ila %90) iç mekânlarda geçirdikleri için, bu etkileri anlamak son derece önemlidir (Demattè vd., 2018; Klepeis vd., 2001; Park vd., 2018; Yin vd., 2018). Bu bağlamda, iç mekânların tasarımının insan sağlığı ve genel iyi olma hali üzerindeki etkileri büyük önem taşımaktadır. Yapılı çevrelerin ve iç mekânların bu etkilere sahip olması, insanların yaşam kalitesini iyileştirme ya da olumsuz etkileri önleme açısından kritik bir rol oynamaktadır.

İyi olma hali araştırmaları genellikle psikoloji, sosyoloji, tıp ve sağlık gibi çeşitli alanları kapsar. Son yıllarda ise, iyi olma hali, tüm tasarım süreçlerinde en önemli amaçlardan biri haline gelmiştir. Yaşam alanlarımızın, iyi olma halimizi önemli

derecede etkileyebileceği artık kabul edilmektedir. Lyubomirsky, Sheldon ve Schkade (2005) insanların iyi olma düzeylerini etkileyen üç temel faktörü sıralar:

1. Mutluluk düzeyleri (yani genetik olarak belirlenen sabit mutluluk seviyesi, bu da bireysel farklarındaki %50 kadarını açıklamaktadır),
2. Hayat koşulları (örneğin, gelir, medeni durum ya da dini inançlar gibi faktörler, genellikle bireysel farklılıkların %10'unu açıklamaktadır),
3. Pozitif bilişsel, davranışsal ve hedef odaklı aktiviteler (bunun da bireysel farklılıkların %40'ına kadar önemli bir kısmını açıklama potansiyeli vardır).

Bu üç bileşen incelendiğinde üçüncü faktörün yaşam alanımızdaki çevreyle büyük ölçüde etkilendiği söylenebilir. Yaşam alanlarımızda gerçekleşen her türlü etkinlik mekânsal deneyimle yönlendirilip desteklendiği için, iyi olma hali, iç mekân tasarımında verilen kararlardan doğrudan etkilenir. Ayrıca mekânsal deneyim ve hedef odaklı aktiviteler, genetik faktörler ve yaşam koşulları gibi diğer iyi olma bileşenlerine göre daha yönetilebilir bir unsur olarak kabul edilebilir. Bu sebeple, tasarımcıların iç mekânları doğru bir şekilde tanımlama rolü, insanların iyi olma haline sağlanan en somut katkıdır. Bu bağlamda, iç mekânlarda iyi olma hali konusu, tasarım kriterleri ve yaklaşımı açısından özenle ele alınmalıdır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

İyi olma hali, sezgisel bir yaklaşımla değil, daha çok sistematik ve metodolojik bir şekilde ele alınmalıdır. Tasarımcıların, iyi olma halini artıran bir çevre oluşturmak için çeşitli gereklilikleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu gereklilikler; bağlamsal (çevrenin durumu), fonksiyonel (işlevsellik), ergonomik (kullanıcıya uygunluk), psikolojik (duygusal etki), sosyal (toplumsal etkileşimler), duyusal (duyulara hitap etme) ve estetik (görsel çekicilik) gibi tasarım kriterlerini içermektedir. Bu gerekliliklerin yerine getirilmesi, insanların yaşam alanlarında iyi olma halini hem teorik hem de uygulamalı açıdan teşvik etmektedir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.105).

1. BÖLÜM: İYİ OLMA HALİ

1.1. İyi Olma Hali Kavramı ve Tanımı

Literatüre iyi olma hali olarak geçen well-being kavramı; Oxford Sözlüğü'ne göre, "konforlu, rahat, sağlıklı ve mutlu olma hali" olarak ifade edilirken, Türk Dil Kurumu'na göre "gönenç olma, sağlığı yerinde olma ve esenlik" anlamlarını taşımaktadır (Attepe-Özden vd., 2017).

Ancak, iyi olma hali kavramı literatürde oldukça geniş bir perspektifte ele alınmaktadır. İyi olma hali kavramı, modern refah kavramları bağlamında bireylerin yaşam tarzı seçimlerine yönelik kişisel, politik ve sosyal kontroller açısından incelenmektedir. Bu kavramın içeriğinde, hem kişisel unsurlara (yaşam doyumu, sağlıklı olma, mutluluk, iyi hissetme, kendini gerçekleştirme, kendi kaderini belirleme gibi) hem de toplumsal unsurlara (insan hakları, sosyal adalet, gelir eşitliği, sosyal güvenlik gibi toplumsal refah) odaklanılmaktadır (Bradley, 2009; Talbott, 2010).

Literatürde iyi olma hali ilk defa 1961'de Halbert Dunn tarafından bireyin yetenek ve becerilerini kullanma kapasitesini artırmaya odaklanan bir yöntem olarak tanımlanmıştır. İyi olma hali, yaşamın ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu durum, bireyin hayattaki rollerini yerine getirdiği ortamda dengeli ve anlamlı davranışlar sergilemesini sağlar. İyi olma hali, olumlu düşünceleri, iyimserliği, kişinin görünümünü kontrol etme inancını, fiziksel benlik saygısını ve kendini önemli hissetme algısını olumlu yönde etkiler. Böylece birey, yaşam dengesini sağlayabilir, alışkanlıklarını sürdürebilir ve amaçları doğrultusunda yaşamını anlamlı hale getirebilir. Ayrıca, farklı rollerde karşılaşılan yaşam zorluklarına uyum sağlama veya başa çıkma sürecinde, duygusal, ruhsal, fiziksel ve/veya entelektüel kaynaklardan yararlanma ve çözüm üretme yeteneği artar. Bu durum, zihin, beden, ruh ve çevre arasında denge sağlarken, bireylerin başkalarının yaşamlarına da olumlu katkılarda bulunmalarına olanak tanır (Çolak vd., 2018).

Myers ve diğerleri (2000) iyi olma halini şu şekilde tanımlamışlardır: "Bireyin sosyal ve doğal çevresi içinde tam ve işlevsel olarak yaşaması için beden, zihin ve ruhun birleştiği optimal sağlık yönelimli bir yaşam biçimi ve iyi olma."

Psikoloji ve ekonomi alanında yapılan iyi olma hali araştırmaları bireylerin kendi yaşamlarına yönelik duygu ve düşüncelerini anlamaları için önemli bir rol oynamaktadır. Literatür, iyi olma halinin, insanların yaşam koşulları, hissettikleri ve hayatlarında nasıl davrandıkları gibi birçok faktörü kapsayan çok boyutlu bir olgu olarak ele alınması gerektiğini önermektedir. Bu ğeler, Diener ve Seligman'ın (2004) refah tanımında da görülebilir: "İnsanların yaşamlarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri, pozitif duygu, katılım, memnuniyet ve anlam içerir." Onlar, iyi olma halinin birden fazla ayrılabilir kavramı içerdiğini kabul ederler. Bu durum, iyi olma halinin mutlulukla karıştırılma eğilimine dikkat çeker ki mutluluk aslında iyi olma halinin sadece bir unsurudur.

İyi olma hali kavramı, olumlu bir fiziksel, sosyal ve zihinsel durumdur. Temel ihtiyaçların karşılanmasını, bireylerin bir amaç duygusuna sahip olmalarını ve kişisel motivasyon duygusunu hissetmelerini gerektirir. Ayrıca, iyi olma hali destekleyici kişisel ilişkiler, güçlü ve kapsayıcı toplumlar, iyi sağlık, finansal ve kişisel güvenlik, ödüllendirici istihdam ve sağlıklı ve çekici bir evre gibi koşullarla artar (Clark ve McGillivray, 2007).

İnsanın iyi olma durumu, bedensel, zihinsel, sosyal ve çevresel olarak dört faklı açıdan değerlendirilebilir. Bu farklı yönler birbirleriyle etkileşime girer ve her biri bireyler için farklı etkilere ve öneme sahiptir. Kişilerin iyi olma hallerindeki değeriklikler davranışlarını ya da yaptıkları faaliyetlerde gösterdikleri performanslarını etkileyebilir. Toplumların yüksek bir iyi olma haline sahip olmaları birlikte daha iyi işler yapabilmelerine olanak sağlayacağı için iyi olma hali oldukça önemlidir (Kiefer, 2008).

Yapılan bir başka araştırmaya göre, iyi olma halinin daha iyi sağlık sonuçlarına ulaşmak için temel bir strateji olabileceği belirtilmiştir (Landro, 2012). Kuvvetli bir iyi olma haline sahip olan bireylerde hastaneye yatış, acil servis ziyareti ve ilaç kullanımı gibi sağlık hizmetlerine duyulan talebin az olduğu görülmektedir. Araştırmacılar iyi olma halini artırma çabalarının, gelecekteki sağlık hizmetine olan taleplerin ve bütçelerin azalmasına olumlu etki yapacağını belirtmektedir. (Harrison ve diğerleri, 2012).

İyi olma hali, beden, akıl ve ruhun dengede ve uyumlu olduğu durum olarak açıklanabilir. Bireyler kendilerini, sağlıklı, memnun, huzurlu, amaçlı, enerjik, uyum içinde, mutlu, zengin ve güvende hissettikleri bir durum olarak tanımlarlar. İyi olma hali Şekil 1'de gösterildiği gibi sağlık, amaç, ilişkiler, toplum, güvenlik ve çevre tarafından etkilenmektedir (Kreitzer, 2012).

Şekil 1. İyi olma hali modeli, Kreitzer'in (2012) çalışmasından uyarlanmıştır.

İyi olma hali boyutları, insanların yaşamlarında ve yaptıkları işlerde anlam bulmalarını, sağlıklı ilişkiler kurmalarını, bulundukları toplumsal çevreye etkin bir şekilde katılmalarını, temiz bir çevreye erişmelerini ve kendilerini güvende hissetmelerini içerir. Bu boyutlar sağlık, amaç, ilişkiler, toplum, çevre ve güvenlik olarak tanımlanır. Sağlık, fiziksel, duygusal, zihinsel ve ruhsal sağlığı kapsar; amaç, bireylerin yaşamlarına anlam katan hedeflerle ilgilidir; ilişkiler, sağlıklı, destekleyici ve tatmin edici sosyal bağlantıları ifade eder; toplum, bireylerin toplumsal kaynaklara erişimini ve etkinliğini yansıtır; çevre, temiz hava, su ve doğal kaynaklara erişimi içerir; güvenlik, ekonomik ve sosyal güvenlik ile kişisel güvenlik sağlar (Kreitzer, 2012).

1.1.1. İyi Olma Halinin Bileşenleri

İyi olma hali kavramının kabul edilmiş tek bir tanımı yoktur ve birçok farklı şekilde yorumlanabilir. Bu sebeple iyi olma halinin nesnel ve öznel boyutları arasında ayrım yapmak faydalıdır. Nesnel boyutlar birey veya toplum refahına katkıda bulunan ve iyi olma halinin geliştirilmesi için önemli olarak kabul edilen maddi ve sosyal özellikleri ele alır. Genel olarak bu faktörler kişinin varlık düzeyi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi gibi birçok temel insan ihtiyacını, ekonomik ihtiyaçlarını ve çevresel ihtiyaçlarını içerir ve nüfus düzeyinde kolayca ölçülebilirler (Parris ve Kates, 2003; Talberth vd., 2006). Öznel boyutlar ise bireyin kendi koşullarını değerlendirmesini ifade eder, yani ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini yansıtır. İyi olma hali, bir kişinin hayatının durumuna atıfta bulunan soyut bir kavramdır (Clark ve McGillivray, 2007). Bu bilgiler doğrultusunda Tablo 1’de iyi olma halinin bileşenleri açıklanmıştır (Summers vd., 2012). İyi olma bileşenleri, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine (Maslow, 1954) benzerlik gösterir (Şekil 2).

İYİ OLMA HALİNİN BİLEŞENLERİ	
NESNEL BOYUTLAR	ÖZNEL BOYUTLAR
Temel İnsan Gereksinimleri	Öznel Mutluluk
Ekonomik İhtiyaçlar	
Çevresel İhtiyaçlar	

Tablo 1. İyi olma hali bileşenleri (Clark ve McGillivray, 2007)

İyi olma hali, nesnel ve öznel boyutlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Nesnel boyutlar, temel insani gereksinimleri, ekonomik ihtiyaçları ve çevresel faktörleri içerirken, öznel boyutlar bireylerin öznel mutluluğunu kapsamaktadır (Tablo 1). Tablo 2’de ise, iyi olma halinin bileşenleri, bu nesnel ve öznel boyutlarla birlikte, her birinin temel etkileriyle ele alınmıştır.

Şekil 2. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi, Maslow'un (1954) çalışmasından uyarlanmıştır.

İYİ OLMA HALİNİN DÖRT TEMEL UNSURU VE ANA ETKİLERİ			
Temel İnsan İhtiyaçları		Ekonomik İhtiyaçlar	
Yemek Kıyafet Zihinsel sağlık Katılım Kişisel ve psikolojik gelişim Barınma İstihdam Doğal mekân	Yaşlı bakımı Su Eğitim Güvenlik Yapı malzemeleri Fiziksel sağlık Bilgiye ulaşım Çocuk gelişimi	Güç ve Verimlilik Kamu ve Ev Altyapısı Ekonomik Çeşitlilik Büyüme ve Sürdürülebilirlik Eğitim Maaliyetleri	Gönüllü İşler İstihdam Doğal Mekân Yaşlı Bakımı Kişisel Refah Ticaret
Çevresel İhtiyaçlar		Öznel Mutluluk	
Doğal havaya ulaşım Toksik madde salımını engelleme Temiz suya ulaşım Türlerin çeşitliliği (biyofili)		Hayat tatmini Seçimler Yaşama gücü Doğaya erişim Doğaya saygı Kültürel gereklilikler Mutluluk	Mekânın ruhu Kimlik Sosyal birleşme Boş zamanın önemi/değeri Estetik

Tablo 2. İyi olma halinin dört temel unsuru ve ana etkileri, (Summers vd., 2012; Saylam, 2019)

1.1.1.1. Temel İnsan İhtiyaçları

İnsanın temel ihtiyaçları arasında gıda, su ve barınma gibi fiziksel ihtiyaçlar yer alır. Ekosistem hizmetleri, tarımsal üretim, tozlaşma ve hayvan stokları gibi çeşitli yollarla

insanlara gıda sağlar. Benzer şekilde, içme, sulama ve üretim için su sağlamak ekosistem hizmetlerinin temel bir parçasıdır. Bunlara ek olarak, bu hizmetler, ısıtma, elektrik üretimi ve yapı malzemeleri gibi birçok temel ihtiyacı karşılamak için malzemelerin üretimine katkıda bulunur. Bütün bunlar, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması için doğanın nasıl önemli bir rol oynadığını gösterir (Summers vd., 2012).

1.1.1.2. Ekonomik İhtiyaçlar

Temel ekonomik ihtiyaçlar, eğitim masrafları, kazanç gücü, kişisel varlık, ev altyapısı ve bazı sosyal temelli ihtiyaçlar- topluluk/millî servet, kamu altyapısı, ekonomik çeşitlilik, ekonomik büyüme, ekonomik sürdürülebilirlik, ticaret ve üretkenliğe dayalı istihdam gibi güvenlik gereksinimleriyle ifade edilir (Saylam, 2019).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde (Şekil 2), fizyolojik ihtiyaçlar sağlandıktan sonra, güvenlik, aidiyet ve saygı ihtiyaçları, insanların sağlam bir iyilik hali duygusuna sahip olmaları için çaba gösterdikleri bir sonraki ihtiyaç dizinidir. Birçok insan, özellikle Batı Dünyası'nda, bu seviyelere ekonomik gelişmeler sayesinde ulaşır. Batı Dünyası'ndaki birçok iyi olma hali hem psikolojik hem de sosyal olarak ekonomik ihtiyaçlarla ilgilidir (Summers vd., 2012).

1.1.1.3. Çevresel İhtiyaçlar

Çevresel ihtiyaçlar, Maslow'un hiyerarşisinde çeşitli seviyelerde yer alır ve bireyin, toplumun veya bir ulusun temiz su ve hava, minimal toksik kirleticilere maruz kalma, minimal ışık ve gürültü kirliliği, kabul edilebilir düzeyde biyoçeşitlilik, ekolojik kırıma noktalarından uzak çevresel koşullar gibi talepleri içerir. Ayrıca, bireye doğal sistemlerle etkileşim için verilen hak da bu kategoriye dahildir. Genel olarak, bu çevresel iyi olma ihtiyacı, bir bireyin, toplumun veya bir ulusun ekolojik ayak izini en aza indirme gereksinimini ifade eder. Bu durum, insan faaliyetlerinin doğaya olan etkisini minimize etmeyi ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmayı içerir (Summers vd., 2012).

1.1.1.4. Öznel Mutluluk

Öznel mutluluk, bireylerin yaşamlarındaki farklı ihtiyaçlara eşittir. Aidiyet ve sevgi ihtiyacından estetik ihtiyacına kadar uzanır. Bu bağlamda yaşam doyumu, özgürlük hissi, yer duygusu, kimlik, toplumsal uyum ve canlılık, doğaya erişim, doğal çeşitliliğe ulaşım, doğaya karşı duyulan sevgi ve saygı, boş zamanın değeri, karşılıklı saygı, kültürel ve manevi inançlar ve estetik gibi unsurlar yer alır. Bu bileşenler, insanın mutluluğunu ve genel iyi olma halini belirlemede önemli rol oynar (Saylam, 2019).

Öznel mutluluk, iyi olma halinin son bileşenidir. Öznel mutluluk Maslow'un hiyerarşilerini birçok açıdan etkiler fakat özellikle bilmeyi ve anlamayı, estetik ihtiyaçları ve saygınlık ihtiyaçlarını etkiler (Summers vd., 2012).

Öznel iyi olma durumu yaşam memnuniyeti ve mutluluk kavramlarının birleşimi olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda iyi olma durumunun hem bilişsel hem de duygusal değerlendirmeleri olarak açıklanabilir (Diener ve Lucas, 1999). Ulusal düzeyde öznel iyi olma durumunu ifade etmek için yaşam memnuniyeti kavramını kullanırız. Ulusal düzeydeki iyi olma halinin bilişsel değerlendirmeleri (memnuniyet), duygusal değerlendirmelerinden (mutluluk) daha fazla etkilendiği görülmektedir (Diener, 1995).

Bazıları iyi olma halini mutluluk ile eş anlamlı görürler ve bu nedenle insan yaşamının bir parçası olarak kabul ederler. Diğerleri ise iyi olma halinin insan yaşamlarının kalitesini tanımlayan kapsayıcı bir kavram olduğunu ileri sürerler (Dodge, 2012). İyi olma hali kavramı aynı zamanda iyi bir yaşamın nasıl olabileceğine dair daha geniş fikirleri de kapsayabilir. Bu sebeple iyi olma hali, insanların dünyayı bireyler olarak veya toplum olarak nasıl deneyimledikleri olarak da tanımlanabilir (Oman, 2021).

1.1. İyi Olma Haline İlişkin Teoriler

İyi olma hali kavramı, genellikle psikoloji, felsefe, tıp ve ekonomi gibi çeşitli bilim dallarında incelenmiştir. Fakat özellikle pozitif psikoloji, varlık felsefesi, etik, kültürel çalışmalar gibi disiplinlerde de farklı bakış açılarıyla birlikte ele alınmıştır. İnsan çok

yünlü bir varlık olduğu için iyi olma hali de tek boyutlu olarak değerdendirilemez (Özden vd., 2017). Çalışmanın bu bölümünde iyi olma haline ilişkin teoriler incelenecektir.

İyi olma hali sadece fiziksel sağlıkla değil aynı zamanda yaşamlarımız ve yaşadığımız çevrelerle ilgili birçok faktöre de bağlıdır. Kültürden kültüre ve kişiden kişiye değişen, zaman ve mekânla birlikte birbirine bağlı bileşenler sisteminin çok geçici bir durumudur. İyi olma üzerine yapılan araştırmalar genellikle insanların yaşamlarından ne kadar memnun oldukları ile ilgilidir. Bu bakış açısına göre, iyi olma hali öznel bir durumdur çünkü herkes yaşamlarını ve yaşam koşullarını kendi düşünce tarzıyla, toplumsal ve kültürel olarak sınırlı kriterlerle değerlendirir (Minucciani ve Sağlar-Onay, 2020, s.17).

İyi olma hali, Antik Yunan döneminden bu yana felsefi çalışmaların geleneksel konularından biri olmuş ve genellikle “iyi yaşam” ya da “mutluluk” kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir (Haybron, 2007).

Tarihsel olarak bakıldığında zaman, klasik felsefede, özellikle Antik Yunan döneminde, iyi olma hali kavramının doğru-yanlış, iyi-kötü ve güzel-çirkin gibi ikili kavramlar olarak ele alındığı görülür (Özlem, 2014: 19). Aristo'nun eserlerinde önemli bir tema olan iyi olma hali veya refah kavramı, modern felsefede “yararlanıcılık” teorisinin bir parçası olarak “hedonizm” kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Çağdaş felsefede ise iyi olma hali kavramı nesnel teoriler ile birleştirilmiştir. Bütün bu yaklaşımlar göz önüne alındığında, felsefede iyi olma hali teorilerinin genellikle hedonist, arzulanabilirlik ve nesnel teoriler olmak üzere üç ana başlık altında incelendiği söylenebilir (Özden vd., 2017).

1.1.1. Hedonist Teoriler

Hedoni kavramı, Yunanca “eudemonia” yani 'eu' (iyi) ve 'daimōn' (ruh) sözcüklerinden oluşur ve “insanın gelişmesi” anlamında da kullanılır. Hedonik gelenek, mutluluk, pozitif duygu durumu, düşük negatif duygu ve yaşamdan duyulan memnuniyet gibi kavramlara önem verir (Bradburn, 1969; Diener, 1984; Kahneman vd., 1999; Lyubomirsky ve Lepper, 1999). Ahlak felsefesinde eudaimonia; doğru

eylemlerin, bir bireyin refahı ile sonuçlanan eylemler olduğunu belirtmek için kullanılır. Hedonist teoriler, yalnızca 'zevkin özünde iyi olduğunu' ve 'acının tek içsel kötülük olduğunu' kabul eder. Dolayısıyla, bir kişinin hayatı yaşamdan zevk aldığı ve acı çekmediği ölçüde iyi geçmektedir. Hedonist teorilerin özünde “insanın nihai amacının mutlu olmak” olduğuna dayanan bir öğreti bulunmaktadır (Lenoir, 2016: 38). Eudaimonia anlayışı Aristoteles’e kadar izlenebilir ve iyi olmanın mutluluktan çok daha fazlası olduğunu savunur ve insanların mutlu olduklarını belirtmesi, psikolojik olarak iyi oldukları anlamına gelmediğini belirtir (Waterman, 1993).

Hedonist teoriler Antik Yunan Dönemine kadar uzanır ve öncüsü olarak Sokrates (M.Ö. 470- 399) gösterilebilir. Sokrates'in “kendini tanı” ilkesi, insanların “yaratılıştan iyi olduğu” görüşünden kaynaklanır ve bu kavram Sokrates'in “ahlakçı akılcılığını” ifade eder. Bu anlayışa göre insan eylemlerinin nihai hedefi ‘iyi olma hali’ yani mutluluk olup, iyi olma hali insanın bedensel ve tinsel olarak kendini tanımasıyla sağlanabilir (Michalos, 2008: 348). Platon (M.Ö. 428-348) ise iyilik kavramını ‘güzellik’ ve ‘adalet’ kavramlarıyla birlikte ele alır. İnsanın iyi olma halinin sağlanmasında bedensel ve psişik bileşen ve işlevlerinin bir ‘denge’ ve ‘uyum’ içerisinde olması gerekir. Aynı zamanda Platon’a göre önce iyilik olarak beliren durumun daha sonra kötülüğe dönüşmesi acıma, koruma ve yardım etmeyi yani yepyeni bir iyilik durumunu ortaya çıkarmaktadır (Hardy, 2011: 170).

Aristoteles’in (M.Ö. 384-322) ise bu noktada felsefeye en büyük katkısı; ahlak, erdem ve iyi hayat yaşamamanın ne olduğu hakkındaki çalışması olmuştur. Aristoteles bu konuları sorgularken, tüm insanlık için en yüksek iyiliğin ‘mutluluk (psikolojik iyi olma)’ olduğu sonucuna varmıştır. Bu bakış açısına göre erdem, ruhun akıllı parçasının etkinliğinde insanın işlevlerini en iyi şekillerde yerine getirme halidir (Özden vd., 2017). Erdemli insanlarda da iyilik hali yalnızca insanın kendi kendisine yeten bir varlık olmasıyla mümkün olabilir (Özlem, 2014: 57). Benzer şekilde Epicurus'un öğretilerinde insanın yaşamdan aldığı keyfi en üst düzeye çıkarmasıyla fayda sağlaması ve korku ile bedensel acılarından kaçınmasıyla iyi bir hayat yaşanabileceği ortaya konulmuştur. Buna göre insanın uzun süreli yaşamı göz önüne alındığında yalnızca bedensel hazların amaçlanmadığı ve geçici hazzardan ziyade daha çok uzun vadeli hazlara yönelmesi gerektiği anlaşıyor (Lenoir, 2016: 34).

1.1.2. Arzulanırılık Teorileri

'Tercih-doyum teorileri' olarak da anılan arzulanırılık teorileri, kişinin iyi olma halinin arzularının karşılanmasıyla yattığını savunur. Bu teoriler, 19. yüzyılda refah ekonomisinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Refah ekonomistleri, ekonomik konularda refah veya fayda arasındaki ilişkiyi ölçmek için objektif kriterlere sahip olma amacıyla bu teoriyi geliştirmişlerdir (Olsaretti ve Arneson, 2006). Ancak, zevk ve acının insan tarafından içselleştirildiğini ve kolayca ölçülemeyeceğini gösterdiler. Bu nedenle, ekonomistler memnuniyetin belirlenmesi için insanların tercihlerine ve arzularına odaklandılar. Bu teoriye göre, insanlar tercihlerini ifade edebilir ve bunları birbirleriyle ilişkilendirebilir (Özden vd., 2017). İktisatçılar bu tercihleri ölçebilir ve bunları 'fayda fonksiyonlarına' dahil edebilirler (Brey, 2012:15-34). 'Tercih-doyum teorileri', insanların mevcut arzularının karşılanmasıyla iyi olma halinin artacağını ve en iyi hayatın, herkesin gerçek arzularının karşılandığı bir hayat olduğunu kabul eder (Özden vd., 2017).

1.1.3. Hedef Listesi Teorileri

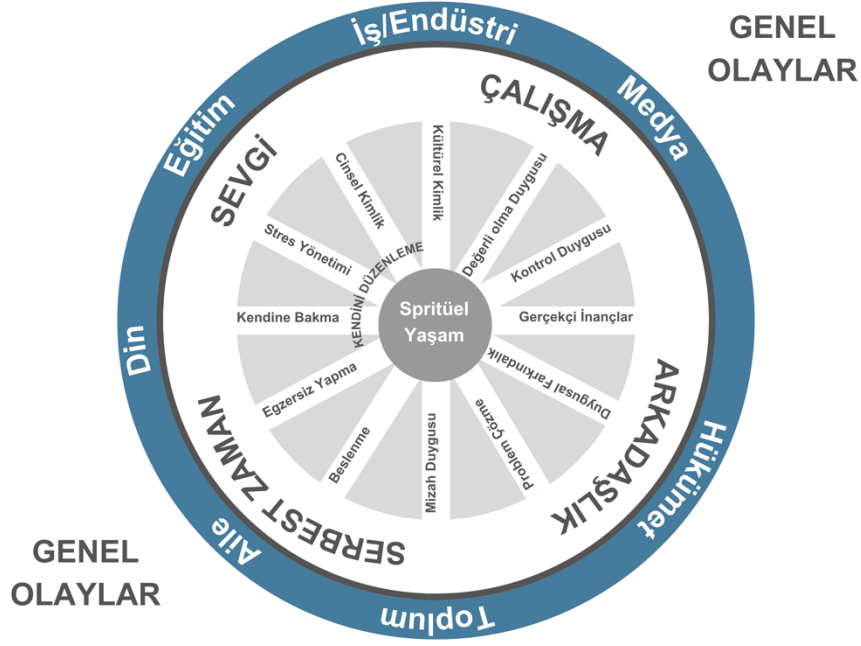
Hedef listesi teorileri, bireylerin yaşamlarında belirledikleri hedeflerin önemine odaklanan bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu teoriler insanların yaşam amaçlarının, hedeflerinin ve değerlerinin, onların refahını ve iyi olma halini belirlemede önemli bir rol oynadığını savunur. Bireylerin hedeflerine odaklanması, enerjilerini doğru yönlendirmelerine ve yaşamlarında anlam ve amaç bulmalarına yardımcı olabilir. Bu yaklaşım, bireylerin öznel zevklerin ötesinde, daha nesnel ve objektif koşulların iyi olma halini etkilediğini kabul eder. Dolayısıyla, hedef listesi teorileri, bireylerin yaşamlarını şekillendiren hedeflerin ve değerlerin önemini vurgular ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin kişisel iyi olma halini artırabileceğini öne sürer (Fletcher, 2013: 206).

Hedef listesi kuramı, pek çok bilim insanı tarafından ele alınmış ve özellikle insan ihtiyaçlarıyla ve bu ihtiyaçların karşılanmasıyla hedeflerle ilişkilendirilmiştir. Bu anlamda, Abraham Maslow tarafından 1943 yılında geliştirilen "ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi" yaklaşımı, hedef listesi kuramının temellerinden birini oluşturur (Şekil 2). Maslow'a göre, insanlar ihtiyaçlarını (fizyolojik gereksinimler, güvenlik gereksinimi,

ait olma ve sevgi gereksinimi, saygınlık gereksinimi ve kendini gerçekleştirme gereksinimi) karşıladıkça, daha üst düzeydeki ihtiyaçları tatmin etme arayışına girerler ve bu ihtiyaçlarının karşılanmasıyla iyi olma halini elde ederler. Maslow'un çalışması, insan ihtiyaçlarının ve hedeflerinin belirli bir sıralamaya tabi olduğunu ve bu sıralamanın bireylerin iyi olma hali üzerinde belirleyici olduğunu öne sürer (Maslow, 1943: 372; Özden vd., 2017).

Alfred Adler'in yaşam görevleri kuramından esinlenen ve 2000 yılında Myers, Witmer ve Sweeney tarafından geliştirilen "iyi olma hali çemberi" kavramı, her insanın yaşam hedefleriyle başa çıkmak zorunda olduğunu ve bu şekilde tam bir iyi olma haline ulaşabileceğini savunur (Şekil 3). Bu kavram, bireylerin kendilerini bekleyen yaşam hedeflerini ele alırken, Adler'in yaşam görevleri kuramından ilham alır ve bu hedeflerin üstesinden gelmenin kişisel iyi olma halinin anahtarı olduğunu vurgular (Banks, 2015: 10).

Bireyin iyi olma hali bütüncül bir bakış açısıyla ele alınarak beş temel yaşam hedefini vurgulamaktadır. Kendini düzenleme, çalışma ve serbest zaman, sevgi, arkadaşlık ve spiritüel yaşam olarak ifade edilen bu beş temel hedef, sağlıklı bir insanın yaşamında yerine getirmesi gereken görevleri tanımlar. Kendini düzenleme, bireyin kendi içsel düzenini sağlaması için kendi kendini yönetebilme, özgürleşme ve başkalarına bağımlı olmadan yaşama becerilerine odaklanır. Çalışma ve serbest zaman, psikososyal ve ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlayan faaliyetlerle birlikte meraklı olma, yeni deneyimlerle öğrenme ve içsel tatmin sağlayan gönüllülük eylemlerini içerir. Sevgi, diğer insanlara güven duyma, duygusal açıdan açılma, yakınlık kurma ve kendini ve diğerlerini sevmeye yeteneğini içerir. Arkadaşlık, sosyal olarak sağlıklı bir yaşamı destekleyen çeşitli topluluklara katılımı ve sağlıklı ilişkiler geliştirmeyi içerir. Spiritüel yaşam, yaşamı anlamlandırma süreci olarak ifade edilir ve yaşamı yönlendiren inançları, değerleri ve ahlaki prensipleri anlama veya keşfetme sürecini içerir (Owen, 2016: 6).

Şekil 3. İyilik hali çemberi, Myers ve diğerlerinin (2016) çalışmasından uyarlanmıştır.

Literatür taramasında görüldüğü üzere bütün bu teorilere ek olarak iyi olma hali kavramına dair farklı anlayışlar ve tanımlar geliştirilmiştir. İyi olma, fiziksel sağlık, psikolojik durum, bağımsızlık düzeyi, aile, eğitim, servet, dini inançlar, iyimserlik duygusu, yerel hizmetler ve ulaşım, istihdam, sosyal ilişkiler, konut ve çevre gibi birçok faktöre bağlıdır (Barcaccia vd., 2013).

Deci ve Ryan'a (2008) göre, öznel iyi olma genellikle yüksek düzeyde pozitif duyguları deneyimleme, düşük düzeyde negatif duyguları deneyimleme ve yaşamdan yüksek derecede memnuniyet duyma olarak yorumlanır. Alanın ilk araştırmacılarından biri olan Bradburn'a (1969) göre, psikolojik iyi olma derecesi, kişinin pozitif duygularının negatif duygularına üstünlük sağladığı derecede yüksek olacak ve negatif duyguların pozitif duygulara üstünlük sağladığı derecede düşük olacaktır. Benzer şekilde, Brey (2015), iyi olmayı, kişilerin mutlu veya gelişmekte oldukları bir durum olarak tanımlar ve yaşamlarının onlar için iyi gittiğini belirtir.

İyi olma hali, insanın iyi yaşamasıyla veya iyi insan potansiyellerini gerçekleştirmesiyle ilgilidir (Deci ve Ryan, 2008). Shah ve Marks (2004), iyi olmanın sadece mutluluk olmadığını, bunun kişisel gelişim, doygunluk ve topluma katkı sağlama anlamına geldiğini savunurlar. Psikologlar Riff ve Singer (2006), psikolojik

iyi olmanın altı temel boyutunu kendi kendine kabul, diğerleriyle olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel hakimiyet, yaşam amacı ve kişisel gelişim olarak tanımlarlar. Naci ve Ioannidis'e (2015) göre, iyi olma, fiziksel canlılık, zihinsel dinçlik, sosyal memnuniyet, başarı hissi ve kişisel tatmin elde etmeye yönelik seçimler ve faaliyetleri içerir.

Yaşam kalitesi ve iyi olma hali sıklıkla birlikte kullanılırlar. Desmet ve Pohlmeier, iyi olmayı, bireyin genel yaşam kalitesini temsil eden geniş bir kavram olarak tanımlar (Minucciani ve Sağlar-Onay, 2020, s.23). Shin ve Johnson (1978) ise daha spesifik bir açıklama yaparak, iyi olmanın, kişinin kendi seçtiği kriterlere göre yaşam kalitesinin genel bir değerlendirmesi olduğunu belirtir. Dünya Sağlık Örgütü (1997), yaşam kalitesini, kişinin kültür ve değer sistemleri bağlamında yaşadığı yaşamın konumuna ilişkin algısını, hedeflerine, beklentilerine, standartlarına ve endişelerine göre değerlendirir (Minucciani ve Sağlar-Onay, 2020, s.19). Dodge ve diğerleri (2012) ise, “yaşam kalitesi” teriminin çeşitli disiplinlerde “iyi olma” ile eşanlamlı olarak kullanıldığını ancak yaşam kalitesinin, kapsayıcı bir tanım olmaktan ziyade iyi olmanın bir boyutu olduğunu belirtir. Yaşam kalitesi, yaşamımız boyunca deneyimlediğimiz niteliklerle ilgilidir ve genellikle sağlıkla ilişkilendirilir. Diğer yandan iyi olma, yaşam ile etkileşimlerimizin sonuçlarıyla ilgilidir. Bu anlamda, yaşam kalitesi iyi olmamıza katkıda bulunabilir ancak iyi olma sadece yaşam kalitesinden ibaret değildir (Minucciani ve Sağlar-Onay, 2020, s.19).

İyi olma ve yaşam kalitesi kavramları arasındaki başka bir fark, iyi olmanın göreceli bir geçiciliğe sahip olmasıdır. İyi olma hali genellikle belirli ve geçici bir duruma referansla ifade edilir ve nispeten kısa sürede değişebilir. Bu nedenle, içsel ve öznel bir durumdur; konfor ve yaşam kalitesi düzeyinde etkilendir. Fakat belirli bir zamana, duruma, fiziksel çevreye veya faaliyete atıfta bulunur. Bu nedenle, iyi olma hali mekânla doğrudan ilişkilidir. Çünkü iyi olma, yaşadığımız mekânların mekânsal kalitesi tarafından kolayca etkilenebilir. İyi olma öznel olarak hissedilir ve kültüre ve yaşa bağlıdır (Minucciani ve Sağlar-Onay, 2020, s.19).

İyi olma hali ile çevre arasındaki ilişkiye dair biyolojik yönleri ele alan araştırmalarla karşılaşmak mümkündür. Biyolog Stephen Boyden (1971), “hayatta kalma ihtiyaçları” ile “iyi olma hali ihtiyaçlarını” birbirinden ayırır. Hayatta kalma ihtiyaçları

insan sağlığını doğrudan etkileyen çevresel yönlerle ilgilenir. Bunlar, temiz hava ve su, patojen veya toksinlerin eksikliği, dinlenme ve uyuma eylemidir. İyi olma ihtiyaçları ise daha dolaylı bir şekilde sağlığı etkiler. Bu ihtiyaçlar, tatmin, yaşam kalitesi ve psikolojik sağlıkla ilişkili olarak genel sağlığı etkiler. Hayatta kalma ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda ciddi hastalıklarla ya da ölümle karşılaşılabilir. Fakat iyi olma ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda psikososyal uyumsuzluğun ve stresle ilişkili hastalıkların ortaya çıktığı görülür. Boyden ve diğerlerinin araştırması, bina tasarımında olması gereken iyi olma ihtiyaçlarını belirler (Minucciani ve Sağlar-Onay, 2020, s.19).

Bina tasarımında ele alınması gereken iyi olma ihtiyaçları:

- Beklenmedik sosyal etkileşimlerde bulunma fırsatı.
- Rahatlama ve psikolojik yenilenme için fırsat.
- İstenildiği gibi etkileşim ve yalnızlık arasında hareket etme ve gizlilik için fırsat.
- ğrenme ve bilgi paylaşma fırsatı.
- Doğal evreye bağlantı kurma fırsatı.
- Düzenli egzersiz yapma fırsatı.
- Doğadan fazla veya az olmayan ses seviyeleri.
- Anlamalı değişiklik ve duyusal eşitlilik.
- Estetik bütünlüğe sahip ilginç bir görsel evre.
- Sosyal adalet ve saygı duygusu.
- Kişisel konforu koruma ve kontrol etme yeteneği.
- Çevreyi anlama.

İyi olma hali, birçok farklı faktöre bağlı olduğu için sabit değildir. Headey ve Wearing'in "Mutluluğu Anlamak" adlı kitabında (1992), kişilik, yaşam olayları, iyi olma ve psikolojik sıkıntının dinamik bir denge içinde olduğunu tartışırlar. Bu kavramlar zamanla birbirlerine göre aynı dengeye sahip olma eğilimindedirler.

Lyubomirsky, Sheldon ve Schkade (2005) insanların iyi olma düzeylerine üç ana faktörün katkıda bulunduğunu tartışırlar:

1. Mutluluk set noktası (yani, genetik olarak belirlenmiş sabit mutluluk seviyesi, bireysel farklılıkların yaklaşık %50'sini açıkladığı gösterilmiştir),
2. Yaşam koşulları (örneğin, gelir, medeni durum veya dindarlık gibi faktörler, genellikle bireysel farklılıkların yaklaşık %10'unu açıklar),
3. Pozitif bilişsel, davranışsal ve hedefe dayalı etkinlikler (bireysel farklılıkların önemli bir kısmını- %40'a kadarını- açıklama potansiyeline sahiptir).

Ayrıca, özellikle değerlere ve ilgi alanlarına uygun niyetli faaliyetler yoluyla ve mutluluğu belirli koşullar ve nesneler üzerine dayandırmaktan kaçınarak sürdürülebilir değişikliklerin mümkün olduğunu tartışır.

Boyden (2016)'ya göre, herhangi bir hayvan türünün sağlık ihtiyaçları, evrimleştiği koşullara bağlıdır ve bu koşullar o tür sağlık açısından gerekli olan tüm temel unsurlar sağlanabilir. Avcı-toplayıcıların yaşam koşulları hakkındaki bilgilerimizi temel alarak, türümüzde sağlığı ve iyi olmayı teşvik etme olasılığı olan fiziksel ve psikosozal koşulların listesi oluşturulabilir (Tablo 3). Bunlar, insan türünün tüm üyelerine nerede veya ne zaman olurlarsa olsun, uygulanan evrensel sağlık ihtiyaçları olarak adlandırılır.

Fiziksel İhtiyaçlar	Psikosozal İhtiyaçlar
• Temiz hava • Doğal bir diyet • Temiz su • Elektromanyetik radyasyonun doğal aralıkta olması • Parazitler ve patojen organizmalarla minimal temas • Çevredeki patojen olmayan mikroorganizmalarla doğal temas • İklimin aşırı durumlarında yeterli koruma • Gürültü seviyelerinin doğal aralıkta olması • Bazı dönemlerde yoğun kas işi ve uzun süreli orta ve değişken kas işini içeren bir fiziksel egzersiz modeli	• Duygusal destek ağı, bakım verme ve bakım alma davranışları için bir çerçeve sağlar • Arkadaşlık deneyimi • Doğal yaşam alanının duyu uyandırıcı düzeyleri • Günlük deneyimde çeşitlilik • Yaratıcı davranış ve el becerileri pratiği için fırsatlar ve teşvikler • Rekreatif etkinliklere aktif katılım için fırsatlar ve teşvikler (örneğin, dans etme, müzik yapma) • Günlük etkinliklere kişisel katılım, amaç, sevgi, dostluk, meydan okuma, kendini gerçekleştirme ve aidiyet hissi sağlayan bir çevre ve yaşam tarzı • Yabancılaşma, anomi, mahrumiyet, sıkıntı, yalnızlık veya kronik hayal kırıklığı hissini teşvik etmeyen bir çevre ve yaşam tarzı

Tablo 3. Sağlık ve iyi olma halini teşvik etme olasılığı olan fiziksel ve psikosozal koşullar (Boyden, 2016; Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.21)

2. BÖLÜM: İÇ MEKÂN TASARIMINDA İYİ OLMA HALİ

İyi olma hali kavramını mekânsal tasarım ile ilişkilendirmek oldukça önemlidir. Bu bakış açısına göre, iyi olma hali, pozitif zihinsel ve bedensel durum, yaşamı oluşturan karmaşık etkileşimli bileşenlerin birbiriyle ilişkisi içinde değerlendirilebilir. Yaşam ortamları, fiziksel ve duygusal olarak yaşamımızı zenginleştiren niteliklerin temelini oluşturmak için önemlidir. Bu anlamda, mekânsal iyi olma hali kavramı, insan-mekân etkileşiminin tüm yönlerini kapsayarak yaşam kalitesini artırır. Algılarımız, duygularımız, deneyimlerimiz ve bütün bunların sonuçları mutluluğumuz ve memnuniyetimiz üzerinde belirleyici bir rol oynar. Gerçek bir iyi olma hali kavramı, insan-mekân etkileşiminin daha geniş ve derin bir anlayışına dayanmalıdır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.6). Bu nedenle, bu bölümde iyi olma halini artıracak kontrol edilebilen ve yorumlanabilen mekânsal bileşenler tartışılacaktır.

2.1. İyi Olma Halini Destekleyen Farklı Tasarım Yaklaşımları

Son yıllarda yapılan araştırmalar, etrafımızı saran mekânlar yerine doğal çevrenin iyi olma halimiz üzerinde daha olumlu bir etki yarattığını belirtmektedir. İyi olma halini, olumlu hisseden bir ruh ve beden bütünlüğü olarak ifade edebiliriz. Literatürde, iyi olma halinin iki ana geleneği izlediği görülmektedir. Bunlar hedonik ve eudaimonik yaklaşımlardır. Hedonik gelenek tasarımın keyifli deneyimlere teşvik etmesini ve olumsuz deneyimleri engellemesi gerektiğini savunur. Dolayısıyla, bizleri istenilen aktivitelere dahil eden her türlü tasarım iyi olma halimize olumlu anlamda katkıda bulunabilir. Öte yandan eudaimonik gelenek ise mekânla ilgili işlevsel, sosyal ve psikolojik yönleri göz önünde bulundurmamız gerektiğini savunur. Tasarım açısından baktığımızda ise iyi olma halinin mekânsal ihtiyaçlar açısından hem hedonik hem de eudaimonik görüşlerin birbirlerini tamamlamasıyla desteklenmesi gerektiği görülmektedir. Sonuç olarak, iyi olma halini destekleyen mekân tasarımları yapılırken tasarım kriterleri ve tasarım süreçleri incelenmeli ve bu iki önemli adımda yardımcı olabilecek metodolojik bir çevre takip edilmelidir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.75-76). Kullanıcıların yaşam kalitesine ve iyi olma haline katkıda bulunan farklı tasarım yaklaşımları mevcuttur. Bu yaklaşımların ana odak noktaları özellikle iyilik olmasa da, mekâna ilişkin iyilik kavramına katkıda bulunan potansiyellere sahiptirler.

2.1.1. Biyomimikri

Biyomimikri terimi, 'biyo' kelimesiyle yaşamı ve 'mimesis' kelimesiyle taklit etmeyi ifade eder. Kavram, doğanın en iyi fikirlerini inceleyen ve sonra bu fikirleri insan problemlerini çözmek için tasarıma entegre eden bir disiplindir. Tasarımcılar belirli bir insan ihtiyacını çözmek için doğaya, organizmalara veya ekosistemlere bakarlar. Sonrasında bütün bulguları insan yapımı tasarım çözümlerine dönüştürürler. Dolayısıyla kavram, biyoloji, doğa ve mimarinin bir kompozisyonu olarak düşünülebilir (Maglic, 2012).

Doğa, zaman içinde tasarımın çeşitli yönlerinde kendini göstermiştir (Gruber, 2007). Biyomimikrinin inancına göre, tasarım, insanların doğal sistemler ve süreçlerle ilişki kurma isteğini destekler (Kellert, 2008). Janine Benyus (1997), biyomimikrinin, sürdürülebilirliğe yaklaşmanın en iyi şansının doğanın yeteneğini bilinçli bir şekilde taklit etmek olduğunu öne sürer. Bu, bir organizmayı veya sistemi izole etmek, bir işlevi “nasıl” olduğuna kadar parçalamak ve istenilen işlevi bilinçli bir şekilde taklit etmeyi önermek suretiyle gerçekleştirilir. Benyus, doğanın tam bir taklidinin en az üç seviyede gerçekleştiğini öne sürer: form, süreç ve ekosistem (Benyus, 2008).

Biyomimikri, doğanın modellerini, sistemlerini, süreçlerini ve adaptasyonlarını belirli işlevlere, mekânîk ve yapısal problemlere cevap olarak incelemeyi ve sonuç olarak bunları mimariye entegre etmeyi içerir. Bu da genellikle biyolojik kavramların tasarım sürecine yaratıcı bir şekilde uygulanması anlamına gelir. Biyomimikri özellikle sürdürülebilir çözümler geliştirmeye odaklanır ve son çözümü organik görünebilir veya gelmiş olduğu organizmayı görsel olarak andırabilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Biyomimikri tasarımı, doğayı taklit ederek sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır. Buradaki sürdürülebilirlik kavramı uzun vadeli bir vizyona adanmıştır ve iyi olma, doğal dünya ile barış içinde yaşamaya vurgu yapmaktadır (Minucciani, Sağlar Onay, 2019). Biyomimikri, organizmanın özelliklerini mimari yapı formuna ve işlevlerine entegre ederek yapılara uygular. Bir süngerden esinlenerek yapılan Norman Foster'ın Gherkin Kulesi (2003) (Görsel 1) ve Grimshaw Architects'in Cornwall'daki Eden Projesi (2001) (Görsel 2) örnek olarak

gösterilebilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020). Öte yandan, yapılar organizmanın çevresiyle nasıl etkileşime girdiğini taklit edebilir. Örneğin, Zimbabve'de mimar Mick Pearce tarafından tasarlanan Eastgate Centre (Görsel 3), klima veya ısıtma sistemi yerine Afrika termitlerinin (Görsel 4) kendiliğinden soğutulan yuvalarından esinlenerek çalışan bir pasif soğutma sistemine sahiptir (ancak yapı, bir termit yuvası gibi görünmez). Dolayısıyla, biyomimetik tasarım farklı bileşenlerin aynı ortamda nasıl birlikte çalıştığını taklit ederek bir ekosistemden de ilham alabilir.

Görsel 1: Norman Foster, Gherkin Kulesi, 2003,
<https://architectuul.com/architecture/the-gherkin>

Görsel 2: Grimshaw Architects, Eden Projesi, 2001,
<https://www.archilovers.com/projects/338/the-eden-project-the-biomes.html>

Görsel 3: Mick Pearce, Eastgate Centre, 1996,
<https://neverenougharchitecture.com/project/the-eastgate-centre/>

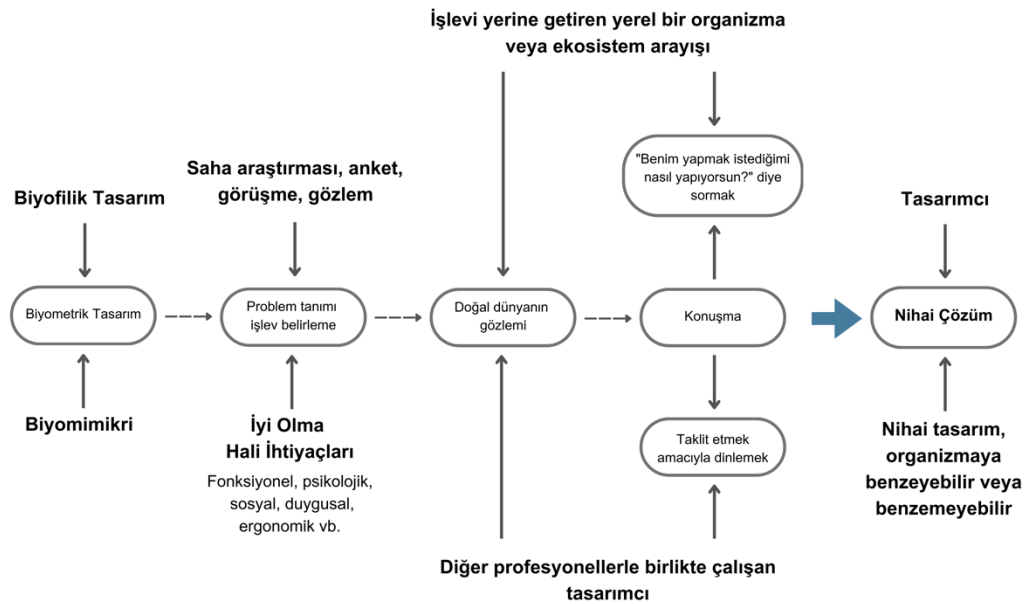

Görsel 4: Afrika termitleri, <https://www.istockphoto.com/tr/fotoğraf/large-termite-mound-and-african-elephant-gm1376213941-442460542?searchscope=image%2Cfilm>

Mimarlık tasarımındaki başarılı örnekler değerlendirildiğinde, biyomimikri, iç mekân ortamları için yeni sürdürülebilir standartlar oluşturmak için bir sorun çözme metodolojisi olarak kullanılabilir. Bunlara örnek olarak iç mekânların genel tasarımı, iç mekân bileşenleri, ısıtma veya aydınlatma gibi çeşitli iç mekân sistemleri verilebilir. Örneğin biyoluminesans, biyometrik tasarımda yaygın bir yaklaşımdır; birkaç tasarımcı ve şirket, mikroorganizmalar aracılığıyla aydınlatma için uygun yöntemler geliştirmek için çalışmaktadır. Tasarımcıların kullanabileceği çevre dostu seçenekleri genişleten biyolojiden esinlenen malzemeler ve ürünlerin sayısı da artmaktadır. Hesaplamalı tasarım, bilgisayar destekli imalat ve dijital sensör teknolojilerindeki ilerlemelerle, iklim üzerinde tepki veren yüzey yapılarının tasarımı

ve imalatı mekânîk veya elektronik kontrol gerektirmeden mümkün hale gelir, bu da yenilikçi bir malzeme odaklı tasarım yaklaşımını mümkün kılar (El-Zeiny, 2012).

Biyomimikri yaklaşımı, iyi olma hali ihtiyaçlarını karşılamak için benimsenebilir. Tasarım süreci, doğal dünyanın gözlemlenmesiyle başlar; işlevi yerine getiren yerel bir organizma veya ekosistem aranır. Ardından, bu organizmayla “konuşulur”, sorular sorulur ve cevapları dinlenerek, tasarım ve süreci taklit etmek için ilham alınır (Şekil 4). Eğer doğanın canlıların temel ihtiyaçlarına cevap verebilecek kadar yetenekli olduğunu fark edersek, sadece problemleri çözmekle kalmayıp iyi olma hali ihtiyaçlarının da doğadan ilham alınarak ve en önemlisi onu gözlemleyerek karşılanabileceğini kabul edebiliriz. Bu yaklaşım dikkatli bir gözlem kapasitesini ve yaşamsal süreçlerin derin bir anlayışını gerektirir. Biyomimikri, sadece malzemeler veya ikincil sistemlerle değil, tüm iç mekân sürecinde genel yaklaşım olarak ele alındığında iç mekânlarda kullanıcıların iyi olma haline önemli ölçüde katkı sağlayabilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Şekil 4. Biyomimikri tasarım süreci, Minucciani ve Sağlar Onay'ın (2018) çalışmasından uyarlanmıştır.

2.1.2. Biyofilik Tasarım

Wilson (1984, 1993), 'biophilia' kavramını 'philia' (sevgi) ile 'bio' (yaşam veya canlılar) kelimelerinden oluşan, duygusal bir tepki olarak tanımlamaktadır. Bu duygusal tepki, doğuştan gelir, kalıtsaldır ve genlerde mevcuttur. İnsanlar evrimsel tarihlerinin büyük bir kısmında doğal ortamda yaşamış ve hayatta kalmışlardır. Modern yapay çevreye geçtiğimizde, primitif dönemlerde doğaya olan bağımlılığımız korunmuş ve doğayla bağlantı kurarak 'kişisel kimlik' arayışına dönüşmüştür (Kellert, 1993). Bu nedenle, 'doğaya evrimsel bağımlılık' kavramı, 'hayatta kalma ve kişisel kimlik' için doğaya olan bağımlılığımızı ifade eder.

'Biophilia' terimi, sosyal psikolog Erich Fromm (1964) tarafından "yaşam sevgisi"ni ifade etmek için kullanılmıştır ve yaşayan organizmaların iki temel eğilimini açıklamıştır: ölüm tehditlerine rağmen yaşamı sürdürme ve birbirleriyle pozitif entegrasyon. Biyofili kavramı, ilk kez önerildikten 20 yıl sonra daha geniş bir tanıma kavuşmuştur. Biyolog ve doğa bilimci Edward Wilson'a göre (1984), 'biophilia', 'yaşam ve canlıya benzer süreçlere odaklanma içgüdü' olarak tanımlanmıştır. Wilson (1993), duygusal bağlantının 'yaşam'la, ilk insanların ilkel doğal çevreden yapay yeni çevreye göç etmesinden sonra bile korunduğunu yorumlamak için 'biyofili hipotezi'ni ortaya atmıştır. Wilson'a göre biyofilinin, insanların diğer canlı organizmalara doğuştan gelen duygusal bir bağlılığı bulunmaktadır; bu 'doğuştan gelen eğilim' terimi, 'kalıtsal' özellikleri temsil ederken, bir 'öğrenme kuralı' olarak doğayı anlama konusunda aydınlatıcı bir bakış açısı sunar (Wilson, 1993). Bu bakış açısına göre, bazı duygusal tepkiler insanın evrimsel tarihinden beri var olmuş ve modern topluma uyumlu hale gelmiştir. Bu görüş, Ulrich (1983) tarafından öne sürülen psiko-evrimsel teori tarafından desteklenmektedir. Doğaya olan evrimsel bağımlılık, sosyal ekolog Stephen Kellert (1993) tarafından biyofilinin dokuz değeri olarak tanımlanmıştır: yararlı, doğal, bilimsel, estetik, sembolik, insancıl, ahlaki, hükmedici ve olumsuz.

İnsanların doğaya duyduğu ihtiyaç duygusal ve bilişsel gelişimimizi etkilemektedir. İnsanın doğa ile bağlantısını açıklayan biyofili kavramı, bu bağlantıyı güçlendirmek için tasarımda doğa elementlerini taklit eder. Dolayısıyla biyofili kavramı insan performansı ve iyi olma hali ile ilişkilidir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Heerwagen ve Hase (2001), biyofilik mimarlıkta çeşitli özellikleri tanımlayarak, tasarımda yaşanabilirlik, doğal unsurlar, süreç ve geometriye dayalı sekiz karakteristik nitelik belirlediler. Çalışmaları, mimarlıkta 'doğa'nın farklı şekillerde kavramsallaştırılabileceğini göstermiştir. Daha sonraki yıllarda, Kellert ve diğerleri, (2008) *Biophilic Design: The Theory, Science, and Practice of Bringing Buildings to Life* adlı kitabı yazdılar. Bu kitapta Kellert (2008), biyofilik tasarımın iki temel boyutunu, altı unsurunu ve yetmişten fazla özelliğini önerdi. Heerwagen ve Gregory (2008) ile Hildebrand (2008), doğal alanların algılanabilir ve kavranabilir özelliklerini belirleyerek bu özelliklerin biyofilik mekânsal tasarımlarında kullanılabileceğini önerdiler. Cramer ve Browning (2008) ise, biyofilik binalar için üç belirleyici kategori sundu. Bu üç kategoriden yararlanarak, inşaat danışmanlık firması Terrapin Bright Green, biyofilik tasarımın on dört desenini belirledi. Benzer şekilde Kellert ve Calabrese (2015), Kellert'in (2008) bahsettiği ilk çerçeveyi yeniden düzenleyerek üç kategoride yirmi dört özelliği içeren yeni bir yaklaşım önerdi. Bu iki biyofilik tasarım yaklaşımı daha sonraki yıllarda destekçiler tarafından gözden geçirilerek güncellendi.

Biyofilik tasarım, bütünsel olarak iyi olmayı destekleyen, sağlıklı ve verimli yaşam alanları yaratmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Kellert ve Wilson'a göre (1993) biyofilik tasarım, insanların doğal sistemler ve süreçlerle ilişki kurma eğilimini, yani biyofili olarak bilinen bu olguyu anlama girişiminin, yapıları çevrenin tasarımına aktarılmasının bilinçli bir çabasıdır. Dolayısıyla biyofilik tasarım, binaların çevresel etkisini azaltmaya odaklanan yeşil mimarinin ötesinde, doğal dünyayla yeniden bağ kurma ve iyi olma haline fayda sağlayamayan yetersiz alanları yeniden tasarlamak için kullanılabilecek oldukça yenilikçi bir yaklaşımdır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018). Fakat bu yaklaşımın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için Kellert ve Calabrese (2015) tarafından önerilen bazı temel prensipler doğrusunda ilerlemek gerekebilir. Bunlar; düzenli olarak doğayla birlikte olmak, bireylerin doğal çevreyle olan uyumuna odaklanmak, belirli bir ortam veya mekânla duygusal bağ kurmaya teşvik etmek, bireyler ve doğal çevre arasında karşılıklı ve gelişen bir ilişki kurarak sorumluluk hissini kazandırmak, kültür ve doğa arasında ortak bir payda sağlayarak birbirini destekleyen, bütünleşmiş yapı çözümlerini benimsemek şeklinde açıklanabilir (Demirbaş ve Demirbaş, 2019).

Ulrich'in (1992) sağlık ve refah ile doğru tasarım arasındaki ilişkiyi vurguladığı bağlamda, biyofilik tasarım doğanın iyileştirici gúcünü bir tasarım unsuru olarak kullanarak hibrit yapıllı çevrelerin oluşturulması çabalarını içerir. Fakat biyofili kavramı doğrudan sürdürülebilir ve ekoloji kavramlarıyla ilişkili olduğu için biyofilik tasarım yaklaşımı da sadece doğanın mekânların içine girmesi ile oluşturulabilecek hibrit mekânlar ile sınırlı değil aynı zamanda daha ekolojik ve sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşturulmasını hedeflemektedir (Demirbaş ve Demirbaş, 2019)

Browning ve diğerleri (2014), 14 farklı unsuru içeren bir biyofilik tasarım modeli önermektedir. Bu model, mekândaki doğa, doğal benzetmeler ve mekânın doğallığı olmak üzere üç ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler altında, görsel, işitsel ve duyusal doğa ile olan bağlantılar, termal ve hava akımı çeşitliliği, su ve işığın kullanımı, doğal sistemlerle ilişki, biyomorfik formlar ve desenler, doğal malzemelerin kullanımı, düzen ve karmaşa, manzara, sığınak, gizem ve risk gibi çeşitli parametreler bulunmaktadır (Tablo 4). Bu 14 unsurluk model, doğal ve yapay çevrenin entegrasyonu için tasarımcılara bir kontrol listesi sağlar. Literatüre girmiş olan bu 14 biyofilik tasarım unsuru, tasarımcıların insan, sağlık, refah, konfor, verim gibi kavramlara daha fazla dikkat etmelerine rehberlik eder ve tasarım yaklaşımlarını şekillendirir. Ayrıca, bilimsel araştırmaların işığında her bir unsura ilişkin açılımlar değişebilir ve yeni unsurların da keşfi mümkündür (Demirbaş ve Demirbaş, 2019).

MEKÂNDAKİ DOĞA	DOĞAL ANOLOJILER	MEKÂNIN DOĞALLIĞI
Doğal manzarayla olan görsel bağlantı	Biyomorfik biçim ve örüntüler	Manzara
Doğal manzarayla görsel olmayan bağlantı	Doğal malzeme kullanımı	Sığınma
Ritmik olmayan duyusal uyarılar	Karmaşa ve düzen	Gizem
Isı ve hava akımı değişkenliği		Risk
Mekânda su unsurunun kullanımı		
Dinamik ve difüze işık kullanımı		
Doğal sistemlerle olan ilişki		

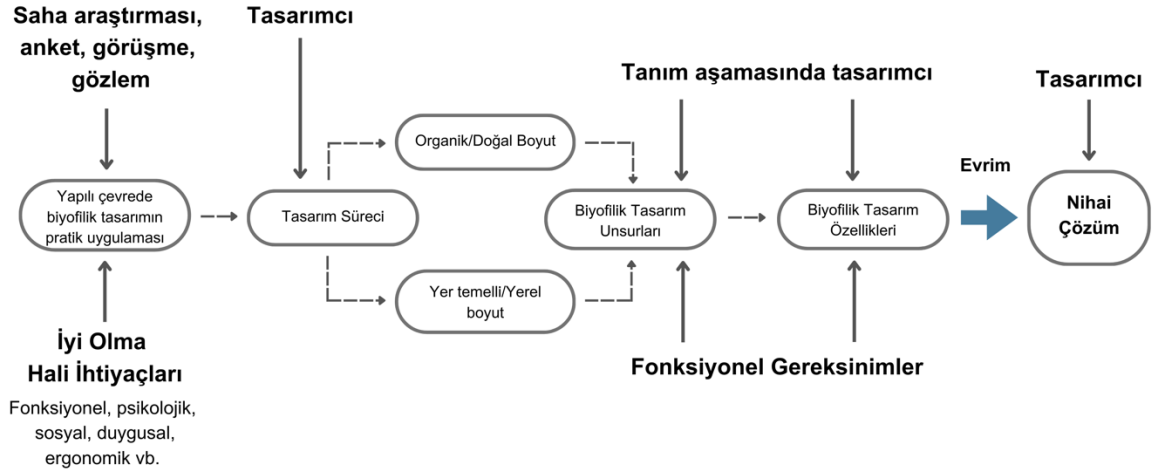
Tablo 4. Biyofilik tasarımın 14 unsuru

Biyofilik tasarımda bilişsel, fizyolojik ve psikolojik gibi üç ana sağlık tepkisi bulunur ve bunlar bireylerin çevreleriyle nasıl etkileşimde bulunduklarını açıklamaya yardımcı olur. Heerwagen'in (2006) insan odaklı terimlerle bu etkileşimleri yansıtan bir yapı oluşturmuştur. Bu yapı, insanların ihtiyaçlarına ve deneyimlerine dayalı olarak bina özelliklerini ve niteliklerini tanımlar. Cramer ve Browning (2008) insan-doğa ilişkilerini üç temel deneyim kategorisine ayırırlar: mekândaki doğa, doğal benzetmeler ve mekânın doğası. "Mekândaki doğa" etkileşimleri için yedi desen belirlenmiştir, bunlar doğayla görsel ve görsel olmayan bağlantılar, ritmik olmayan duysal uyarıcılar, termal ve hava akışı değişkenliğine erişim, suyun varlığı, dinamik ve yayılan ışık ve doğal sistemlerle bağlantıdır. "Doğal benzetmeler" ise doğayı çağrıştıran nesneler, malzemeler, renkler, şekiller, desenler ve algoritmalar olarak tanımlanır. Bu benzetmeler, genel olarak, temsilci sanat eserleri, süsleme, biyomorfik formlar ve doğal malzemeler olarak mimarlık ve tasarımda kullanılır. Son olarak, "mekânın doğası" farklı mekânsal yapılandırmaları ve bunların neden olduğu psikolojik ve fizyolojik tepkileri ifade eder. Bu kategori için belirlenen dört desen ise fırsat, sığınak, gizem ve risk-tehlike olarak sıralanır. Bu çeşitli desenler ve kategoriler, insanların çevreleriyle olan ilişkilerini daha iyi anlamak ve biyofilik tasarımı geliştirmek için kullanılabilir (Ryan vd., 2014).

Kellert (2008), biyofilik tasarımı iki temel boyut ve altı elementle açıklar ve bunları 70 biyofilik tasarım özelliği ile ilişkilendirir. İlk olarak, biyofilik tasarımın organik veya doğal boyutu, insanın doğaya olan içsel eğilimini yansıtan yapı çevresindeki şekil ve formların önemini vurgular. İkinci olarak, yerleşim yeri veya yerel boyut, belirli bir bölgenin kültürü ve ekolojisiyle uyumlu olan binaları ve peyzajları içerir. Bu boyut, genellikle bir yerin ruhunu ifade eder. İki temel boyut altında altı biyofilik tasarım elementi yer alır: çevresel özellikler, doğal şekiller ve formlar, doğal desenler ve süreçler, ışık ve mekân, yerleşim yeri ilişkileri ve evrilen insan-doğa ilişkileri. Bu altı element, 70'ten fazla biyofilik tasarım özelliğiyle ilişkilendirilir. Her özellik, tasarım sürecinde belirli bir amaca hizmet eder ve insanın doğayla olan bağını güçlendirir. Bu şekilde, biyofilik tasarım, yapıların doğal çevreye uyumunu ve insanın doğayla olan ilişkisini teşvik etmeyi amaçlar.

Dolayısıyla biyofilik tasarım yaklaşımı özet olarak iki temel boyut (doğal ve yerel), altı biyolojik tasarım unsuru ve 70 biyofilik tasarım özelliğinden oluşur. Şekil 5'te

gösterilen biyofilik tasarım süreci, tasarım unsurlarını ve özelliklerini net bir şekilde tanımlayarak, iç mekân tasarımcılarına, iç mekânlarda iyi olma halini teşvik etmek için kullanabilecekleri tüm araçları anlama ve yapılandırma konusunda yardımcı olmaktadır. Bu çerçeve aynı zamanda insan, doğa ve mekân arasındaki ilişkiyi somutlaştırmak için bir rehber olarak görülebilir.

Şekil 5. Biyofilik tasarım süreci, Minucciani ve Sağlar Onay'ın (2018) çalışmasından uyarlanmıştır.

2.1.3. Kullanıcı Odaklı Tasarım

'Kullanıcı odaklı tasarım' terimi, 1980'lerde Donald Norman'ın araştırma laboratuvarında, California Üniversitesi San Diego'da ortaya çıktı. Daha sonra Norman ve Draper'ın 1986'da yayımlanan ortak kitabı olan "User-Centered System Design: New Perspectives on Human-Computer Interaction" ile geniş çapta kullanılmaya başlandı. Norman, "The Psychology Of Everyday Things" (Norman, 1988) kitabında kullanıcı merkezli tasarım kavramına daha detaylı bir şekilde yer verdi. Bu kitabında Norman, kullanıcının ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını belirleyerek tasarımın kullanılabilirliğine odaklanır. Norman'a göre bir tasarımın nasıl olması gerektiği konusunda dört temel unsur bulunmaktadır: İlk olarak, her an hangi eylemlerin yapılabileceğini belirlemek kolay olmalıdır, yani kullanıcılar neyi yapabileceklerini hemen anlayabilmelidirler. İkinci olarak, sistemin kavramsal modeli, yani nasıl çalıştığı ve kullanıcıların ne tür eylemler gerçekleştirebilecekleri gibi bilgiler, net bir şekilde görünür olmalıdır. Üçüncü olarak, kullanıcılar sistemin mevcut durumunu kolayca değerlendirebilmelidirler, böylece hangi eylemlerin

gerekli olduğunu ve ne tür sonuçlar beklenildiğini anlayabilirler. Son olarak, istenen eylemler ile gereken eylemler arasında, eylemler ile ortaya çıkan sonuçlar arasında ve görünür bilgi ile sistem durumunun yorumu arasında doğal bir uyum olmalıdır, böylece kullanıcılar sistemi daha kolay ve etkili bir şekilde kullanabilirler. Bu ilkeler, kullanıcı deneyimini iyileştirmek ve kullanıcıların sistemi daha etkili bir şekilde kullanmalarını sağlamak için tasarım sürecinde dikkate alınmalıdır (Norman, 1988).

Bu öneriler, kullanıcıyı tasarımın merkezine yerleştirir. Tasarımcının rolü, kullanılabilirliği kolaylaştırmak ve ürünün tasarlandığı şekilde minimum çaba harcayarak kullanılabilmesini sağlamaktır. Norman, ürünlerle birlikte gelen uzun ve karmaşık talimatların kullanıcı odaklı olmadığını belirtmektedir. Ürünlerin çok hızlı bir şekilde okunabilen, kısa ve açıklayıcı bir broşürle gelmesi gerektiğini önermektedir. Tasarımcılara ürünlerin sezgisel olması gerektiğini söylemek yeterli değildir; tasarımı yönlendirmek için bazı tasarım prensiplerine ihtiyaç vardır. Norman, kullanıcıların ürünleri kullanırken zorlanmamaları ve ürünleri daha rahat bir şekilde anlayabilmeleri için tasarım prensiplerinin gerekli olduğunu vurgular. Ürünlerin sadece sezgisel olmaları gerektiğini söylemek yeterli değildir; aynı zamanda tasarım sürecini yönlendirebilecek ve kullanıcı deneyimini iyileştirecek belirli prensiplere ihtiyaç vardır. Bu prensipler, tasarımcılara ürünleri daha kullanıcı dostu ve etkili hale getirmek için bir rehber sağlar. Dolayısıyla Norman, tasarımcının görevini kolaylaştırmak için aşağıdaki yedi tasarım prensibini önermiştir:

1. Tasarım sürecinde kullanıcıların genel bilgisini ve kişisel bilgi ve deneyimlerini kullanın. Kullanıcıların zihninde zaten var olan bilgiye dayanarak ürünleri anlamalarını kolaylaştıracak kavramsal modeller oluşturun ve tasarım uygulanmadan önce anlaşılması kolay, açıklayıcı ve kullanıcı dostu kılavuzlar hazırlayın. Bu yaklaşım, kullanıcıların ürünleri daha etkili ve verimli bir şekilde kullanmalarını sağlamaya yardımcı olur.
2. Kullanıcıların kısa veya uzun süreli belleklerine aşırı yüklememeye dikkat edilmesi gerekir; çünkü kullanıcılar genellikle aynı anda sadece beş şeyi hatırlayabilirler. Görevlerin tutarlı olması ve kullanıcıların bilgileri uzun süreli bellekten kolayca alabilmeleri için zihinsel yardımcılar sağlanması gerekir. Ayrıca, kullanıcıların görev üzerinde kontrol sahibi olmaları önemlidir.

3. Kullanıcı deneyimini geliştirmek için ürün veya sistem tasarımında görünürlük önemlidir. Uygulama ve değerlendirme boşlukları bırakılarak, kullanıcıların bir görevi gerçekleştirmek için ne yapmaları gerektiğini anlamaları ve ardından gerçekleştilen eylemin sonuçlarını değerlendirmeleri beklenir. Tasarımın başarısı, kullanıcıların bir nesneyi veya aracı kullanarak işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmelerine bağlıdır. Bu nedenle, kullanıcılar bir nesnenin nasıl kullanılacağını görsel olarak anlayabilmelidirler. Görevin icrasını ve sonuçlarını anlamak için doğru düğme veya cihazların görünür olması, kullanıcıların ürünü daha etkili bir şekilde kullanmalarını sağlar.
4. Kullanıcı deneyimini iyileştirmek için eşlemeler önemlidir. Kullanıcıların bir şeyin nasıl çalıştığını anlamalarını kolaylaştırmak için tasarımda uygun ilişkilendirmelerin kullanılması gerekir. Özellikle, bu ilişkilendirmelerin anlaşılabilmesi için grafikler kullanılabilir.
5. Tasarımda kısıtlamaların kullanılması kullanıcı deneyimini iyileştirecek önemli bir adımdır. Tasarımda kullanıcı seçeneklerini sınırlamak ve onlara yapacakları tek bir şey olduğu hissini vermek gerekir. Bu kısıtlamalar, hem doğal (örneğin, fiziksel özellikler veya çevresel faktörler) hem de yapay (örneğin, kullanıcı arayüzü tasarımıyla belirlenen kurallar) olabilir. Kullanıcıya daha az seçenek sunmak, ürünü kullanırken karar vermeyi kolaylaştırabilir ve kullanıcı deneyimini daha akıcı hale getirebilir.
6. Tasarım sürecinde hataların önlenmesi veya hataların ortaya çıkması durumunda kullanıcının nasıl başa çıkabileceğinin planlanması gerekir. Tasarımcının, kullanıcının yapabileceği hataları önceden düşünmesi ve kullanıcıya bu hatalarla başa çıkma imkanı sunması gerekir.
7. Tasarım sürecinde standartlar önemlidir. Tasarımın diğer ilkeleri veya yönergeleri uygulandığında başarısız olduğu durumlarda, bir uluslararası standart oluşturmak gereklidir. Böylece, tasarımın belirli bir kural setine veya standarta uyması sağlanarak, kullanıcılara tutarlı bir deneyim sunulması amaçlanır. Bu yaklaşım, tasarım sürecindeki belirsizlikleri azaltabilir ve kullanıcıların ürün veya hizmeti daha kolay anlamasını sağlayabilir.

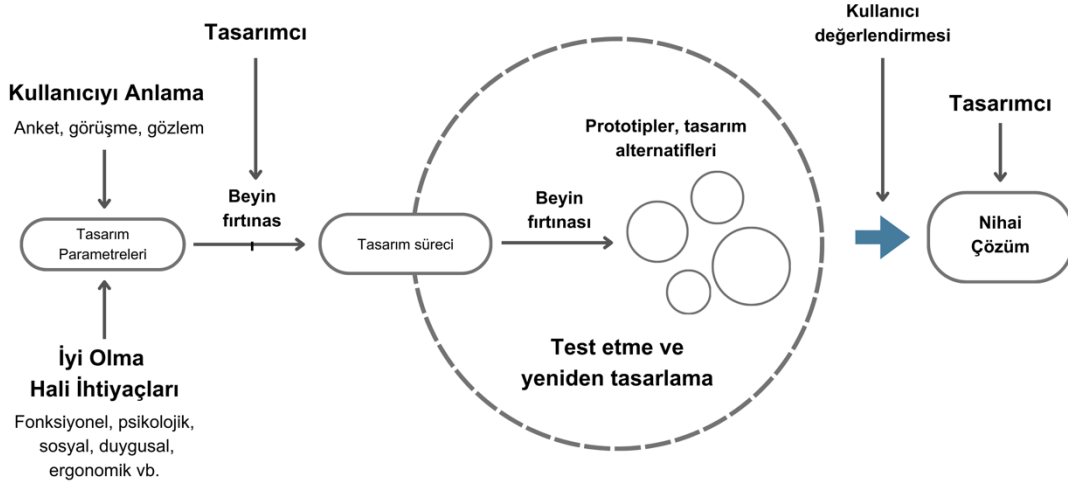
Norman'ın bu çalışması, kullanıcıların ihtiyaçları ve istekleri göz önünde bulundurularak bir ürünün amaçlanan kullanımının birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. O dönemde tasarlanan ürünün muhtemel kullanıcılarıyla birlikte gerçek ortamda denenmesi bir evrim olarak nitelendirildi. Kullanıcılar geliştirme sürecinin bir merkezi haline geldi. Bu sayede daha etkili, verimli ve güvenli ürünlerin tasarlanması sağlandı (Preece vd., 2002).

Yaşam ortamları değerlendirilirken, iyi olma hali kullanıcıların kültürel geçmişleri ve ihtiyaçları ile doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla, kullanıcı odaklı tasarım yaklaşımının iç mekânlarda iyi olma hali ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Tasarıma başlanmadan önce muhtemel kullanıcıların belirlenmesi ve sonrasında onların istekleri ve beklentileri doğrultusunda tasarım yapılması kullanıcı memnuniyetini sağlayan önemli bir unsurdur. Bu noktada, kullanıcı odaklı tasarımın, kullanıcıların fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına fayda sağlayarak onların iyi olma hallerine katkıda bulunan bir yaklaşım olduğu söylenebilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020).

Kullanıcı odaklı tasarım, yapıların ve ürünlerin tasarım geliştirme süreçlerinde kullanıcı ihtiyaçlarına odaklanan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kullanıcıların kognitif ve fiziksel yetenekleri, varsa fiziksel engelleri, sosyal ihtiyaçları ve görev gereksinimleri gibi konularda araştırmalar yaparak bulguları ve verileri tasarım sürecinde kullanır. Bu bilgiler, yaşam ortamlarının her türlü kullanıcı için en uygun ve verimli şekilde tasarlanmasını sağlar (Greenhouse, 2012). Bazı kullanıcı odaklı tasarım yöntemleri kullanıcıları tasarım sürecine dahil ederek ürünlerin ve yaşam alanlarının geliştirilmesinde kullanıcıların aktif bir rol oynamalarını sağlayarak tasarım sürecinin sonucunu olumlu anlamda etkilerler (Abrams vd., 2004).

Kullanıcı odaklı tasarım süreci, kullanıcının ve iyi olma halini ihtiyaçlarına göre tasarım parametrelerini belirlemekle başlar. Veri toplama süreci genellikle anket çalışmalarına ve kullanıcıyla doğrudan yapılan görüşmelere dayanır. Tasarım süreci boyunca tasarımcı, kullanıcıdan doğrudan geri bildirim alarak tasarım alternatiflerini geliştirmeye çalışır ve bu bulgularla çalışarak daha iyi çözümler geliştirir (Şekil 6). Kullanıcının tasarım sürecine katkısı, işlevsel, ergonomik, duyuşsal ve psikolojik açılardan iyi oluşla ilgili verimliliği artırabilecek bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, kullanıcı katkısı eklenmiş bir değer olarak değil, iç mekânla ilgili tasarım

süreciyle her zaman birlikte düşünülmelidir. Aksi takdirde, tasarım çözümleri yalnızca tasarımcının fikirlerinin temsilcisi olabilir, gerçek kullanıcıların değil. Dolayısıyla, iç mekân tasarımı için iyi olma hali, kullanıcı katkısını her zaman veri toplama ve değerlendirme sürecinin bir parçası olarak düşünülmelidir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Şekil 6. Kullanıcı odaklı tasarım süreci, Minucciani ve Sağlar Onay'ın (2018) çalışmasından uyarlanmıştır.

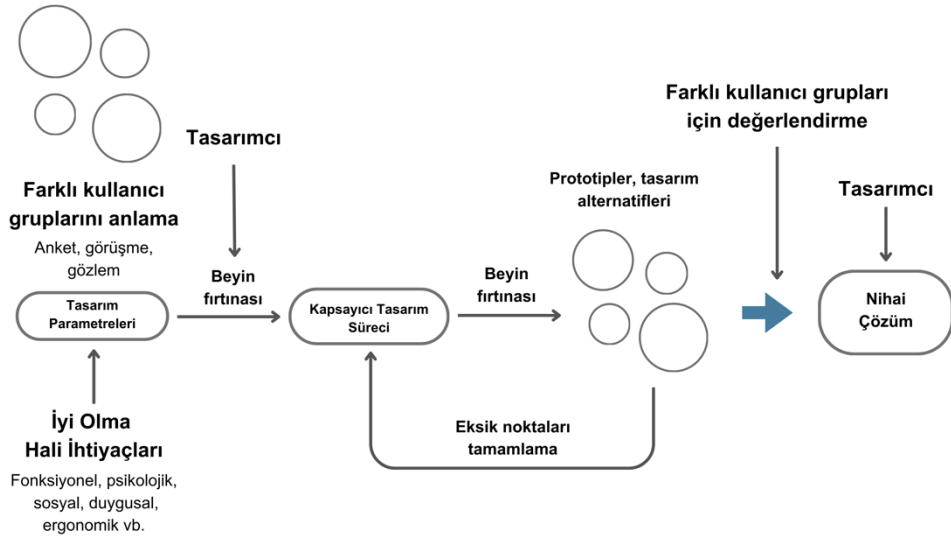
2.1.4. Kapsayıcı Tasarım

İlk olarak İngiltere'de ortaya çıkan ve sonraki yıllarda diğer ülkeler tarafından da benimsenen kapsayıcı tasarım, endüstri, tasarımcılar, araştırmacılar ve eğitimciler arasındaki iş birliğinden doğmuştur (Coleman, 1994). Tasarımcıların çeşitli kullanıcıların ihtiyaçlarını anlamalarına ve bu ihtiyaçlara tasarımlarında çözüm bulmalarına olanak sağlayan kapsayıcı tasarım yaklaşımı giderek artan bir uygulama alanına sahiptir. Dolayısıyla, bütün insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek ürünler ve hizmetler geliştirmenin ilham kaynaklarından biridir (Clarkson, Coleman, Keates, Lebbon, 2003). Kapsayıcı tasarım genellikle ürün tasarımı için tartışılır ve kullanılır, ancak mimari ve iç mimari tasarımı yaygın değildir. Bunun nedeni, çevresel tasarım disiplinlerinin zaten belirli kullanıcı grupları için tasarım yapma önceliğini benimsemeleridir. Ancak, bu yaklaşımın uygulanabilmesi için farklı kullanıcı gruplarının iyi olma gereksinimlerinin

derinlemesine anlaşılması ve önyargılardan arındırılmış bir bakış açısı geliştirilmelidir.

Imrie ve Hall'e (2001) göre kapsayıcı iç mekân tasarımının yaş gruplarına yönelik değişken ihtiyaç eğilimlerini dikkate alarak her türlü özel gereksinimin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Onlara göre, kapsayıcı tasarımda, tasarımın neden bazı toplum kesimleri için işlevsel olmadığını, onları özel kılan özellikleri ve bu belirli grubun ihtiyaçlarını neden karşılamadığını anlamak önemli bir konsepttir. Eksiklerin anlaşılması, tasarımın nasıl geliştirilebileceğinin anlaşılmasını sağlar. Bu bağlamda, kapsayıcı tasarım anlam ve bağlama, katılımcılığa, insan odaklılığa, kullanıcıyı dahil etmeye, düşük maliyetli olmaya, demokratik bir yaklaşıma ve heterojenlik ilkesine dayanan bir yaklaşımı benimser (Imrie ve Hall, 2001).

İngiltere'deki Kraliyet Ulusal Körler Enstitüsü (RNIB), kapsayıcı tasarımın herkesin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmak yerine, çeşitli özel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak gereksiz engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, tüm toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak çeşitli engellerin aşılmasını sağlar. Hatch (1984) ve Towers (1995) ise kullanıcıların çevrelerini kontrol etme yeteneğine sahip olmalarının önemini vurgulamaktadır. Yani, kapsayıcı tasarım, insanların çevrelerini kontrol etme hakkına ve katılımcı bir yaklaşıma dayanarak, herkesin yaşam kalitesini artırmayı hedefliyor. İç mekânlar için kapsayıcı tasarım süreci, öncelikle farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarını ve diğerlerinden nasıl farklılık gösterdiklerini anlamakla başlar. Daha sonra, tüm olası kullanıcı profilleri için engelleri ortadan kaldırmayı ve herkes için olumlu deneyimler sunabilen tasarım alternatifleri geliştirmeyi içerir. Tasarım önerilerinin kapsayıcılığı, eksik noktaları anlamak ve bunları ortadan kaldırmak için farklı kullanıcı gruplarının gözlemleri ve değerlendirmelerini içermektedir. Bu süreç, herkesin ihtiyaçlarını karşılayarak kullanımı kolay olan iç mekânlar tasarlamayı hedefler (Şekil 7), (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020).

Şekil 7. Kapsayıcı tasarım süreci, Minucciani ve Sağlar Onay'ın (2018) çalışmasından uyarlanmıştır.

2.1.5. Destekleyici Tasarım

Destekleyici tasarım özellikle sağlık yapılarında kullanılan bir tasarım yaklaşımıdır ve stresi azaltabilen ortamlar yaratmayı amaçlar. Bu yaklaşımın temel amacı, sağlıklı bir durumun neden olduğu olumsuz bir etkiyi azaltmak ve pozitif dikkat dağıtıcılarla iyileştirme etkisini artırmaktır. Ulrich'ın (1991) belirttiğine göre, destekleyici tasarımın üç ana hedefi bulunmaktadır: Stresle başa çıkmayı desteklemek, stresi azaltan fiziksel ve sosyal özelliklere erişimi kolaylaştırmak ve hedef kitle olarak hastalarla birlikte ziyaretçileri ve sağlık personeli de dahil etmek. Ayrıca, sağlık ortamlarının, kişinin kontrol duygusunu, sosyal destek erişimini ve pozitif dikkat dağıtıcıların kullanımının teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kontrol duygusu, insanların sağlık yapılarında stresi azaltabilmesinde önemli bir faktördür. Psikolojik araştırmalar, sonuçlar üzerinde kontrol sahibi olmanın daha iyi sağlık sonuçlarına, daha az semptom ve daha hızlı iyileşmeye katkıda bulunduğunu göstermiştir. Fakat, aşırı kontrol duygusunun da zararlı olabileceği belirtilmektedir (Lachman, 1986; Rodin, Timko & Harris, 1985; Lachman, Weaver, 1998).

Ulrich'ın (1991) çalışmalarına göre, sağlık ortamlarında kontrol eksikliği yaygın bir problem olup stresi artırarak iyi olma halini olumsuz etkileyebilir. Özellikle, hastaların fiziksel yeteneklerinin azalması nedeniyle kontrol duyguları önemli ölçüde azalabilir.

Ancak, fiziksel çevrenin tasarımı, kontrol duygusunu artırarak hastaların iyi olma halini olumlu anlamda destekleyebilir. Örneğin, tasarım yaklaşımları, mahremiyeti kontrol etme imkanı sunarak hastalara çevreleriyle etkileşimde bulunabilmeleri için daha fazla imkan tanıyabilir.

Destekleyici tasarımın ikinci unsuru olan sosyal destek, iç mekânların sosyal etkileşimi artırma potansiyeline bağlıdır. Çevresel psikoloji çalışmaları, gizlilik ile sosyal etkileşim arasında denge sağlanamadığında olumsuz sonuçlar ortaya çıkabileceğini belirtir. Halpern (1995), çevresel faktörlerin insanların ruh sağlığına olan etkisini, hem stresin nedeni olarak işlev görebilme yeteneğiyle hem de sosyal ağlar üzerindeki etkisiyle iki yönlü olduğunu belirtmektedir.

Mimari bir analizde bu gözlem iki ana konuyu öne çıkarmaktadır. Birincisi, mimarinin tesadüfi sosyal etkileşimi kolaylaştırma derecesi, yani mimari yapının kullanıcıların doğal olarak bir araya gelip etkileşimde bulunmalarını sağlama kapasitesi. İkincisi ise çevrenin, kullanıcının sosyal alanlardan dışlanmadığına dair iletişim derecesi, yani mimari yapının kullanıcılara, sosyal alanların onlar için olduğu ve dışlanmadıkları mesajını nasıl ilettiği (McLaughlan, 2018). McLaughlan destekleyici tasarımı psikolojik açıdan da ele almaktadır. Psikososyal destekleyici alanın mekânsal olarak odaklanmış bir tanımının, hastaların hastanede aile üyelerinden veya diğer hastalardan sosyal destek almaları için alanlar içermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Tek kişilik odaların tercih edilmesi, özellikle pediatrik hastanelerde, hastaların ve bakıcılarının akran ilişkilerinin gelişimini zorlaştırmaktadır (McLaughlan, 2018).

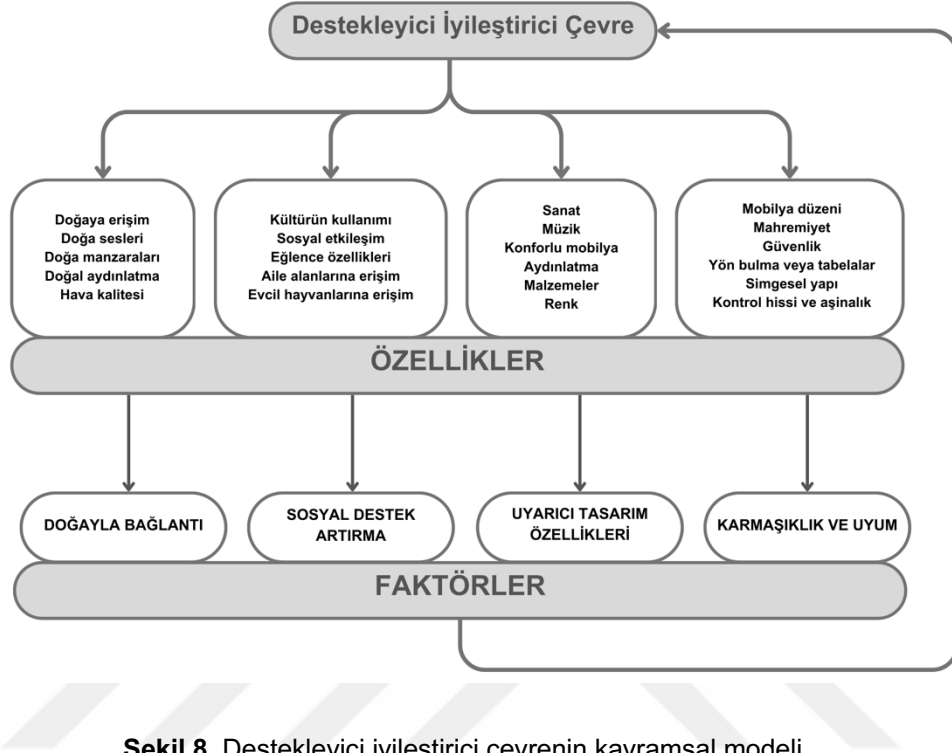
Destekleyici tasarımın üçüncü temel unsuru ise pozitif dikkatin sağlanmasıdır. Bu durum olumlu duygulara yol açar ve dikkati hastalıktan pozitif etkilere, genellikle doğa ve doğal unsurlarla ilişkilendirilen belirli cazibe unsurlarına çeker. Çevre psikolojisi araştırmaları, insanın genellikle fiziksel çevresinin pozitif uyarıcılar sağladığında iyilik halinin geliştiğini öne sürmektedir (Wohlwill, 1968; Berlyne, 1971; Ulrich, 1991). Doğanın sunduğu doğal unsurlar ve manzaralar sağlık ortamlarında sağlık ve iyi olma durumunu olumlu anlamda desteklemektedir. Artan bilimsel kanıtlar, doğa unsurlarının stresi azaltıcı ve pozitif dikkat dağıtıcılar olarak etkili olabileceğini göstermektedir. Sağlık tesislerinin farklı kullanıcı gruplarının

ihtiyaçlarını dikkate alırken, bu grupların bazen kontrol, sosyal destek ve pozitif dağıtıcılar konusunda farklı ihtiyaçları veya tercihleri olduğunu göz önünde bulundurması gerekir. Tasarımcılar için önemli olan, bu farklı ihtiyaç ve tercihleri tanıyarak, sağlık tesislerinde olası çatışma ve stres kaynaklarını azaltmaktır (Schumaker ve Pequegnat, 1989).

Destekleyici tasarımda tasarım parametreleri, mekâna ve olası kullanıcı gruplarına ilişkin dezavantajlar değerlendirildikten sonra belirlenmelidir. Hastane ortamlarında hastalık türlerine ve tedavi yöntemlerine ilişkin belirli gereksinimler bulunmaktadır. Bu yaklaşımın temel amacı, pozitif dikkat dağıtıcılar, kontrol hissi ve sosyal destek gibi unsurların dikkate alınmasıyla olumsuz etkiyi en aza indirmek ve olumlu etkiyi artırmaktır. Dolayısıyla, hastaların daha sağlıklı çevrelerde bulunması iyi hissetme halini de olumlu etkilemektedir. İyi hissetme halinin artmasıyla hastaların fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak da iyi hissettikleri belirtilmektedir. Sağlık yapılarının kullanıcılarının bu özellikleri algılama oranlarını ölçmek, özellikle personel algısı açısından, önem düzeylerini belirlemek için gerekliliktir. Dilani (2009) ve Ulrich (1991) tarafından yapılan çalışmalara göre destekleyici tasarım yaklaşımını yapılarda uygulayabilmek için dört farklı değişken veya faktöre odaklanmak gerekmektedir. Bunlar, sosyal desteğin artırılması, uyarıcı tasarım özellikleri, esneklik ve uyum ve doğayla bağlantıdır. Şekil 8’de bu özelliklerin hiyerarşisi açıklanmaktadır (Uwajeh ve Ezennia, 2019).

Sağlık yapılarında, belirli hastalıklar için tedavi sağlanması öncelikli olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle, tasarımın, tedavi ve terapi gereksinimlerini anlamak ve iyileştirme sağlanabilmesi için mekânsal özelliklerin değerlendirilmesi gerekir. Değerlendirilecek başlıca parametreler arasında: mekânsal düzenleme, açıklıkların ve manzaraların değerlendirilmesi, yüzey özellikleri, malzemeler ve olumlu duyguları ağrıştıracabilecek çeşitli nesneler bulunmaktadır. Bu parametreler sağlık ortamlarının tasarlanmasında önemli unsurlardır. Destekleyici tasarım süreci, iç mekânlar için, kitle konut birimleri veya kamusal iç mekânlar gibi sorunlu koşullara sahip iç mekânları yeniden değerlendirmek için uygun bir yaklaşımdır. Yeniden değerlendirme önerileri, pozitif dikkat dağıtıcılar, kontrol duygusu ve sosyal destek gibi ana tasarım un-surlarından faydalanabilir. Pozitif dikkat dağıtıcılara örnek olarak biyofilik tasarım öğeleri ve nitelikleri gösterilebilir. Tasarımcı, iç mekânın çevresinin

özelliklerinden faydalanabilir veya iç mekânın mevcut nitelikleriyle ilişkilendirilebilecek yeni cazibe unsurları oluşturabilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020).

Şekil 8. Destekleyici iyileştirici çevrenin kavramsal modeli

2.1.6. Üretken Tasarım

Üretken tasarım, birçok çözüm ve alternatif oluşturabilmesi sebebiyle önemli bir tasarım yaklaşımı olarak görülmektedir. Bu yaklaşım, çok kriterli tasarım sorunlarında kullanıcıların ihtiyaçları ve beklentilerinin değişebilmesinden dolayı olası çözümler setini zenginleştirir. Üretken sistemler, tasarım süreçlerini ve dinamik çıktılarıyla tasarımın incelenmesini yeni bir perspektifte ele alır. Literatürde, genetik algoritmaların tasarım, optimizasyon, mekânsal düzenleme ve mimari form arayışında kullanıldığı belirtilmektedir (Gu, Singh ve Merrick, 2010).

McCormack, Dorin ve Innocent (2004), üretken tasarımın özelliklerini şöyle tanımlar:

- Karmaşıklık Üretebilme Yeteneği: Tasarımın, detaylı ve karmaşık yapılar oluşturabilme kapasitesi.

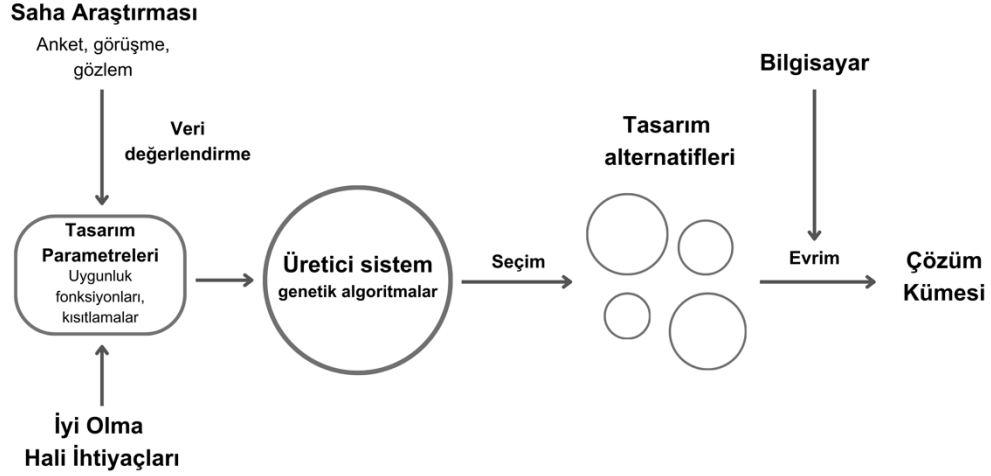
- Organizma ve Çevre Arasındaki Karmaşık ve Birbirine Bağlı İlişki: Tasarımın, içindeki unsurların birbirleriyle ve çevreleriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu açıklayan ilişki.
- Kendi Kendini Sürdürme ve Onarma Yeteneği: Tasarımın, herhangi bir dış müdahaleye gerek kalmadan kendini sürdürebilme ve tamir edebilme kabiliyeti.
- Yeni Yapılar, Davranışlar, Sonuçlar veya İlişkiler Oluşturma Yeteneği: Tasarımın, yenilikçi ve daha önce var olmayan yapılar, davranışlar, sonuçlar veya ilişkiler ortaya çıkarabilme kapasitesi.

McCormack, Dorin ve Innocent (2004) ise üretken tasarım sürecini gereksinimlerin belirlenmesi, alternatiflerin tasarlanması, prototip oluşturma ve değerlendirme olarak 4 adımda karakterize etmiştir.

Üretken Sistemler genellikle arama ve optimizasyon motoru olarak genetik algoritmalar kullanır. Genetik algoritmalar, doğanın evrim sürecinden ilham alan bir üretken tasarım yöntemidir ve uzun süreli doğal seçim sürecini kısa sürede taklit ederler. Evrimsel sistemler, doğal seçim ve üreme sürecini bir bilgisayar üzerinde modellemeye dayanır (McCormack, Dorin ve Innocent, 2004). Başlangıçta, rastgele bir parametre seti ile potansiyel tasarımlardan oluşan bir “popülasyon” oluşturulur. Bu rastgele popülasyon tasarımcıya görsel olarak gösterilebilir. Tasarımcının estetik duyarlılığı, görüntülenen tasarımlardan en “uygun” olanları belirler ve bu tasarımlar birbirleriyle “çiftleştirilerek” başarılı ebeveynlerinin özelliklerini miras alan yeni bir tasarım popülasyonu oluşturulur (Dorin, 2001). Bu anlamda hem bilgisayar hem de tasarımcı üretken yaklaşımda önemli bir rol oynar. Bilgisayar alternatifler üretirken, tasarımcı daha başarılı nesillere yön vererek seçim sürecine rehberlik eder. Rosenman’a (1997) göre, üretken sistemler tasarımcının belirlediği kriterlere göre en iyi değil, tatmin edici sonuçlara ulaşmayı sağlar (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Çok kriterli tasarım problemlerini çözmek için üretken tasarımın potansiyeli iç mekânlarda iyi olma halini arttırmak için değerlendirilip test edilebilir. Bu durumda, tasarım parametrelerinin belirlenmesi önemlidir. Bu sebeple, üretken tasarım sisteminde kodlanacak parametreler, iyi olma halinin ihtiyaçlarını karşılamak için

tanımlanabilir (Şekil 9) ve alan çalışmalarında elde edilen verilerle birlikte incelenebilir. Fonksiyonel, ergonomik ve duysal gibi çeşitli iyi olma hali gereksinimleri için parametreler belirlenmelidir. Bu parametrelerin belirlenmesi, iyi olma halini karşılayan uygunluk fonksiyonlarının tanımlanması ve muhtemelen uygun olmayan alternatiflerin oluşturulmasını engelleyen kısıtlamaların belirlenmesiyle sağlanabilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020).

Şekil 9. İç mekânlarda iyi olma halini oluşturmak için üretken tasarımın kullanımı

2.2. İyi Olma Halini Destekleyen Tasarım Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi

Farklı tasarım yaklaşımlarının farklı önceliklere sahip olduğu görülmektedir. Yaklaşımların birçoğu farklı çevresel sorunlara çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Bunlara kapsayıcı tasarım ve destekleyici tasarım örnek gösterilebilir. Kapsayıcı tasarım, çevresel adaletsizliğe bir cevap olarak görülebilir çünkü bir temel oluşturarak kamu yapılarında önemli bir rol oynar. Destekleyici tasarım ise sağlık sorunlarının olumsuz etkilerini azaltmayı ve kullanıcıların psikolojik durumunu iyileştirmeyi hedefler. Bunlara ek olarak, biyofilik ve biyomimikri tasarım gibi doğaya dayalı tasarım yaklaşımları, yaşam çevrelerimizin doğayla birlikte değerlendirilmesini olanak tanımaktadır. Doğaya odaklanan tasarım yaklaşımları, mekânsızlık hissini ortadan kaldıran güçlü bağlar oluşturmayı hedefler. Doğal kaynaklar olan su, hava, ışık vb. doğru şekilde tasarımlara uyarlandığında, duysal ve psikolojik tepkileri olumlu anlamda uyarma potansiyeline sahiptir. Biyofilik tasarım, tasarım sürecinde çevresel faktörleri ve doğal unsurları dikkate alır.

Biyomimikri tasarım ise tasarım gereksinimlerini karşılamak için yerel doğal sistemlerin özelliklerini inceleyerek ve doğadan ilham alarak, tasarımın çevresel uyumunu ve sürdürülebilirliğini artırmayı amaçlar. İnsan odaklı tasarım, bir sistemin veya ürünün temel işlevlerine odaklanarak ürün veya hizmetin kullanıcılar için daha etkili ve tatmin edici olmasını sağlar. Kullanıcılardan gelen geri bildirimlere odaklanan insan odaklı tasarım süreciyle birlikte ergonomik, psikolojik, sosyal ve hatta duysal yönlerin geliştirilmesi sağlanır.

İç mekânlarda iyi olma durumu, her bireyin kendi algılarına, duygusal tepkilerine ve kişisel tercihlerine dayanır. Dolayısıyla esneklik önemli bir tasarım konusu haline gelir. Kullanıcı profilleri sürekli değişen iç mekânlar, değişen kullanıcılara ve taleplere uyum sağlayabilen ve oluşabilecek problemlere çözüm sağlayabilen bir tasarım yaklaşımıyla ele alınmalıdır. Geleneksel tasarım yaklaşımlarıyla karşılaştırıldığında, üretken tasarım esneklik yaratma konusunda daha başarılıdır. İç mekân tasarımında üretken bir yaklaşım, farklı kullanıcıların çeşitli fonksiyonel ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli çözümler ve alternatifler oluşturmayı hedefler. Bu çözümler, kullanıcıların duysal ve psikolojik tepkilerine uygun olmalıdır. Ancak, bu esnekliği sağlamak için tasarım parametrelerinin (örneğin, ergonomi, aydınlatma, erişilebilirlik) doğru bir şekilde tanımlanması ve önceliklendirilmesi gereklidir. Uygun parametreler belirlendikten sonra, en etkili çözümler seçilmelidir. Bu şekilde, farklı kullanıcıların ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap veren ve onların rahatlığını artıran mekânlar oluşturulabilir.

İyi olma hali için iç mekân tasarımında bağlamsal, fonksiyonel, psikolojik, sosyal, ergonomik, estetik ve duysal gereksinimlerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu gereksinimlerin tümü, iç mekânların çok katmanlı yapısını analiz eden bir tasarım çerçevesinin parçasıdır. Tablo 5, farklı tasarım yaklaşımlarının bu gereksinimlere nasıl farklı çözümler sunduğunu gösterir. Tüm gereksinimlerin dikkate alınması, bütüncül bir tasarım yaklaşımı için gereklidir. Ancak, tasarım önceliklerine göre bazı gereksinimlere daha fazla önem verilebilir. Örneğin, biyofilik tasarım doğal bağlamla bağlantıya öncelik verirken, destekleyici tasarım psikolojik gereksinimlere odaklanır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020).

	Bağlamsal	İşlevsel	Sosyal	Duyusal	Ergonomik	Psikolojik
Kullanıcı odaklı tasarım		Kullanıcı ihtiyaçlarıyla güçlü bağlantılar	Prototip aracılığıyla test etmenin avantajı (gözlem, görüşme)			
Biyofilik tasarım	Doğal çevreyle güçlü bağlantı (mekâna dayalı, doğal)	Biyolojik bir ihtiyacın ifadesi	İnsanların doğal dünyaya yakınlığının teşvik edilmesi	Doğal uyarıcıların avantajı	Yerel desenlerin avantajı	Doğayla bağlantının faydaları
Biyomimikri tasarım	Doğal çevreyle güçlü bağlantılar (doğal dünyanın gözlemi)	Doğal süreçler ve sistemlere göre çözümler	Sürdürülebilir çözümler	Doğal süreçlerin avantajları	Doğal çözümlerin avantajı	Doğal dünya ile barış içinde bir arada yaşama
Kapsayıcı tasarım	Kapsayıcılık için tüm engellerin ortadan kaldırılması	Kullanıcıların farklı işlevsel ihtiyaçlarını anlama	Farklı sosyal grupların ve birlikteliğin değerlendirilmesi		Farklı kullanıcı gruplarının ergonomik yeteneklerinin dikkate alınması	Çevresel adaletsizliğin ortadan kaldırılması
Destekleyici tasarım	Olumlu dikkat dağıtma için doğayla temasın kullanılması		İyileşme için sosyal desteğe odaklanma	İyileşme için kontrol hissine odaklanma		Psikolojik iyileşme için pozitif çekicilikler ve sosyal destek
Üretken tasarım	Tanımlanmış parametrelere bağlıdır	Esneklik ve çok kullanıcılı çözümler				

Tablo 5. İyi olma hali gereksinimleri için tasarım yaklaşımlarının avantajları

2.3. İyi Olma Hali İçin Tasarımın Rolü

17. yüzyıl filozofu René Descartes, bilimin teknolojiye uyarlanmasıyla insanların dünyanın sunabileceği tüm faydalara kolayca erişebileceklerini öne sürmüştür (Descartes, 1994). Aydınlanma çağının iyimser teknoloji görüşü, günümüz toplumunda hala etkindir; teknoloji genellikle toplumsal ve ekonomik ilerlemenin bir aracı olarak kabul edilir ve insanların yaşamlarını daha iyi hale getirdiği düşünülür (Brey, 2015). Brey (2015), teknolojinin olumsuz etkilerine odaklanan 20. yüzyıl teknoloji felsefesinin, teknolojinin kontrolsüz bir şekilde geliştiğini ve insanlığın ona hizmetkar hale geldiğini ifade eder. Sonrasında, belirli bir istenilen sonucun desteklendiği veya istenmeyen bir sonucun engellendiği şekilde araçlar tasarlamak mümkün olduğu için iyi olma hali için tasarım yapmanın mümkün olduğunu tartışır.

Artan iyilik hali, bir teknolojik aracın kullanımının olası bir sonucudur (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.7).

Larsson ve diğerlerinin (2005) çalışmasına göre, iyi olma haline yönelik tasarım, insanların yetenek düzeylerinden bağımsız olarak, mevcut bir durumdan istenilen bir duruma geçmelerine yardımcı olmayı amaçlar ve bu sayede yardımcı teknolojinin geleneksel sınırlarını aşar. Bu kapsamda, iyi olma halini artırmaya yönelik tasarımın üç ana hedefi bulunmaktadır: Artan iyi olma haline yönelik yenilikçi ürünler tasarlamak, küresel düzeyde iş birliğini şekillendirmek ve geleceğin ürün yenilikçilerini eğitmek. Miller ve Kälviäinen (2006), iyi olma halinin, bireylerin dışsal olarak kendilerine sunulan imkânlardan ziyade, kendi seçimleri, eylemleri ve kararlarıyla şekillendiğini vurgulamaktadır. İnsanlar sadece kendilerine sağlanan çevre veya imkânlarla değil, aktif bir şekilde kendi yaşamlarını yönlendiren eylemleriyle iyi olma haline ulaşabilirler. Bu nedenle, tasarım süreçlerinin, bireylerin bu eylemleri ve kararlarını destekleyecek şekilde rehberlik edebileceğini savunurlar. Bu bağlamda, etkili eylemleri teşvik ederek, tatmin edici sosyal etkileşimi, bilinçli zihinsel katılımı ve keyfi destekleyerek iyilik halini desteklemek mümkündür (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.7).

Genel olarak tasarımı düşündüğümüzde tüketici ürünleri akla gelir. Dolayısıyla nesneler tasarlanır, üretilir ve satılır. Günümüzde hayatımızı kolaylaştıran ürünler kısmen maddi refaha ihtiyaç duyar. Desmet ve Pohlmeier, maddi kaynakların ve refahın bireyleri mutluluk arayışlarında destekleyebileceğini fakat mutluluğun doğrudan bir kaynağı olmadığını tartışırlar. Bu odak değişimi, daha kişisel değerlere doğru kayar ve insanın gelişim koşullarını inceleyen psikologların bulgularıyla da uyumludur (Seligman, 2011). Yapılan birçok çalışma, kişisel kaynakların bir kişiyi mutlu etmediğini, ancak bu kaynakların nasıl kullanıldığının önemli olduğunu doğrulamıştır (Biswas Diener, 2008). Maddi refahın mutluluk için bir kaynak olarak kabul edilme fikri, tüketici ürünlerinin de kaynaklar olduğu gerçeğiyle tasarıma farklı bir bakış açısı sunar. Desmet ve Pohlmeier, tasarım nesnelerinin insanların hayatlarını zenginleştirmek ve etkinliklere daha fazla katılımını teşvik etmek için tasarlandığını belirtirler. Onlar, mutluluk, kişisel anlam ve erdem olarak tanımlanan üç temel bileşeni içeren pozitif tasarım çerçevesini ifade ederler. Bu, tasarımcının yeni tasarımın nasıl olumlu duygular uyandıracağı, insanları kişisel hedeflerini takip

etmede nasıl teşvik edeceği ve onlara ahlaki olarak iyi bir insan olmada nasıl destek olacağına dair bir vizyon belirlemesini gerektirir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.7).

Eğer iyi olma hali, insanın insan potansiyellerini gerçekleştirerek topluma katkıda bulunabileceği şeklinde anlaşılıyorsa, tasarımın rolü, bir kişinin kendini geliştirebileceği ve çevresine katkıda bulunmak için doğru yolları bulabileceği araçları yaratmaktır. Bugün, ev ortamımızdan iş yerlerine, okullara ve kamusal alanlara kadar çeşitli tasarlanmış nesnelerle çevriliyiz. Bu nesneler, etkileşimimizi fiziksel, sosyal ve psikolojik düzeylerde çevremizle değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Kabiliyet yaklaşımı, iyi olma haline ulaşmak için insanların kendileri için değerli olan şeyleri yapma fırsatlarına sahip olması gerektiğini ifade eder. Oosterlaken, teknolojik gelişmeyi ve endüstriyel tasarımı insan kabiliyetlerinin genişlemesi olarak görür ve tasarımdaki detayların bu perspektiften değerlendirilmesi gerektiğini düşünür (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.7-8).

Eğer iyi olma kavramını hedonik geleneğin bakış açısından ele alırsak, tasarım keyifli deneyimleri teşvik edebilir ve istenmeyen deneyimleri engelleyebilir. Dolayısıyla, bizi istediğimiz aktivitelere dahil eden her tasarım nesnesi, iyilik halimize katkıda bulunabilir. Jordan (2000), tasarımcıların sadece işlevsellik ve kullanılabilirlik için değil, aynı zamanda keyif için de tasarım yapmaları gerektiğini ifade etmektedir. İnsanların ürünleri kullanmaya motive eden dört tür zevk olduğunu belirtmektedir. Bunlar, fizyo-zevk olarak tanımlanan, duyuşsal organlardan kaynaklanan bedensel zevk; psiko-zevk olarak, bilişsel ve duygusal tepkilerden kaynaklanan zevk; sosyo-zevk olarak, diğer insanlarla veya toplumla ilişkiden kaynaklanan zevk ve ideo-zevk olarak tanımlanan, insanların kültürel, estetik, ahlaki değerlerinden, zevklerinden ve kişisel hedeflerinden kaynaklanan zevk (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.8).

2.3.1. İyi Olma Halinin Mekânsal Boyutu

İyi olma durumu kültürden kültüre, kişiden kişiye ve zamanla mekândan mekâna değişen bir kavramdır. Mekânın iyi olma halinin çözebileceği tüm sorunları çözemediğini, ancak her zaman bu olumlu bedensel ve zihinsel duruma katkıda

bulunabileceğini belirtmek önemlidir. Örneğin, spor merkezleri, parklar ve rekreasyon için yeşil alanlarla donatılmış bir şehir insanları çekecek ve onlara doğayla ilişki kurma ve spor yapma imkanı sunarak olumlu bir zihinsel ve bedensel duruma yol açacaktır. İç mekânlarda ise, şehirden iç mekân ölçeğine geçişin sorunsuz olması ve doğal çevre ile ilişkinin entegrasyonu da iyi olma durumunu artırıcı önemli faktörler olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Japon evi, iç ve dış mekân arasındaki uyumlu ilişkisiyle bilinir ve bireylere doğal çevreyi iç mekânın bir uzantısı olarak algılama imkanı sağlar. Farklı alanlardan araştırmacılar, çevrenin iyi olma üzerindeki etkisini vurgulamışlardır. Yapılan çalışmalarda, doğal çevrenin olumlu etkisinin, yapısal çevreden daha önemli olduğu düşünülmektedir. Doğanın ve doğal çevrenin iyileştirici etkisini günlük yaşantımızda da deneyimleriz. Shah ve Peck'e (2005) göre, doğanın 'ruhsal iyi olma' deneyimindeki rolü benzersizdir ve bizi daha düşünceli yapmanın yanı sıra kişisel gelişimimize katkı sağlar, hayranlık uyandırır ve bize bütünlük ve aidiyet hissi verir. Diğer yandan, yaşamımızın her aşamasında, aktivitelerimizin çoğunu genellikle doğal çevreyle yakın ilişki içinde olmayan kapalı mekânlarda gerçekleştiririz. Bu nedenle, yapısal çevre ile iyi olma arasındaki ilişki, birlikte incelenmeleri gereken önemli konulardır.

Abercrombie (1990) tarafından kaleme alınan “İç Mekân Tasarımı Felsefesi” kitabında, iç mekânların, dış cephelerin asla sahip olamayacağı bir güce sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durum, zamanımızın büyük bir kısmını kapalı mekânlarda geçirmemizden kaynaklanmaz; esas neden, iç mekânların bizi kuşatan bir etkiye sahip olmasıdır. İç mekânlarda sadece sokaklarda geçip gitmiyoruz; mekânlarda yaşam sürüyoruz. Bir binaya girdiğimizde, sadece onun gözlemcisi olmaktan çıkıyoruz; onun bir parçası oluyoruz. Bir binayı içeri girmeden tam olarak tanımıyoruz.

İç mekânlar insan ölçeğine en yakın yüzeyler ve nesnelerden oluşan alanlardır. Bu nesnelerin, insan bedeni ve algısı ile yakın ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Cecla'ya (2008) göre nesnelerin sadece fiziksel özellikleri değil, aynı zamanda sembolik bağ kurma güçleri vardır. Weinthal'a (2011) göre iç mekân oluşturulurken dış dünyadan ve insan bedeninden gelen etkiler bir araya gelir ve iç mekân bu etkilerin bir yansımasıdır. Weinthal (2011) ayrıca iç mekânın, bedene en yakın unsurlarla başladığını ve daha sonra daha büyük ölçeklerin barındırıldığı alanlara doğru

genişlediğini ifade etmektedir. İç mekânlarla çalışmak, insan bedenini çevreleyen nesnelerin tüm yönlerini belirlemeyi gerektirmektedir. İç mekân nesnelerinin, insan deneyimleri aracılığıyla anlam iletişimi yapma potansiyeline sahip olduğu ifade edilir. Maurice Merleau Ponty (1945) iç mekânların malzeme kültürünün, insan kimliğini anlattığı ve insanın çevresinde var olma izlerini ortaya çıkardığını belirtir.

2.3.2. İyi Olma Halini Desteklemek için Mekân Tasarımı

Smith, Metcalfe ve Lommerse (2012), sosyal açıdan duyarlı iç mimarlığın, bireylerin ve toplulukların refahını sağlamada önemli bir faktör olduğunu tartışmaktadır. Petermans ve Pohlmeyer, iç mimarlığın öznel iyi olma haline katkıda bulunma potansiyelini ele almış ve tasarım sürecinde insan merkezli bir perspektifin değerine dikkat çekmiştir. İç mekânlarda iyi olma hali birçok faktöre bağlıdır. Bölüm 3, iyi olma hali için bağlamsal, işlevsel, ergonomik, sosyal, psikolojik, duyuşsal ve estetik boyutları vurgulayarak iç mekânlarda iyi olma hali gereksinimlerini belirlemeye çalışan bir kılavuz sunmaktadır. Ancak, bu gereksinimlerin karşılanması, iç mekan tasarımında ele alınması gereken konuların temelini oluşturmaktadır. Her tasarım sorunu benzersiz olduğu için tasarım için katı bir çerçeveden bahsetmek zordur. Öte yandan, iyi olma halini artırıcı nitelikler olarak düşünülebilecek bazı özelliklerden söz edilebilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.11).

2.3.2.1. Esneklik

Özel, kamusal, tarihi veya çağdaş, yaşadığımız tüm iç mekânlar sürekli değişir. Bu değişim, günlük yaşamın dinamiklerinin etkisi altında gerçekleşir ve sadece değişen ihtiyaçlar ve beklentilerden değil, aynı zamanda modanın da etkisiyle olur. Potvin'e (2010) göre, iç mimarlık moda ve mimarlık arasında bir yerde konumlanır ve bu konum tam olarak net veya sabit değildir. Bu nedenle geçici ve sorgulanabilir olduğunu belirtir. Moda, sadece dergi veya mağaza vitrinlerinde sergilenenlerle sınırlı değildir; günlük yaşamın her alanını etkiler. Giyim, mimari ve iç mekânlar da modaya uyum sağlar ve bu değişiklikleri mimariye göre daha hızlı kaydederler. Ticari iç mekânlar işletmelerin güncelliğini göstermek için değişirken, kamusal iç mekânlar ise toplumun beklentileri, ihtiyaçları ve zevkleri doğrultusunda değişir. Özel iç mekânlar, sakinlerinin değişen dünya ile uyum sağlayabildiklerini göstermek için değişirler (Sağlar Onay, 2015). Teknolojik değişimin hızı, insanların kullandığı

nesnelere yansır ve nesneler, güncel veya güncel kalmak isteğiyle sürekli olarak atılır veya değiştirilir. Mimari inşaat maddi ve manevi olarak daha yüksek maliyetlere sahiptir ve moda ile iç mekânlara kıyasla daha kalıcıdır. Mimari yapılar uzun ömürlüdür ve peyzaj üzerinde kalıcı etkiler bırakırlar. Şunu anlarız ki; mimari yapılar, moda ve iç mekânlara göre daha kalıcıdır ve uzun vadeli bir etkiye sahiptir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.12). Weinthal (2011) ise iç mekânların sürekli değişimleri ve dolayısıyla kalıcılıktan yoksun olmalarının iç mekânları mimariye bağımlı olduğunu ifade etmektedir.

Günümüzdeki iç mekânlar geçmişe oranla daha fazla değişime tabidir ve bu durum iç mekân tanımında önemli bir faktör haline gelir. Yaşam serüveni boyunca iç mekân alanlarının iyilik halimiz üzerindeki etkisini göz artı etmek imkansızdır. İç mekânlar sürekli değiştikleri için yapı ortamının en dinamik bileşenleridir. İç mekân değişiminin sürekli olması, insan ihtiyaçlarının ve beklentilerinin de sürekli değiştiği düşünülerek bir avantaja dönüşmektedir. Mimariye göre geçici olarak kabul edilse de iç mekân tasarımlarının insanların yaşam tarzlarını değiştirme potansiyelleri vardır. Bu anlamda, esneklik, iç mekânların kullanıcıların ihtiyaçlarına yetiştirilmesi için oldukça önem arz etmektedir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.12).

Esneklik kavramı mimarlık ve iç mimarlık alanlarında farklı anlamlara gelebilir. Esneklik anlayışı kültürel faktörlere göre değişebilir fakat genel olarak mekânla ilişkilendirilir. Esneklik, zamansal değişkenlerle, işlevsel özelliklerle, kullanıcıların değişen ihtiyaçlarıyla, farklı kültürel özelliklerle, farklı kullanıcı tipleriyle vb. ilişkilendirilerek çeşitli şekillerde düşünülebilir. Esneklik derecesi iki şekilde belirlenir. İlk olarak yerleşik olanaklar olarak veya uyarlama olanağı olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, “farklı toplumsal kullanımlara uygun” olarak ifade edilir. İkincisi ise esnekliğe olanak sağlayan “farklı fiziksel düzenlemelere uygun” olarak tanımlanır (Schneider ve Till, 2005).

Esneklikle ilgili en önemli nokta, kullanıcıları ve çevreleri ile olan ilişkilerini analiz ederek tüm boyutları birlikte ele almaktır. Niit (1993), konut birimlerini sosyo-fiziksel sistemler olarak analiz ederken, “mekânlar”, “ilişkiler” ve “aktiviteler” gibi temel parametrelerin, aile üyelerinin etkinlik kalıplarını oluşturmak için fenomenolojik veya diğer yaklaşımlarla ayrılması gerektiğini belirtir. Bu, tüm aile üyelerini ve zaman,

mekân ve ağlarla olan ilişkilerini içeren çeşitli profillerin değerlendirilmesini sağlamaktadır. Schneider ve Till (2005a, 2005b, 2007) esnekliği, konutlarda değişime uyum sağlama yeteneği olarak tanımlar ve bu esnekliğin mevcut ve gelecekteki kullanıcı ihtiyaçlarıyla ilgili belirli sorunları ele alması gerektiğini vurgular. Birincisi, konutların mimari düzenlemelerinde çeşitlilik sunarak farklı kullanım seçenekleri sağlar. İkincisi, konut birimlerinin zaman içinde ayarlanabilirliği ve uyumluluğunu içerir, yani kullanıcılar ihtiyaçları değiştikçe adapte olabilirler. Son olarak, binaların yeni fonksiyonları barındırmasına izin verir, yani mekânın kullanım amacı zamanla değişebilir ve buna uyum sağlar. Bu şekilde, esneklik, konutların ve binaların uzun vadede daha verimli ve kullanışlı olmasını sağlar. Esneklik sağlamak için, mimarların tasarım sürecinde kullanıcıların gelecekteki olası ihtiyaçlarını dikkate alması gerekir; başka bir deyişle, tasarım sürecinde “uzun vadeli düşünme” gereklidir. Albostan (2009), esnek konutun, zaman içinde bireysel isteklere ve taleplere yanıt verebilme yeteneği olduğunu ve her kullanıcıya minimum ancak etkili bir temel kalite sunmayı ifade ettiğini tartışır. Bu esneklik, konutun hem temel yapısında hem de iç dolgu veya yerleşik seviyesinde kullanıcının değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayabilme kabiliyetine işaret eder. Dahası, aile yapısındaki değişiklikler ve aile üyelerinin yaşam döngüsü de esnek çözümleri gerektirir.

İç mimarlıkta esneklik kavramı farklı şekillerde yorumlanabilir. İç mekânlar kullanıcıların iyilik hallerini manipüle edecek şekilde tasarlanabilirler çünkü iyilik halini ortaya çıkaran koşullar aynı ortamda yaşayan aile bireyleri için bile benzer değildir. Bu durum farklı mekânsal çözümlerleri beraberinde getirir. Bu aşamada zamansal ihtiyaçlar ve faaliyetler göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, eğer bir aile misafir kabul edecekse bu durum misafirin ağırlanacağı mekânının işlev düzeninin yeniden çözümlenmesini gerektirebilir. Dolayısıyla esnek tasarım için dikkate alınması gereken bir durum olarak işlevlik göz önünde bulundurulmalıdır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.14).

İç mimarlıkta esneklik kavramı ayrıca iç mekânın yaratıcı faaliyetleri destekleme potansiyeli olarak da yorumlanabilir. Yaratıcı faaliyetlere örnek olarak boyama ve müzik gibi yaygın kavramların yanı sıra el sanatları, yaşam alanını süsleme, günlük sorunlara bakış açısı, mizah kullanma ve boş zamanlarda yapılan etkinlikleri yapılandırma gibi çeşitli alanlar da gösterilebilir (Murdock & Ganim, 1993; Runco &

Bahleda, 1986; Torrance, 1988; Eschleman vd., 2014). Bir mekân içerisinde yaratıcı faaliyetlerin, hayatı zenginleştiren kaynaklar sağladığı, kişisel iyilik halini arttırdığı ve diğer yaşam alanlarında performansı iyileştirdiği düşünülmektedir (Baer, 2012; Ivcevic, 2007; Richards, 1990). İç mekânlar kullanıcıya kontrolü bırakarak ve ihtiyaçlarını sağlamak için gerekli araçları sunarak yaratıcı faaliyetlere ortam hazırlayabilir. Bu görüşleri destekleyen Miller ve Kälviäinen (2006), iyi olma hali için tasarım yapmanın, insanların kendi kendilerine 'iyilik yapabilecekleri' (mekânsal olarak) alanı tasarlamak olduğunu tartışır.

2.3.2.2. Yer Algısı

Bachelard'ın "Mekânın Poetikasi"nda (1958), mekân ile kişilik arasındaki bağın, kişinin kendisini anlamak için psikanalizden ziyade bir topoanaliz, yani mekân aracılığıyla kendi kimliğini keşfetme sürecinin daha değerli iç görüler sunabileceğini öne sürer. Yere atfedilen anlamların sembolik, duygusal, kültürel, siyasi ve biyolojik gibi birçok boyutu vardır. İnsanlar da diğer canlılar gibi belirgin bir bölgesellik eğilimi gösterirler (Buttimer ve Seamon, 1980). Ancak, yerle ilişkilendirilen değerlerin varlığı genellikle fark edilmez ve insanlar bunu ancak bu değerlere yönelik bir tehdit algıladıklarında anlamaya başlarlar. Bir yeri özel veya benzersiz kılan özellikler o yerin gerçek insan bağlılığı ve aidiyet duygusunu teşvik eden özellikleriyle ilgilidir (Casey, 2001). Yer bağlılığı aynı zamanda bireyin yaşadığı yerden fayda sağladığı bir rahatlık hissi olarak da tanımlanır (Brown vd., 2003). Wang ve arkadaşlarına (2016) göre, yer bağlılığını artırmak sosyal refahı ve sosyal bilişsel işlevi teşvik eder. Dolayısıyla, yere duyulan aidiyet duygusunun yer bağlılığını artırdığı ve bunun da iyi oluşta temel bir kavram olarak kabul edildiği söylenebilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.16).

2.3.2.3. Doğa ile Temas

Doğa ile temas, iyilik hali ve mekân çalışmalarında dikkate alınması gereken bir konudur. Kellert (2016), doğa ile temasın hastalıklarda iyileşmeyi artırdığını, açık alanlara yakın yaşayan insanların daha az sağlık ve sosyal sorun yaşadığını, üstün yaşam kalitesi ve daha güçlü bir yer duygusuna sahip olduğunu, doğal çevre özelliklerine sahip iş ortamlarının ise işçi performansını ve motivasyonunu artırdığını belirtmektedir. Bu çalışmalar, doğa ile temasın iyilik hali için hayati öneme sahip

olduğu varsayımını bilimsel olarak desteklemektedir (Minucciani ve Sağlar Onay 2018).

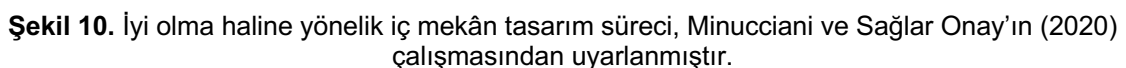
Kamitsis ve Francis (2013) doğayla doğrudan gerçekleşen duyuşal temasın ve bağılılık hissinin, psikolojik sağık üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu savunurlar. Capaldi ve diğlereri (2015), doğayla ilişkili iki farklı yol olduğunu tartışır: doğa teması ve doğa bağılılığı. Doğa teması, doğal dünya ile etkileşimi içerir, örneğın doğal bir ortamda bulunma, kapalı mekânlarda doğal unsurlarla temas etme (örneğin, bitkiler), veya doğal manzaraların fotoğraflarını veya videolarını görme gibi. Bununla birlikte, doğa bağılılığı, doğal dünya ile öznel bir bağlantı hissini ifade eder.

Doğal çevrelerle tema restoratif etkiler sunmaktadır: kaçma fırsatı sağırlarlar, dikkatimizi çeken büyüleyici zengin uyarıcılara sahiptirler ve davranışlarımızı sürekli olarak izlememize gerek kalmadan hareket etmemize izin verirler (Kaplan ve Kaplan, 1989). Çok sayıda deneysel çalışma, doğa ile temasın ardından konsantrasyonun, yönlendirilmiş dikkatin (Berman vd., 2008; Berto, 2005; Hartig vd., 2003; Van den Berg vd., 2003) ve duyuşal işlevlerin iyileştiğini rapor etmektedir (Capaldi vd., 2015).

Doğaya maruz kalmak yani bir kişinin eylemlerini serbestçe seçebilme yeteneğı, eudaimonik refahın önemli bir parçasıdır. Doğayla tekrarlayan temas, genellikle pozitif psikoloji literatüründe sıkça alıntılanan diğler müdahalelere kıyasla refahı daha fazla artırdığını öne sürmektedir (Passmore ve Howell, 2014). Yaşam çevreleri açısından doğayla temas, kentsel, mimari ve iç mekân seviyelerinde değerlendirilebilir. Mekânsal deneyimin devamı, doğal bir şekilde doğayla birlikte olmalıdır.

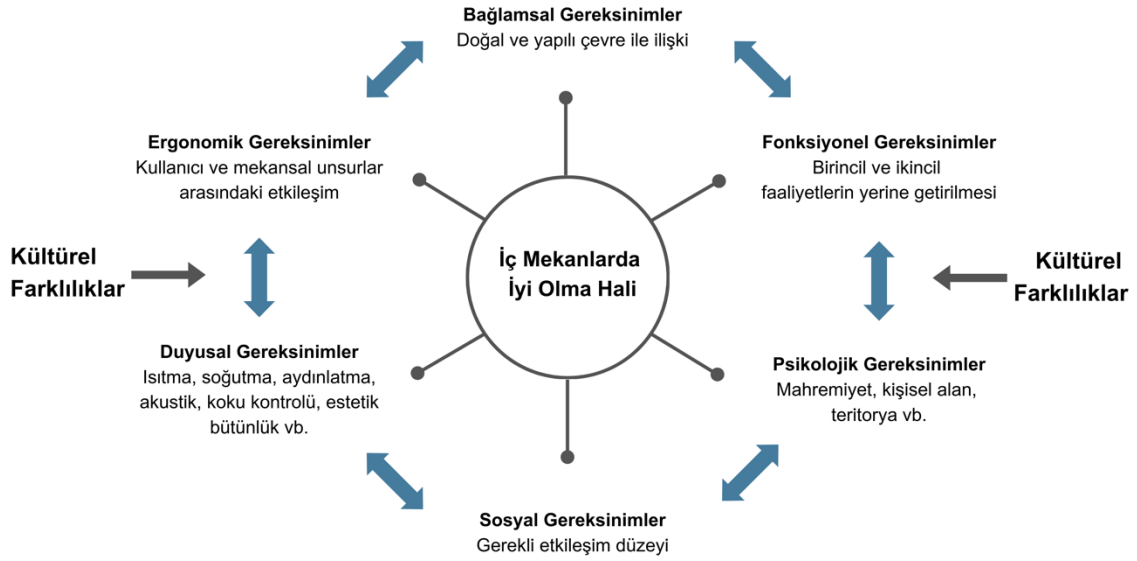
Farklı tasarım yaklaşımları, tasarım sürecinde doğayı ve doğal unsurları dahil etmek için en iyi yöntemleri ve uygulamaları arayan çeşitli tasarım yaklaşımlarını içerir. Bunlar arasında biyomimikri ve biyofilik tasarım gibi yaklaşımlar yer alır. Biyofili hipotezi, atalarımızın iyi oluşunun ve hayatta kalmanın doğayla bağlantı kurmaya bağılı olduğunu öne sürer (Wilson, 1993; Capaldi vd., 2015). Biyomimikri, doğal formlardan, süreçlerden ve sistemlerden esinlenerek pratik çözümlere odaklanırken, biyofili insanların doğa ile bağlantısını tanımlar ve biyofilik tasarım, bu

İç mekânlarda iyi olma halini destekleyen en önemli unsur mekânın bir tasarım anlayışıyla birlikte değerlendirilmesidir. Her tasarım süreci gibi iç mekân tasarımı da tasarım süreci sırasında belirli tasarım unsurlarının değerlendirmesini gerektirir. İç mekân tasarımı, insan faaliyetlerini ve iyi olma halini destekleyen alanlar yaratmayı amaçladığı için tasarım unsurları, insan faktörüyle, mevcut doğayla ve yapay çevrenin potansiyelleriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, tasarım sürecinin en başında tasarımcının insanla ilgili kriterleri de içeren tasarım kriterlerini incelemesi gerekir. Ardından, tasarım sürecinde, tasarım kriterlerini bütüncül bir anlayışla ele alan bir tasarım yaklaşımı seçmesi gerekir. Bu adımlardan sonra, iç mekân ortamları kullanıcıların iyi olma halini destekleyici unsurlar haline gelir (Şekil 10). Sonuç olarak, iyi olma halini destekleyen mekân tasarımları yapılırken tasarım kriterleri ve tasarım süreçleri incelenmeli ve bu iki önemli adımda yardımcı olabilecek metodolojik bir çevre takip edilmelidir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.76).

49

gereksinimleri tanımladıktan sonra, tasarımcının iyi olma hali ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak çok kriterli bir tasarım görevine girmesi gerekmektedir (Şekil 11). Bu bağlamda, tasarımcının tasarım çıktısına yönlendirecek tasarım yaklaşımını seçmesi son derece önemli hale gelir. Bu çalışmanın sonraki aşamalarında, kılavuzun oluşturulmasında iyi olma hali gereksinimlerinin temel bir referans noktası olarak değerlendirileceği planlanmaktadır.

Şekil 11. İç mekânlar için iyi olma hali yapısı, Minucciani ve Sağlar Onay'ın (2018) çalışmasından uyarlanmıştır.

3. BÖLÜM: İÇ MEKÂNLARDA İYİ OLMA HALİNİN UYGULANMASI

İnsanların iyi olma halini (fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan iyi hissetmelerini) sağlayan birçok faktör vardır. Ancak bu faktörlerin hepsini kontrol etmek mümkün değildir. Bu nedenle, kontrol edilebilen faktörleri ayırt etmek önemlidir. Kontrol edilebilir faktörler arasında özellikle doğal ve yapılı çevre (örneğin; yaşanan mekânın tasarımı, çevredeki yeşil alanlar veya yapıların planlanması) çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu çevre koşulları, insanların zihinsel durumlarına, davranışlarına ve yaşam hedeflerine olumlu etkiye bulunmaktadır. Özetle, yaşadığımız fiziksel çevre, bireylerin sağlığına ve mutluluğuna katkıda bulunabilecek kontrollü bir faktördür. Tasarım ve çevre düzenlemesi, insanların daha pozitif bir ruh haline ve hedeflerine ulaşmalarını destekleyecek aktiviteler geliştirmesinde yardımcı olabilmektedir. Mekânlar, tasarımcının kontrol edebileceği ve insanın iyi olma halini doğrudan etkileyebilecek en önemli somut unsurdur. Bu durum aynı zamanda, insanların zamanlarının çoğunu tasarlanmış iç mekânlarda geçirmeleri nedeniyle de önemlidir. Özellikle ev, okul ve çalışma alanları, iyi olma halimiz üzerinde önemli bir rol oynayan yaşam alanları olarak kabul edilmelidir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.105-106).

3.1. İç Mekânlarda İyi Olma Halinin Uygulanması için Kılavuz

İç mekânlarda iyi olma hali öznel bir kavramdır ve doğrudan nesnel kriterlerle değerlendirilmesi zordur. Bunun yanı sıra, iyi olma halini tasarımda bir metodolojiyle değerlendirmek gerekmektedir. Bunun sebebi, içgüdüsel bir yaklaşımın tüm iyi olma ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmamasıdır. Bu bağlamda, iç mekânlarda iyi olma halinin bir kılavuz kapsamında değerlendirilmesi ve bu kılavuzun iç mekânları ve insan ihtiyaçlarını daha spesifik olarak ele alması gerekmektedir. İç mekânlar için iyi olma hali kılavuzu, iç mekânların her bir alanının iyi olma haliyle olan bağlantısını değerlendirerek, iyi olma hali için mekânsal boyutları tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu kılavuz kapsamında, iç mekânlardaki gereksinimlerin her birinin birbiriyle sürekli bir etkileşim halinde olduğu ve birbirinden izole edilmesinin mümkün olmadığı vurgulanır. Her bir tasarım gereksinimi, günlük yaşamın dinamiklerine göre değişebilir ve dolayısıyla bu gereksinimler her zaman birbirleriyle etkileşim halinde olmalıdır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.109).

3.2. İç Mekânlarda İyi Olma Hali Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi

İç mekânlar için iyi olma kılavuzu, mevcut ortamları değerlendirmek için bir yöntem ve iyi olmayı teşvik edebilecek yeni yaşam alanları tasarlamak için bir yol haritası olarak kullanılabilir. Kılavuz, birbirleriyle her zaman ilişkili olan bağlamsal, fonksiyonel, ergonomik, psikolojik, sosyal, duysal ve estetik gereksinimlere dayanır. Bağlamsal gereksinimler, bir iç mekânın tasarımını etkileyen çevresel, kültürel, coğrafi ve toplumsal faktörleri kapsamaktadır. Bu gereksinimler, iç mekânın bulunduğu yer ve dünyayla ilişkisi nedeniyle her iç mekânın kendine özgü olmasını sağlar. Başka bir deyişle, her iç mekânın tasarımında dikkate alınması gereken bağlam, o mekânın konumu ve çevresiyle olan etkileşimi nedeniyle farklılık gösterir. Bu durum, her iç mekânın kendine özgü ve farklı olmasının nedenlerinden biridir. Fonksiyonel gereksinimler, insan aktivitelerini destekleyecek mekânsal çözümler yaratmaya odaklanırken ergonomik gereksinimler, iç mekân bileşenlerinin insan vücudu ve yetenekleriyle ilişkisine odaklanır. Psikolojik gereksinimler ise insan ve mekân arasındaki etkileşimin dolaylı sonuçlarıyla ilgilidir. Sosyal gereksinimler, insanlar arasındaki etkileşim düzeyini destekleyecek mekânsal fırsatlarla ilgilidir. Duyusal gereksinimler ise ısıtma, aydınlatma, akustik gibi nicel faktörlerle ve bunların insan duyuları üzerindeki yansımalarıyla ilgilidir. Son olarak estetik gereksinimler, mekândaki tüm elemanların uyumu ve bütünlüğüne, insan duyularına hitap etmesine ve iyi olmayı teşvik etmesine odaklanır. Dolayısıyla bu kılavuz, iç mekân tasarımında iyi olma haline bütüncül bir şekilde yaklaşır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.107-109).

3.2.1. Bağlamsal Gereksinimler

Bağlamla olan ilişki, iyi olma kılavuzunun temel ögesidir. Diğer tüm gereksinimler, bağlamla olan ilişkileriyle şekillenir ve bu ilişkilere dayanır. Bir mimar yeni bir yapı tasarımı yaparken ya da mevcut bir yapıya müdahalede bulurken, ilk adım çevreyi anlamak olmalıdır. Bir yapıyı tam olarak anlayabilmek için onu etkileyen dışsal faktörlerin farkında olmak gereklidir. Bu gereksinim, mekânların bağlamla ilişkili özelliklerini dikkate alarak mimari ve mekânsal kimlik oluşturur. Bir yapının bağlamı ele alınırken iki ana kavram öne çıkar: konumu ve çevreyle olan ilişkisi. Konum, değiştirilemez bir faktördür ve tasarım sürecinde önemli bilgiler sunar. Topoğrafya

ve iklim gibi unsurlar buna örnektir. Çevreyle olan ilişki, mimarın tasarımda yaptığı bir seçimdir ve bu seçim, iç mekân tasarımını yapılırken de önemli bir rol oynar. Bağlamla olan bu ilişkiler, mekânın yönü, giriş düzeni, açıklıklar, çevredeki yapılar/alanlar, altyapı unsurları ve doğal çevre gibi faktörler üzerinden tartışılabilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.109-110).

Bir yapının bağlamsal yönleri, aynı zamanda mekân duygusu açısından da değerlendirilebilir. Schulz'a (1980) göre, mekân yalnızca soyut bir konumdan ibaret değildir; materyal bir maddeye, şekle, dokuya ve renge sahip olan somut kavramların toplamıdır. Bu unsurlar bir araya gelerek yapının çevresel karakterini belirler ve mekânın özünü oluşturur. Mekân duygusu, sosyal-ekolojik sistemlerde insanın iyi olma halini etkileyen ana unsurlardan birisi olarak giderek daha fazla benimsenmektedir (Poe vd., 2016). Mekânı eşsiz kılan özellikler ve kullanıcının o mekâna aidiyet hissetmesi birbirleriyle ilişkilidir ve bu özellikler mekân duygusunu oluşturur (Casey, 2001). Mekâna olan bağlılık aynı zamanda, bir kişinin yaşam alanında kendisini rahat ve güvende hissetmesi olarak da tanımlanabilir (Brown vd., 2003). Wang ve arkadaşlarına (2016) göre, mekâna olan bağlılığın geliştirilmesi, sosyal iyi olma ve sosyal bilişsel fonksiyonların geliştirilmesine yardımcı olur.

İç mekân da aynı mimaride olduğu gibi, varlığını, bağlamını ve içeriğini ifade etmeli ve mekân duygusunun oluşmasına katkı sağlamalıdır. Bunun başarılabilmesi tasarım öğelerinin birbirleriyle uyum içinde değerlendirilmesiyle mümkündür. Aynı zamanda, tasarımın doğal ve yapıllı çevreyi bir bütün olarak ele alarak, insan ölçeği ve duysal algıyı da göz önünde bulundurması gerekmektedir. İç mekânın dış yapısının geometrisi ve açıklıkların yerleşimi, içten dışa ve dıştan içeriye doğru etkileşimler yaratır. Bu sınırlar, iç mekânın çevresiyle ne kadar etkileşimde bulunacağını belirler. Dolayısıyla, iç mekân sınırları, çevresiyle etkileşim biçimini belirler ve bu etkileşim, mekânın ruhunu oluşturan unsurlardan biridir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.110-111).

Doğa ile temas halinde olmak, iyi olma ve mekân çalışmaları açısından dikkate alınması gereken bir diğer önemli unsurdur. Yapılan bir çok araştırma, doğa ile iç içe olmanın insan sağlığını ve iyi olma halini pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Kellert (2016), doğa ile temas halinde olmanın, hastalıkların

iyileşmesini hızlandırdığını, açık alanlara yakın bölgelerde yaşayan bireylerin daha az sağlık ve sosyal sorunlar yaşadıklarını, daha yüksek bir yaşam kalitesine sahip olduklarını ve daha güçlü bir mekân duygusu geliştirdiklerini belirtmektedir. Aynı zamanda, doğal unsurlar içeren ofis ortamlarının çalışanların performansını ve motivasyonunu artırdığı da gözlenmiştir (Freeman, 2017). Bu çalışmalar, doğa ile temasın insan sağlığı ve iyi olma hali için önemli bir rol oynadığı varsayımını bilimsel olarak desteklemektedir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

3.2.2. Fonksiyonel Gereksinimler

Fonksiyonel gereksinimler, bir alanın ya da yapının amacına uygun olarak nasıl işlev göreceğini belirleyen temel özellikler ve ihtiyaçlardır. Bu gereksinimler, mekânda gerçekleşen ana faaliyetler doğrultusunda şekillenir. Bir iç mekânda fonksiyonel gereksinimler, mobilya ve aydınlatma gibi tüm iç mekân elemanlarının düzenini doğrudan etkileyebilir. Bu gereksinimleri belirlemenin yolu, kullanıcının ne tür faaliyetler gerçekleştirdiğini ve bu faaliyetleri nasıl yaptığını incelemektir. Çok amaçlı alanlarda, fonksiyonel gereksinimlerin esnek bir şekilde ele alınması önemlidir. Bu sayede, alanın farklı zamanlarda ve farklı kullanıcılar tarafından farklı amaçlar için kullanılabilmesini sağlar (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

Mimarlık teorisinde işlev; Vitruvius'tan moderniteye kadar her zaman temel bir unsur olarak kabul edilmiştir. Vitruvius'a göre bir yapının sahip olması gerek üç ana özellikten biri "kullanışlılık" iken, Sullivan için ise "biçim her zaman işlevi takip eder" anlayışı hakimdir. Bu ifade, 1930'lar sonrasında modernist mimarlar arasında bir slogan haline gelmiştir. Bu anlayışa göre, mimarların "süsleme" olarak adlandırdıkları dekoratif öğeler modern binalarda gereksizdir ve işlevin, yapının biçimi ve diğer özelliklerini belirlemede ana unsur olarak görülmelidir. Fakat mekânın işlevlerine göre ayrılması sadece bir tercihtir ve işlevsel ayrımların yapılması gerekli değildir. Bu bağlamda, uyumak için kullanılan bir alan aynı zamanda çalışmak için de kullanılabilir. Gerektiği zaman bir iç mekân, günün, haftanın ve yılın farklı zamanlarında farklı aktiviteleri destekleyebilecek unsurlarla donatılabilir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.111-112).

Charytonowicz'e (2000) göre, günümüz mimarisi, ihsan ihtiyaçlarına ve doğanın sunduğu ekosistem olanaklarına uyum sağlama yönünde bir dönüşüm geçirmiştir. Bu sebeple, mimaride daha esnek, sürdürülebilir ve ekolojik çözümler geliştirmek gereklidir. Tasarım yapılırken, farklı kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmalıdır. Doğanın ekosistemine uyumlu yapılar tasarlanmalı ve mimarinin çevreye duyarlı, sürdürülebilir bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Bu sayede, mimari yalnızca estetik ve işlevsel değil, aynı zamanda ekolojik ve insani yönleri de odaklanan bir disiplin haline gelmektedir.

3.2.3. Ergonomik Gereksinimler

Ergonominin, ilki sağlık ve güvenlik odaklı ikincisi ise insan performansı odaklı olmak üzere iki temel yaklaşımı bulunmaktadır (Koningsveld vd., 2007). Mimarlıkta ergonomi, bu iki bakış açısıyla ele alınır ve kullanılan ekipmanların uygunluğu ve etkinliği, insan faaliyetlerini destekleyecek şekilde tasarlanmalıdır. İç mekânlarda ergonomik gereksinimler genellikle insan ve mekân arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Bu gereksinimler fiziksel ve bilişsel açılarından ele alınmalıdır. Fiziksel ergonomi, insanların anatomik, antropometrik, psikolojik ve biyomekânik özellikleriyle ilgili olup, fiziksel aktiviteyi destekleyen bir yapıya odaklanır. Bilişsel ergonomi ise kullanıcıların çevreleriyle olan etkileşimlerindeki zihinsel süreçlerle ilgilenir (Salvendy, 2012).

Wilson'a (2000) göre ergonomistlerin iki ana rolü vardır ve bu roller birlikte çalıştığında bir bütünlük oluştururlar. İlk rol, insan ve nesne arasındaki etkileşimi anlamakla ilgilidir. Ergonomistler, insanların bu etkileşimlerdeki ihtiyaçlarını, yeteneklerini, isteklerini ve sınırlamalarını dikkate alarak çalışır. Örneğin, bir sandalye tasarlarlarken insanların oturma pozisyonu, konfor ihtiyaçları ve fiziksel sınırlarını göz önünde bulundururlar. Bu aşamada tasarımcılar, hem sahada hem de laboratuvar ortamında bilimsel veriler toplarlar. İkinci rol ise etkileşimli sistemler tasarlamakla ilgilidir. İnsanların kullanabileceği sistemleri ve ürünleri geliştirmek ve bu ürünlerde insanın yeteneklerini en üst düzeye çıkarırken sınırlamaları en aza indirmek amaçlanır. Aynı zamanda, kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarını da karşılamak hedeflenir. Bu aşamada tasarımcılar, daha yaratıcı ve sezgisel deneyim odaklı çalışırlar. Örneğin, ergonomik bir sandalye prototipi oluştururken deneme-yanılma

yöntemini kullanabilirler. Bu aşamada, tasarımcılar, vizyonlarını ve deneyimlerini kullanarak ürünleri test eder ve geliştirirler.

Ergonomi alanında mekânla ilgili yapılan en sistematik araştırma, özellikle iş ortamlarına odaklanan makro ergonomidir. Makro ergonomi, insanların fiziksel ve psikolojik özellikleri hakkında elde edilen bilimsel verileri, insanların yaşam kalitesini artırmayı amaçlayarak uygulamalar yapar. Başka bir deyişle, makro ergonomi, insanların sağlıklarını, güvenliğini, konforlarını, üretkenliklerini ve genel yaşam kalitelerini iyileştirmek amacıyla bu bilgileri kullanarak çalışma sistemlerini ve çevreleri optimize etmeyi hedefler. Özellikle iş ortamlarında, daha verimli ve sağlıklı çalışma koşulları yaratmak için makroergonomi oldukça önemlidir (Human Factors and Ergonomics Society, 1998). Makro ergonomi, iş sistemlerinin tasarımında kullanılan bir yaklaşım olarak ifade edilebilir. Sosyoteknik sistem yaklaşımı, insanların işlerini daha verimli ve uyumlu bir şekilde yapabilmesi için, işin teknik ve sosyal yönlerini bir araya getirir. Makro ergonomi, iş sistemi tasarımını alttan üstte doğru ele alır. Önce genel iş sistemi tasarımını oluşturup daha sonra bu tasarımın insan-iş, insan-makine ve insan-yazılım arayüzlerine kadar indirir. Bu yaklaşım, insanın teknolojiyle daha uyumlu hale gelebilmesini hedefler (Hendrick, 1997; Hendrick ve Kleiner, 2001). Makro ergonomi bir bakış açısı olarak değerlendirilebilir ve ergonomistlere daha geniş bir sistemi anlamada perspektif kazandırır. Makro ergonominin amacı, iş sistemlerini daha verimli ve uyumlu hale getirmektir. Aynı zamanda, makro ergonomi, iş sisteminin tasarımını sosyoteknik sistem özellikleri açısından optimize etmeyi hedefler. Bu sayede, iş ortamındaki teknik ve sosyal unsurlar dengelenmiş olur. Sonrasında ise, genel iş sistemi tasarımının özelliklerinin, bireysel işlerin, insan-makine ve insan yazılım arayüzlerinin tasarımına indirgenmesi ile bu unsurlar arasında tam bir uyum sağlanması amaçlanır (Henrick ve Kleiner, 2002). Bu anlamda, makro ergonomi yaklaşımı, iyi olma hali araştırmalarına önemli bir katkıda bulunmaktadır.

3.2.4. Psikolojik Gereksinimler

İnsanların yaşam alanlarında hissettiği temel psikolojik ihtiyaçları beş kavramla açıklamak mümkündür. İlk kavram olan mahremiyet, kişilerin diğer insanlarla ne kadar iletişim kurmak istediklerine dair kontrol sahini olmalarını ifade eder. Yani,

kişinin yalnız kalma veya başkalarıyla ne kadar etkileşime girme üzerindeki tercih hakkı olarak ifade edilebilir. İkinci kavram olan güvenlik ise, kullanıcıların kendilerini tehlikeden uzak, güvende ve huzurlu hissetmeleridir. Psikolojik olarak güvende hissetmenin yanı sıra fiziksel olarak da güvende hissetmek gerekmektedir. Üçüncü kavram olan yeterlilik, kişinin çevresi üzerinde kontrol sahibi olma ve istediği zaman onu kendi ihtiyaçlarına göre değiştirebilme yeteneğidir. Bir evde odaların işlevini değiştirebilmek veya düzenlemek bu ihtiyacı karşılamaktadır. Dördüncü kavram olan ilişkililik, diğer insanlarla etkileşime girme ve sosyal bağ kurma durumu ile ilgilidir. Bu kavram, insanların sosyal varlıklar olarak diğer insanlarla duygusal bağlar kurma ihtiyacını yansıtmaktadır. Son kavram olan özerklik ise, kişinin kendi hayatı üzerinde karar verebilmesi, istediği şekilde hareket edebilmesi ve kendi istekleri doğrultusunda yaşayabilmesi anlamına gelmektedir (Minucciani ve Sağlar Onay, 2020, s.116).

Öz belirleme kuramcıları Deci ve Ryan (1985, 2000) aynı şekilde iyi olma halini, doğuştan gelen yeterlilik, ilişkililik ve özerklik ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olduğunu savunmaktadır. Öz belirleme kuramı, kişinin davranışlarını dış etkenlerin baskısı ve normlarından ziyade bireyin kendi kişisel inançları ve değerleri ile belirlemesidir (Deci vd., 1989). Kurama göre bireyler, kendi davranışlarına karar verirken seçim duygusuna sahiptir. Bireyin davranışlarını yalnızca kendi yaptığı seçimler oluşturmaktadır. Deci ve Ryan (1985, 2000)'a göre bu üç temel ihtiyacın karşılanması, bireyin psikolojik iyi oluşunu ve tatminin desteklemektedir. Yeterlilik kavramı, sonuçları kontrol etme ve ustalık deneyimleme arayışıdır. Başka bir deyişle, bireyin etkin olduğu alanlarda kendini yetkin ve başarılı hissetme ihtiyacıdır. İlişkililik kavramını, başkalarıyla etkileşimde olma, bağlantı kurma ve karşılıklı ilgi ve destek görme isteği olarak tanımlamışlardır. Özerklik kavramını ise, kendi hayatının sorumluluğunu üstlenme ve kendi değerleriyle uyumlu bir şekilde hareket etme isteği olarak ifade etmişlerdir.

Yeterlilik, bir kişinin yaşamı üzerinde kontrol sağlama, belirli sorunlarla etkili bir şekilde başa çıkma ve davranışını ve çevresini değiştirme yeteneği olarak tanımlanır; bu, yalnızca koşullara uyum sağlama veya adapte olma yeteneğinden farklıdır (APA Psikoloji Sözlüğü). Bir kişinin yeterliliğini onaylamak, güçlendirmek veya başarmak, genellikle psikoterapinin temel hedeflerinden biridir. Bu nedenle,

yeterlilik, kontrol sahibi olma ve mevcut durumu kişinin ihtiyaç ve tercihleri doğrultusunda değiştirme yeteneğiyle ilişkilendirilebilir. Keller (2016)'a göre, insanlar, tüm olası çevrelerde yeterlilik geliştirmek için biyolojik olarak hazırlanmıştır ve evrensel bir eğilim ve yatkınlık repertuarına sahiptir. Bu çevresel bilgiye bağlı olarak, bu eğilimlerin bazıları güçlendirilirken, diğerleri kaybolur.

İlişkililik, diğer insanlarla bağlantı kurma duygusudur ve genellikle sevgi, güven ve kişisel güvenlik hissiyle birlikte gelmektedir (APA Psikoloji Sözlüğü). Bu sebeple, ilişkililik, psikolojik ihtiyaçların sosyal bir boyutu olarak da değerlendirilebilir. İnsanlar, hem başkalarına ilgi göstermeye hem de başkaları tarafından ilgi görmeye ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple, ilişkililik kolektivizm ile bağlantılıdır (Keller, 2016).

Özerklik kavramı, zorunluluk hissi olmadan seçim yaparak hareket edebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (APA Psikoloji Sözlüğü). Keller'a (2016) göre, özerklik, bireylerin seçeneklerini ve seçimlerini kontrol etme, dilekler, arzular, düşünceler ve bilinçli zihinsel dünyalarını ifade eder. Özerklik aynı zamanda, başkalarıyla yakınlık kurma ihtiyacını ve sosyal eylemleri de kapsamaktadır. Kupher'e (1987) göre ise, özerklik kendini tanıma anlayışını gerektirir ve bu anlayış için mahremiyet vazgeçilmezdir. Mahremiyet, özerk bir benliğin gelişimi için son derece önemlidir. Öte yandan Namazian ve Mehdipour (2018) ise, az etkileşim ya da tam tersi fazla etkileşim imkanı sunan çevrelerin statik olduğunu savunmaktadır. Onlar, bu çevrelerin, kullanıcıların değişen mahremiyet ihtiyaçlarını karşılamayacağına inanırlar. Bu sebeple çevre tasarımcıları, kullanıcıların ihtiyaçları ve başkalarıyla etkileşimleri doğrultusunda farklı derecelerde kontrol sağlayabilmelerine imkan veren çevreler tasarlamalıdır.

Öz belirleme kuramcıları tarafından tanımlanan üç temel ihtiyaçla birlikte, güvenlik ve mahremiyet kavramları da çevreyle ilişkili olup iyi olma hali açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Güvenlik kavramı yalnızca fiziksel bir koruma değil aynı zamanda psikolojik bir durumdur. Güvenlik duygusu, kişinin kendini güvende hissetmesiyle ilgilidir. Bu duygunun gelişebilmesi için, destekleyici ve onaylayıcı bir yakın çevreye, yaşa uygun beceriler ve yeterliliklere sahip olmaya ve ego dayanıklılığını artıran olaylar yaşamaya ihtiyaç vardır. Bu koşullar bir araya geldiği zaman kişinin güvenlik hissi oluşur ve böylece dışarıdan gelen tehlikelere veya

tehditlere karşı duygusal bir koruma sağlanır (APA Psikoloji Sözlüğü). Schneier 'e (2008) göre, güvenlik psikolojisi hem entelektüel hem de duygusal açıdan düşünme şeklimizle yakından ilişkilidir. Güvenlik duygusu ve gerçeği birbirinden farklı kavramlardır fakat birbirleriyle ilişkilidir. Güvenlik gerçeği matematiksel bir yaklaşımdır. Belirli risklerin olasılıkları ve bu risklere karşı alınan önlemlerin ne kadar etkili olduğu üzerinden değerlendirilir. Güvenlik duygusu ise, kişilerin duygusal ve psikolojik tepkileriyle şekillenen bir kavramdır. Bir kişinin ne kadar güvenli hissettiğini, sadece gerçek risklere ve önlemlere bakarak değil, aynı zamanda bunlara karşı verdiği duygusal tepkilere göre belirler. Kişi, fiziksel olarak güvende olsa da, duygusal olarak endişeli veya tedirginse, güvenlik duygusu düşük olabilir. Dolayısıyla, güvenlik duygusu, bireyin kendini güvende hissetmesi ve endişelerden uzak olmasıyla ilgilidir. Bu da, gerçek güvenlikten bağımsız olarak, kişinin içsel bir durumudur.

Mahremiyet kavramı, mekân ilgili iyi olma hali açısından gerekli olan başka bir boyuttur. Mahremiyet, bir bireyin veya grubun istenilen sosyal etkileşim düzeyinin korunması olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda, kişinin kişisel dünyasına başkaları tarafından hem psikolojik hem de fiziksel olarak erişimin kontrol edilmesidir (APA Psikoloji Sözlüğü).

3.2.5. Sosyal Gereksinimler

Bireylerin iyi olma hali, başkalarının iyi hissetmeleri ve bireyler ile gruplar arasındaki pozitif etkileşimle yakından ilgilidir. Keyes (1998), sosyal iyi olma halini, bir bireyin diğer insanlarla, yaşadığı çevre ve toplulukla olan ilişkilerinin kalitesi hakkında kendini değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır.

Keyes ve Shapiro'ya (2004) göre, sosyal iyi olma hali beş bileşenden oluşmaktadır: sosyal entegrasyon, sosyal katkı, sosyal uyum, sosyal gerçekleştirim ve sosyal kabul. Her ne kadar bu unsurlar mekânla ilgili değil gibi gözükseler de, sosyal iyi olma halini destekleyen etkinlikler mekânsal özelliklerden büyük ölçüde etkinlenir. Sosyal iyi olma halinin mekânsal boyutu, sosyal yaşamı zenginleştiren özelliklere bağlıdır. Bu bağlamda, yapıların, kullanıcıların arzuladıkları düzeyde sosyal etkileşimler kurmalarına olanak sağlaması gerekmektedir. Sosyal bağlantıların

sayısı ve kalitesi, hem bireylerin genel iyi olma halleri hem de fiziksel sağlıklarıyla ilişkilidir. Yaşam alanlarımız ve sosyalleştığımız ortamların tasarımı, olumlu sosyal etkileşimlerin oluşmasını sağlayarak iyi olma halimizi pozitif anlamda desteklemektedir (Green Building Council, 2016).

3.2.6. Duyusal Gereksinimler

Duyusal gereksinimler, insanların fiziksel ve duygusal olarak rahat hissetmeleri için duyulara hitap eden çevresel ihtiyaçları ifade eder. Duyusal gereksinimler, farklı duyular aracılığıyla algılanan havalandırma, aydınlatma, ısıtma ve soğutma, atmosfer ve akustik gibi unsurları içerir. Mekân tasarımında tasarımcıların, bu gereksinimleri karşılamaları ve bunların insan duyuları üzerindeki etkilerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Pallasmaa (2005), mimarın sadece görsel değil, tüm duyularla deneyimlenen bir sanat olduğunu vurgulamaktadır. Mimarın dokunma, koku, ses gibi çok çeşitli duysal algıları harekete geçirdiğini ve bu algıların mekânı nasıl deneyimlediğimizi şekillendirdiğini söyler.

Bir odaya girildiğinde, o mekânın atmosferinin hissedilmesi günlük hayatta oldukça sık deneyimlenen fakat tam olarak açıklanması zor bir durumdur. Bu atmosfer, mekânın fiziksel özellikleri ve kişisel algılarımızın birleşiminden doğmaktadır (Canepa ve Scelsi, 2023). Pallasmaa'ya (2023) göre bir mekâna girildiğinde, o mekân ile insan arasında bir tür karşılıklı etkileşim başlar. Bu etkileşim, mimarlık deneyiminde en önemli unsur olan varoluşsal duyguya, yani kişinin o mekânda var olma hissine dayanmaktadır.

Zumthor (2007), atmosferin, bireyin mekânsal bağlamda kendini tamamen o ortamın içinde hissetmesini ve çevresindeki unsurlarla duysal bir uyum içinde olmasını açıklayan bir kavram olduğunu belirtir. Zumthor'a göre, bir mekânın atmosferi, o mekânın fiziksel bileşenleri ile bireyin algısal deneyimlerinin birleşiminden oluşmaktadır. Yani atmosfer, bir odanın duvarlarından, ışığından ya da kokusundan daha fazlasıdır; bu unsurların bir araya gelerek kişide yarattığı genel duysal etkidir.

Canepa ise atmosferin mimari deneyimlerde oynadığı rolü vurgulamaktadır. Ona göre, atmosferik izlenimler yalnızca bir mekânı algılamanın değil, aynı zamanda bu algılar aracılığıyla başkalarıyla iletişim kurmanın ve yeni mekânlar tasarlamının da temelini oluşturur (Canepa, 2023a). Bu görüş, mimarlık pratiğinin yalnızca fiziksel bir yapı tasarlamak olmadığını, aynı zamanda o yapının kullanıcıda yaratacağı duygusal ve deneyimsel etkileri de hesaba katmak gerektiğini açıklar.

Atmosfer kavramı, mimarlıkta iki ana boyutta ele alınmaktadır. Birincisi, çevresel kontrolün teknolojik ve uygulamalı yönüdür; burada atmosfer, mikroklima olarak mekânda yaşayanların psikolojik ve fiziksel konforunu etkileyen çevresel faktörlerden (sıcaklık, nem gibi) oluşur. İkincisi ise atmosferin duygusal boyutudur; burada atmosfer, mekândaki fiziksel ve duygusal özelliklerin (ışık, renk, ses vb.) insanların ruh hali üzerindeki etkisini ifade eder. Bu iki boyut arasında, bazen örtüşen ve birleşebilen pek çok yön bulunur, bu da atmosferin tek bir deneyimle sınırlı olmadığı, aksine benzer deneyimlerin birbirine etkisiyle ve birbirini tamamlayarak ortaya çıktığını gösterir (Canepa ve Scesi, 2023).

McCarter ve Pallasmaa'ya göre (2012) atmosfer, bir gerilim ve duygusal bir etkileşim olarak tanımlanabilir ve yaşanan deneyim mimari hareketin kimlik ve anlam kazanmasında önemlidir. Atmosfer, sadece bir mekânın fiziksel sınırlarıyla değil, daha çok mekânın içerdiği duygusal ve algısal etkileşimle şekillenen bir deneyim olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda, atmosfer, mimarinin fiziksel unsurlarından önce, algılayan birey ile çevresi arasındaki rezonans ve özdeşleşme koşuluyla deneyimlenen bir bütünlük olarak tanımlanır (Canepa, 2022a, s. 117-121). Mimari eylem, mekânın fiziksel sınırlarının da ötesinde bir deneyim sunmaktadır. Mimari tasarım, mekânın sadece fiziksel özelliklerini değil, aynı zamanda mekânda bulunan bireyler üzerinde yarattığı duygusal ve sensorimotor etkileri de dikkate alır. Deneyimlenen bir mekân, kullanıcıya belirli bir eylemi yapma fırsatı sunar. Yani bir mekân, duygusal ve fiziksel potansiyeller barındırır ve bu potansiyel, o mekânda bulunan birey tarafından içselleştirilir; yani insanlar, mekâna girdiklerinde, yalnızca fiziksel özellikleri değil, aynı zamanda duygusal ve psikolojik etkileri de hissederler. Mekân, yalnızca bir fiziksel alan olmanın ötesine geçer “yaşanmış mekân” ya da Böhme'nin (2018) ifade ettiği gibi “duygusal bir hali olan mekân” haline gelir. Bu, atmosferin, mekânın fiziksel yapılarıyla ilgili değil, bireyin o mekânla kurduğu

duygusal bağ ve algısal etkileşimle tanımlandığını ortaya koyar. Bu yaklaşım, mimari tasarımın yalnızca fiziksel özelliklerden ibaret olmadığını, tasarlanan mekânların, kullanıcılarıyla etkileşime girerek onlara duygusal ve algısal anlamlar sunduğunu ifade eder. Atmosfer, mekânın kişisel ve duygusal yönlerini ön plana çıkararak, kullanıcıların onu deneyimleme şekline göre anlam kazanır. Sonuç olarak, atmosfer kavramı, bir mekânın fiziksel özellikleri ile bireyin bu mekânda hissettikleri arasındaki ilişkiyi anlamak ve açıklamak için güçlü bir araçtır. Bu bağlamda, mimarlık yalnızca mekân yaratmak değil, aynı zamanda duygular ve deneyimler tasarlamak olarak da düşünülebilir.

Zumthor (2006), atmosferin bir mekânda yarattığı duygu ve ruh halini çok hızlı bir şekilde algıladığımızı, çoğu zaman bilinçli düşünmeden, sezgisel olarak gerçekleştirdiğimizi savunmaktadır. Bir mekâna girdiğimizde, ortamın atmosferini hissedebiliriz. Bu his, mekânın renginden, ışığından, dokusundan ve genel düzeninden gelen ve bir bütün olarak içimizde uyandırdığı duygusal tepkidir. Mimari mekânlar yalnızca fiziksel yapılarla değil, aynı zamanda mekânda bulunan çeşitli değişken unsurlar tarafından şekillenmektedir. Unwin (2009) mimari deneyimimizin, ışık, renk, ses, sıcaklık, hava hareketi, koku ve kullanılan malzemelerin nitelikleri gibi faktörler tarafından sürekli olarak etkilendiğini belirtmektedir. Bir mekânın atmosferi yalnızca duvarlar, tavanlar veya zemin gibi temel yapısal unsurlarla değil, bu unsurları değiştiren ve zenginleştiren çeşitli diğer unsurlarla da şekillenir. Bu unsurlar, zamanla değişen mekân deneyimize etki eder. Örneğin, aynı mekân farklı zaman dilimlerinde ışık koşullarına göre farklı hissedilebilir. Bu değişen unsurlar bazen fiziksel yapının kendisinden daha önemlidir çünkü doğrudan duyularımızı etkiler. Bu sebeple, mimarinin bu değiştirici unsurlarını dikkate alarak, bir mekânın nasıl algılandığını ve zamanla nasıl değiştiğini anlamak önemlidir. Mekân tasarımının sadece fiziksel ve estetik değil, aynı zamanda duygusal deyim üzerine kurulmalıdır (Minucciani ve Sağlar Onay, 2018).

İnsanlar çevreleri ve ortamları üzerinde kontrol sahibi olduklarında, güçlenmiş ve istikrarlı hissederler (Shapiro, 1999; Taylor vd., 1999). Duyusal gereksinimler, genellikle termal ortam, akustik, doğal ve yapay aydınlatma, nem ve hava kalitesi ile ilgili fiziksel düzenlemelerle kontrol edilebilir. Ancak, bu düzenlemelerin etkisi kişisel özellikler, aktiviteler ve duyarlılıklara göre bireyden bireye değişebilir.

Çevresel faktörler arasında, ışık ve ses, fizyolojik-psikolojik iyi olma halinin düzenlenmesine önemli ölçüde katkı sağlar ve algı ile davranış üzerinde en etkili olan unsurlar arasındadır. Işık ve ses hem ayrı ayrı hem de birlikte, çevresel düzenlemelerin insan üzerindeki etkilerini şekillendirerek, genel iyilik halini doğrudan etkileyebilir.

3.2.7. Estetik Gereksinimler

Estetik gereksinimler, mekânın özelliklerine, mobilya ve kullanılan objelere bağlı olarak bireylerin iyi olma halini etkilemektedir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2007 yılında, bireylerin iyi hissetmeleri için ilginç ve estetik açıdan hoş çevrelere ve aynı zamanda doğal çevrede bulunan benzer duysal uyarımalara ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Estetik yargılar, bireylerin fiziksel çevreleriyle ilişkili olarak gösterdikleri duygusal değerlendirmelerdeki iki temel boyutla bağlantılıdır: zevk ve uyarılma boyutları (Galindo & Corraliza Rodríguez, 2000). Işığın bir odaya giriş şekli, zeminlerin ve duvarların renkleri, hatta mobilyaların ve ev aksesuarlarının şekli ve dokusunun, insanların nasıl hissettiğini ve nasıl performans gösterdiğini etkileyen faktörler olarak bilinçli ve bilinçsiz olarak birlikte çalıştığını savunulur.

Tablo 6'da iyi olma hali gereksinimlerinin yöntem ve amaçları belirtilmiştir. Bağlamsal gereksinimler, bir yapının bulunduğu çevreyle uyumlu olması, doğayla etkileşim sağlaması ve mekân duygusu oluşturarak kullanıcıya aidiyet hissi vermesiyle ilişkilidir. Fonksiyonel gereksinimler, mekânın kullanım amacına uygun olması, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılaması ve esnek bir kullanım sunmasıyla öne çıkar. Ergonomik gereksinimler, bireylerin fiziksel, psikolojik ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılayarak konforlu bir deneyim sunmayı hedefler. Psikolojik gereksinimler ise güvenlik, mahremiyet, yeterlilik, özerklik ve ilişkililik gibi temel psikolojik ihtiyaçların desteklenmesini içerir. Sosyal gereksinimler, bireylerin sosyal entegrasyon, uyum, katkı ve kabul görme gibi beklentilerini karşılayan tasarım unsurlarını kapsar. Duyusal gereksinimler, atmosfer, havalandırma, ısıtma, soğutma, aydınlatma ve akustik gibi faktörleri içeren çevresel koşullarla kullanıcının duyularına hitap eder. Son olarak, estetik gereksinimler, görsel, dokunsal ve duysal algılar üzerinde olumlu etkiler yaratan tasarım öğelerine odaklanır. Bu gereksinimlerin tümü,

mekânın hem fiziksel hem de duygusal düzeyde kullanıcıya katkıda bulunmasını sağlamak amacıyla bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

İyi Olma Hali Gereksinimleri	Yöntem ve Amaç
Bağlamsal Gereksinimler	Yapının bulunduğu çevreyle özdeşleşmesi, doğa ile temas halinde olması ve mekan duygusunun oluşmasıyla birlikte ziyaretçinin mekana ait hissetmesi
Fonksiyonel Gereksinimler	Kullanım amacına uygunluk, kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması ve esneklik
Ergonomik Gereksinimler	Fiziksel, psikolojik ve bilişsel ihtiyaçların karşılanması
Psikolojik Gereksinimler	Güvenlik, mahremiyet, yeterlilik, ilişkililik, özerklik ve temel psikolojik ihtiyaçlarının desteklenmesi
Sosyal Gereksinimler	Sosyal entegrasyon, sosyal katkı, sosyal uyum, sosyal gerçekleştirim ve sosyal kabul gibi ilkelerin desteklenmesi
Duyusal Gereksinimler	Atmosfer, havalandırma, ısıtma ve soğutma, aydınlatma, akustik
Estetik Gereksinimler	Görsel, dokunsal ve duyusal algılar üzerinde etkili olan öğeler

Tablo 6. İyi olma hali gereksinimlerinin yöntem ve amaçları

4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA YÖNTEM VE SÜRECİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Modern yaşamla birlikte maruz kalınan stres faktörleri, bireylerin fiziksel ve psikolojik dengelerini korumalarını zorlaştırmaktadır. İç mekân tasarımı, bireylerin yaşam kalitesini artırma potansiyeline sahip bir disiplindir ve dolayısıyla iyi olma hali kavramı, tasarım süreçlerinde oldukça önemlidir. Bu bağlamda, iç mekânlar bireylerin iyi olma halini destekleyen birer sığınak haline gelmektedir. İç mekân tasarımında iyi olma hali odaklı bir yaklaşım, sadece estetik değerleri değil, aynı zamanda bireylerin fiziksel rahatlığını ve duygusal dengesini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu sayede bireylerin, fiziksel ve zihinsel dengelerini koruyarak günlük yaşamda daha sağlıklı, mutlu ve üretken bireyler olmalarını sağlamaktadır. İyi olma hali, bireylerin çevresel etkileşimlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir ve bu bağlamda iç mekânlar önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla, iç mekânlarda iyi olma halini sağlamak, bir lüks değil temel bir gereklilik olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışmanın ana amacı, iç mekân tasarımının iyi olma halini nasıl artırabileceğini incelemektir. Çalışma kapsamında, örnek olarak bir otel iç mekânı seçilmiş ve bu otel üzerinden yapılan analizlerle tasarımın kullanıcıların algısal ve duygusal deneyimlerini nasıl etkilediği, konfor ve mutluluk seviyelerini nasıl yükselttiği araştırılmaktadır. Bu doğrultuda, iç mekânlardaki bağlamsal, fonksiyonel, ergonomik, psikolojik, sosyal, duysal ve estetik gibi tasarım gereksinimleri incelenecektir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında İtalya'da yer alan Eremito Oteli'nin iç mekân tasarımı, iyi olma halini desteklemesi açısından değerlendirilmiştir. Eremito Otelinin çalışma kapsamında incelenmek istenmesinin ilk sebebi otelin B Corp sertifikasına sahip olan İtalya'daki ilk Eco Resort olmasıdır (B Lab, 2020). B Corp Sertifikasyonu, bir işletmenin doğrulanmış performans, hesap verilebilirlik ve şeffaflık açısından yüksek standartları karşıladığını gösteren bir belgedir. Dolayısıyla bu sertifika, Eremito'nun sosyal sorumluluk, çevre yönetimi ve şeffaflık konusundaki yüksek standartlarını belgelemektedir (B Corporation, 2020). Eremito'nun doğal çevreyle bütünleşen

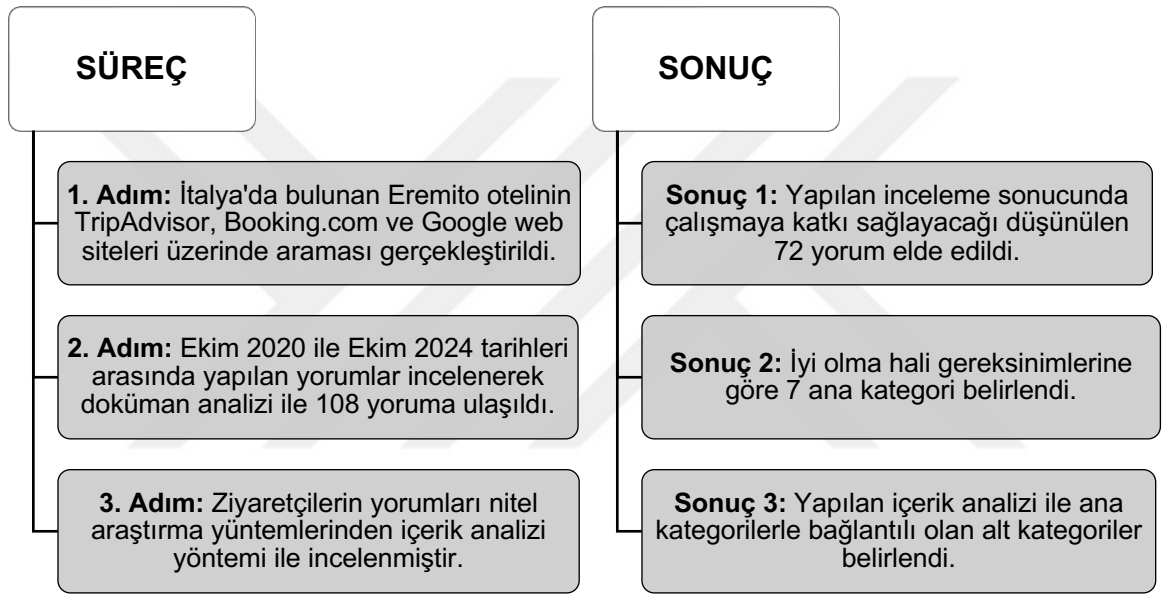
yapısı ve çevre dostu uygulamaları, konukların iyi olma halini artırmaya yönelik stratejilerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, otelin çevresel ve sosyal sorumluluk alanındaki başarıları, bu tesisin tez kapsamında incelenmesine uygun bir örnek teşkil etmektedir. Otelin değerlendirilmesinin bir diğer sebebi ise, otelin Condé Nast Traveler Gold List 2020’de yer almış olmasıdır. Condé Nast Traveler Gold List, Condé Nast Traveler dergisi tarafından her yıl yayınlanan, dünya çapındaki en iyi otel, tatil köyü ve seyahat deneyimlerinin yer aldığı prestijli bir listedir. Otel, 2020 yılında bu listeye dahil olmayı başarmış ve özellikle sakin bir ortamda dijital detoks ve iyi olma hali deneyimi sunan konseptiyle dikkat çekmiştir. (Condé Nast Traveler, 2020).

Literatür taraması sonucunda, iç mekânlarda iyi olma halini sağlamaya yönelik temel bir kılavuz oluşturulmuş ve bu kılavuzda yedi ana gereksinim belirlenmiştir. Bu gereksinimlerin otel misafirleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla, otelin resmi web sitesinde belirtilen Tripadvisor, Booking.com ve Google platformlarındaki kullanıcı yorumları detaylı bir şekilde analiz edilmiştir (URL-1).

Araştırma kapsamında, ilgili web sitelerinde Ekim 2020 ile Ekim 2024 tarihleri arasında yapılan yorumlar incelenmiş ve bu yorumların değerlendirilmesi 25 Kasım 2024 ile 10 Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. TripAdvisor’da otel hakkında yapılan toplam 33 kullanıcı yorumundan 6’sı, içeriklerinin çalışmanın kapsamına veya amaçlarına uygun katkı sağlamaması nedeniyle değerlendirme sürecine dahil edilmemiştir (URL-2). Bu yorumlar, iyi olma hali gereksinimleri açısından anlamlı veriler içermediği için analiz dışında bırakılmıştır. Booking.com’da yer alan 47 kullanıcı yorumu incelenmiş ve çalışmaya katkı sağlayacağı değerlendirilen 19 yorum analize dahil edilmiştir (URL-3). Google yorumları arasında, araştırma döneminde toplam 27 yorum bulunmuş olup, bunlardan 1’i anlamlı veriler sunmadığı gerekçesiyle çalışmaya dahil edilmemiştir (URL-4). Yorumlar İngilizce, Almanca, Fransızca ve İspanyolca olup DeppL, Google ve Yandex Translate gibi çevrim içi çeviri araçları kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir.

Çalışmada, araştırmanın amacına uygun şekilde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi uygulanmış ve veri toplama aracı olarak doküman analizinden yararlanılmıştır. Şekil 12’de araştırma verilerinin toplanması, kodlanması ve

yorumlanması süreci açıklanmaktadır. İlk adımda, TripAdvisor, Booking.com ve Google sayfaları üzerinden otelin sayfası aranmıştır. İkinci adımda, Ekim 2020 ile Ekim 2024 arasındaki yorumlar incelenmiş ve toplamda 108 yoruma ulaşılmıştır. Üçüncü adımda ise bu yorumlar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İncelenen yorumlar arasından, çalışmaya katkı sağlayabileceği düşünülen 72 yorum seçilmiştir. Daha önce belirlenen iyi olma hali gereksinimleri ana kategoriler olarak kabul edilmiştir. Son olarak, içerik analizi sonucunda ana kategorilere bağlı alt kategoriler tespit edilmiştir.

Şekil 12. Araştırma verilerinin toplanması, kodlanması ve yorumlanması ile ilgili süreç

4.3. Araştırmanın Önemi

İyi olma hali, modern tasarım ve mimarlık anlayışında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu çalışma, iç mekân tasarımında bireylerin fiziksel, zihinsel ve duygusal ihtiyaçlarını destekleyecek mekânların nasıl oluşturulabileceği konusunda önemli bir rehber sunmaktadır. Turizm ve otelcilik sektöründe, misafir memnuniyeti ve iyi olma hali giderek rekabet unsuru haline gelmektedir. Bu çalışmanın, Eremito Oteli gibi örnekler üzerinden yapılması, otel iç mekânlarının tasarımında iyi olma halini nasıl destekleyebileceği konusunda sektöre önemli bir perspektif sunar. Çalışma aynı zamanda, iyi olma hali kavramını iç mekân tasarımı bağlamında ele alarak akademik literatüre özgün bir katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, tasarım

kriterlerini ve kullanıcı deneyimlerini bir araya getiren bir değerlendirme modeli sunması, diğer araştırmalara da ilham verebilir. Son olarak, çalışmada, internet platformlarında kullanıcılar tarafından yapılan yorumların analiz edilmesi, iç mekân tasarımında kullanıcı odaklı bir yaklaşımın önemini vurgular. Bu durum, bireylerin gerçek deneyimlerinden yola çıkarak daha etkili ve anlamlı tasarım kriterleri belirlenmesine olanak sağlar.

4.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma kapsamında, internet üzerinden incelenen yorumların, otel kullanıcılarının gerçek deneyimlerini ve düşüncelerini yansıttığı varsayılmıştır. Ayrıca, Eremito Oteli'nin tasarımına ilişkin yapılan değerlendirmelerin, iç mekânların iyi olma halini destekleme düzeyini anlamak için yeterli bilgi sunduğu kabul edilmiştir. Literatür taramasında kullanılan kaynakların güncel, güvenilir ve araştırma konusuna uygun olduğu, yorumların analiz edilmesinde kullanılan soruların ise iyi olma halini ölçmek için geçerli bir çerçeve sağladığı varsayılmıştır.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada, Eremito Oteli'nin fiziksel olarak ziyaret edilmesi mümkün olmamıştır. Bu nedenle otelin iç mekân tasarımına ilişkin değerlendirmeler, internet üzerinde yer alan kullanıcı yorumları üzerinden yapılmıştır. İncelenen yorumlar, bireysel kullanıcı deneyimlerine dayandığı için sübjektif olabilir ve mekânın tüm kullanıcıları için aynı şekilde algılanmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, mekânın detaylı ölçümlerine erişim sağlanamadığından, yapılan analizler mevcut görseller ve kaynaklar üzerinden değerlendirilmiş, bu durum tasarım unsurlarının tam anlamıyla fiziksel doğruluğunu yansıtmayı sınırlamıştır.

Otelin, İtalya'daki ilk Eco Resort olarak B Corp sertifikasına sahip olması ve 2020 Condé Nast Traveler Gold Listesi'nde yer alması, bu otelin çalışma kapsamında değerlendirilme nedenleridir.

4.6. Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın temelini, iç mekân tasarımları ile kullanıcıların iyi olma halleri arasındaki ilişkiyi inceleyen literatür taramaları oluşturmuştur. Analiz için Eremito Otel uygun bir örnek olarak belirlenmiştir. Otelin internet üzerindeki kullanıcı yorumlarını incelemek amacıyla TripAdvisor, Booking.com ve Google platformlarındaki sayfaları incelenmiş, Ekim 2020 ile Ekim 2024 tarihleri arasında yapılmış toplam 108 yoruma ulaşılmıştır. Bu yorumlar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, çalışmaya katkı sağlayabilecek 72 yorum seçilmiştir. Belirlenen iyi olma hali gereksinimleri temel kategoriler olarak ele alınmış, içerik analizi sonucunda bu ana kategorilere bağlı alt kategoriler tespit edilmiştir. Otelin tasarım konsepti ve genel özellikleri, kullanıcı deneyimlerinde öne çıkan unsurlarla birlikte detaylı bir şekilde incelenmiş ve iyi olma hali gereksinimleri doğrultusunda araştırmada ortaya konulan hipotez, veri analiziyle desteklenmiştir.

5. BÖLÜM: EREMITO OTEL'İN KONSEPT VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Eremito Oteli, İtalya'nın Umbria bölgesinde, 3.000 hektarlık koruma altındaki doğa alanında yer alan bir ekolojik tatil köyüdür. Mimar Nino Nenna tarafından tasarlanan otel, 13. yüzyıl İtalyan taş işçiliği geleneğine sadık kalınarak eski bir taş evin restore edilmesiyle oluşturulmuştur. Otelin sade ve huzurlu tasarımı, misafirlerin kendileriyle bağlantı kurmalarını teşvik eden bir atmosfer yaratmaktadır. Otelin konsepti, misafirlere teknolojiye uzaklaşmalarını sağlayarak meditasyon, yoga ve doğa yürüyüşleri gibi aktivitelerle ruhsal bir yenilenme deneyimi sunmaktır (URL-5).

Görsel 5. Otelin konumu,

<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/location-details/>

Görsel 6: Otel ve çevresindeki 3000 hektarlık koruma altındaki doğa alanı,

<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Görsel 7. Otelin dış cephesi,
<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Otelin kurucusu Marcello Murzilli, 1980'lerde "El Charro" markasını kurmuş, ardından dünya turuna çıkmış ve Meksika'da ödüllü bir ekolojik otel yönetmiştir. 2013 yılında, dijital detoks konseptiyle Eremito'yu açmıştır. Otel, XIV. yüzyıl keşiş yaşamından esinlenerek, ekoloji ve maneviyat odaklı, lüksü sadelikle sunan bir tatil deneyimi sunmaktadır. Misafirlerin, temel değerlere dönerek ruhsal yenilenme yaşamaları beklenmektedir (URL-6).

Eremito'nun "Celluzze" isimli odaları, keşişlerin meditasyon ve dua için kullandıkları hücrelerden ilham alarak tasarlanmıştır. Sade ve küçük odalarda ferforje yatak, duş ve tuvalet bulunmaktadır. İklimlendirme yerine sabit bir sıcaklık sağlanırken, soğuk aylar için yerden ısıtma sistemi mevcuttur. Odalarda telefon, TV ve Wi-Fi gibi modern teknolojiler bulunmamaktadır. Misafirlere, dijital dünyadan uzaklaşarak kendileriyle baş başa kalabilecekleri bir deneyim sunmak amacıyla, odaların tasarımı dijital detoksu teşvik edecek şekilde yapılmıştır (URL-7).

Görsel 8. Celluze oda girişı, yatak ve taş masa,
<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Görsel 9. Celluze odadaki pencere, taş masa ve lavabo,
<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Eremito'nun yemek anlayışı, Akdeniz mutfağı geleneğine dayanmaktadır. Menü, taze sebzeler ve mevsimlik meyvelerle hazırlanan, ev yapımı ekmek, makarna, reçel ve tatlılardan oluşan sabit bir vejetaryen seçenek sunar. Yemekler kış aylarında büyük bir taş şöminenin yer aldığı “Refectory” isimli mekânda, yaz ve bahar aylarında ise doğayla iç içe açık alanlarda servis edilir (URL-8).

Görsel 10. “Refectaroy” isimli yemek yenilen alan,
<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Eremito'nun rahatlama alanı, Gregoriyan ilahiler eşliğinde beden ve zihnin dengelendiği bir mekândır. Yoga odasının yanında yer alan bu alan tamamen kayadan oyularak tasarlanmıştır. Misafirler burada buhar banyosu yapabilir, jakuzi keyfiyle streslerinden arınabilir. (URL-9).

Görsel 11. Yoga odası, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Görsel 12. Rahatlama alanı,
<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

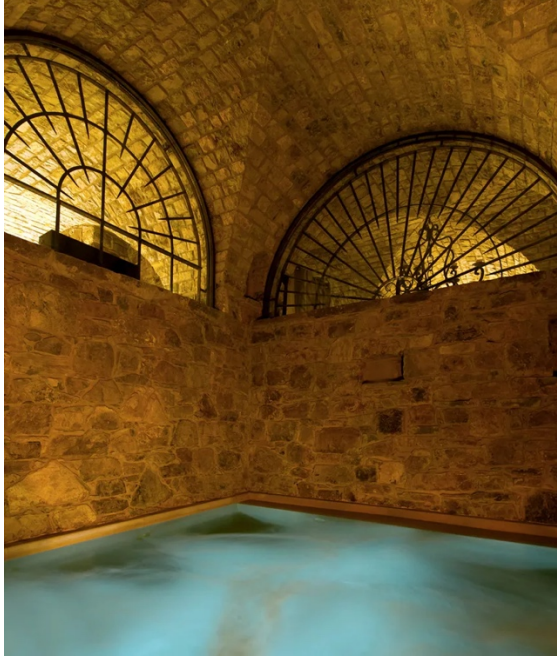
Görsel 13. Ortak alan, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Görsel 14. Otelin akşam görüntüsü, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Görsel 15. Mum ışığıyla aydınlatılan koridor,
<https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

Görsel 16. Spa alanı, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>

6. BÖLÜM: BULGULAR VE ANALİZ

Çalışmada, İtalya'da bulunan Eremito Oteli'nin iç mekân tasarımı, kullanıcıların iyi olma halini destekleme potansiyeli açısından değerlendirilmiştir. Araştırmada veri kaynağı olarak otel hakkında farklı platformlarda paylaşılan kullanıcı yorumları kullanılmıştır. Bu yorumlar, otelin iyi olma hali gereksinimlerine yönelik değerlendirilmesine olanak tanıyan içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Yorumlar, otelin resmi web sitesinde referans gösterilen Tripadvisor, Booking.com ve Google platformlarından derlenmiştir. Araştırma sürecinde, Ekim 2020 ile Ekim 2024 tarihleri arasında bu platformlarda yapılan yorumlar incelenmiş ve yorumların analizi 25 Kasım 2024 ile 10 Aralık 2024 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Toplamda 108 kullanıcı yorumuna ulaşılmış, ancak çalışmaya katkı sağlamayacağı düşünülen 36 yorum değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır. Yorumlar İngilizce, Almanca, Fransızca ve İspanyolca dillerinde olup, Türkçeye çevrilmesi için Deepl, Google ve Yandex Translate gibi çevrim içi çeviri araçlarından yararlanılmıştır.

Platformlar	2024	2023	2022	2021	2020	İncelenen Yorum Sayısı
<i>TripAdvisor</i>	6	10	2	6	3	27
<i>Booking.com</i>	8	4	7			19
<i>Google</i>	7	3	10	5	1	26
Toplam	21	17	19	11	4	72

Tablo 7. İncelenen yorum sayılarının yıllara göre dağılımı

Çalışmada, araştırmanın amacına uygun olması sebebiyle nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın evreninin kullanıcı yorumları oluşturmaktadır. Bu bağlamda, veri toplama işlemi sonrasında ziyaretçiler tarafından yapılan ve çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülen 72 yoruma ulaşılmıştır. Ana kategoriler, literatür taraması sonucunda belirlenen yedi iyi olma hali gereksinimine dayanmaktadır. Bu gereksinimler bağlamsal, fonksiyonel, ergonomik, psikolojik, sosyal, duyuşsal ve estetik boyutları içermektedir. Dolayısıyla ana kategoriler, araştırmanın amacına uygun olarak önceden belirlenmiştir. Yorumların içerik analizleri gerçekleştirilerek alt kategori temaları saptanmıştır. Bu

doğrultuda, verilerden çıkarılan alt kategoriler, ana kategorilerle anlamlı bir bütün oluşturmaktadır. Tablo 8’de ana ve alt kategorilerin sınıflandırması yer almaktadır.

Ana Kategori	Alt Kategori
Bağlamsal Gereksinimler	Konum Manzara Doğayla uyum Sadelik Mistik ve tarihsel atmosfer Günlük hayattan uzaklaşma Doğa Aktiviteleri
Fonksiyonel Gereksinimler	Yoga ve meditasyon Spa ve rahatlama Odalar ve konfor Ortak alanlar Çok yönlü işlevsellik
Ergonomik Gereksinimler	Sessizlik Spa ve rahatlama Odalar ve konfor Aydınlatma
Psikolojik Gereksinimler	Sessizlik Huzur ve sakinlik Günlük hayattan uzaklaşma Dijital detoks ve teknolojiden uzaklaşma Pozitif atmosfer ve enerji
Sosyal Gereksinimler	Personel ilgisi Misafirperverlik ve aile ortamı Topluluk ve sosyal bağlantılar Paylaşım ve etkinlikler Sosyal sıcaklık ve samimiyet
Duyusal Gereksinimler	Atmosfer Sessizlik Sesler ve müzik Kokular Işık Isı
Estetik Gereksinimler	Sadelik Benzersizlik ve özgünlük Mekân ve mimari Aydınlatma ve atmosfer Tarihsel atmosfer İç mekân tasarımı ve atmosfer

Tablo 8. Ana ve alt kategorilerin sınıflandırılması

Literatür taramasının sonucunda, iyi olma hali gereksinimlerine dayalı olarak daha önce belirlenmiş yedi ana kategori tanımlanmıştır: (1) bağlamsal, (2) fonksiyonel,

(3) ergonomik, (4) psikolojik, (5) sosyal, (6) duysal ve (7) estetik gereksinimler. Başlamsal gereksinimler ana kategorisinde alt kategoriler “konum”, “manzara”, “doğayla uyum”, “sadelik”, “mistik ve tarihsel atmosfer”, “günlük hayattan uzaklaşma” ve “doğa aktiviteleri” olarak belirlenmiştir. Fonksiyonel gereksinimler ana kategorisinde alt kategoriler “yoga ve meditasyon”, “spa ve rahatlama”, “odalar ve konfor”, “ortak alanlar” ve “çok yönlü işlevsellik” olarak belirlenmiştir. Ergonomik gereksinimler ana kategorisinde ise alt kategoriler “sessizlik”, “spa ve rahatlama”, “odalar ve konfor” ve “aydınlatma” olarak belirlenmiştir. Psikolojik gereksinimler ana kategorisinde alt kategoriler “sessizlik”, “huzur ve sakinlik”, “günlük hayattan uzaklaşma”, “dijital detoks ve teknoloji den uzaklaşma”, ve “pozitif atmosfer ve enerji” olarak belirlenmiştir. Sosyal gereksinimler ana kategorisinde alt kategoriler “personel ilgisi”, “misafirperverlik ve aile ortamı”, “topluluk ve sosyal bağlantılar”, “paylaşım ve etkinlikler” ve “sosyal sıcaklık ve samimiyet” olarak belirlenmiştir. Duysal gereksinimler ana kategorisinde alt kategoriler “sessizlik”, “sesler ve müzik”, “kokular”, “ışık” ve “ısı” olarak belirlenmiştir. Son olarak estetik gereksinimler ana kategorisinde alt kategoriler “sadelik”, “benzersizlik ve özgünlük”, “mekân ve mimari”, “aydınlatma ve atmosfer”, “tarihsel atmosfer” ve “iç mekân tasarımı ve atmosfer” olarak belirlenmiştir. Bazı ana kategoriler aynı alt kategorileri içermektedir.

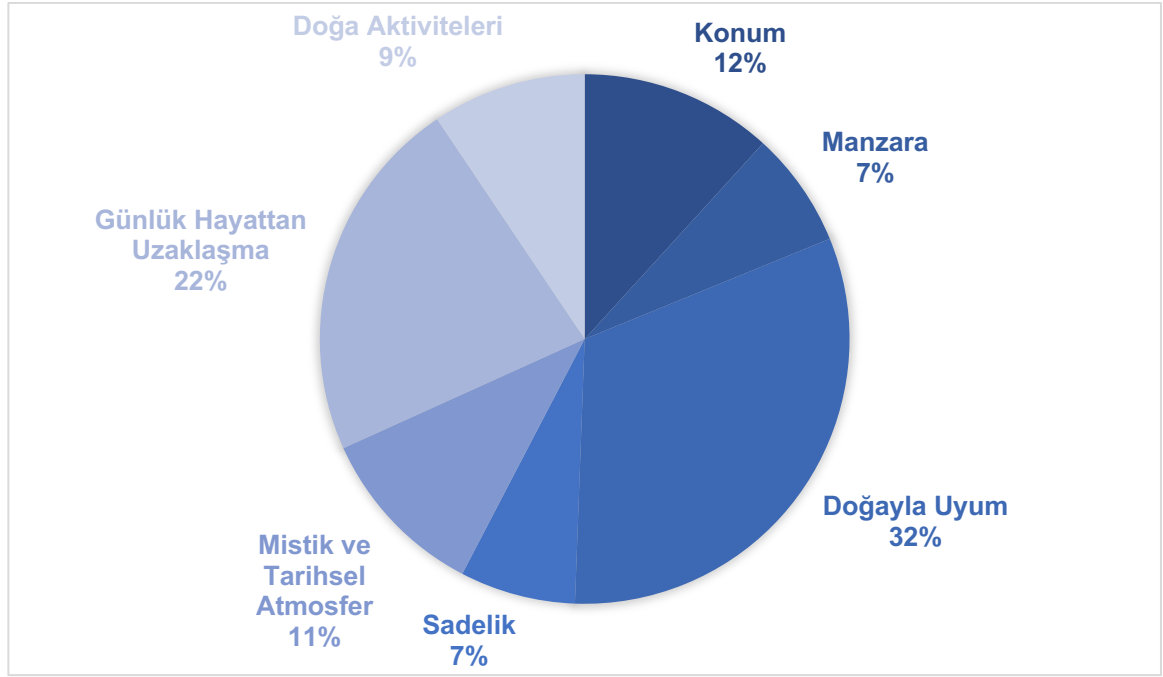
Çalışmanın 3. bölümünde ele alınan iyi olma hali gereksinimleri doğrultusunda, her bir gereksinim, alt kategorileri ve bu kategorilerle ilgili yorumlar incelenerek, yapının iyi olma hali gereksinimlerini ne derece karşıladığı değerlendirilecektir.

6.1. Başlamsal Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Bir yapının başlamsal gereksinimleri karşılayabilmesi için, yapının konumu ve çevresiyle uyumlu bir ilişki kurması, doğa ile temas halinde olması ve kullanıcılarda güçlü bir mekân duygusu yaratması önemlidir. Bu doğrultuda, başlamsal gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 13’te, başlamsal gereksinimlerle ilişkili alt kategoriler ve bu kategorilere yönelik destekleyici yorumların dağılımı gösterilmektedir. Grafikteki en geniş dilimi “doğayla uyum” oluşturmaktadır, bu da misafirlerin doğal çevreyle bütünleşmiş bir tasarımı

değerli bulduklarını ortaya koymaktadır. İkinci sırada yer alan “günlük hayattan uzaklaşma” kategorisi ise misafirlerin oteli bir kaçış noktası olarak gördüklerini ve burada sakinlik ile huzur arayışında olduklarını düşündürmektedir. Daha küçük dilimlerde ise “konum”, “mistik ve tarihsel atmosfer”, “doğa aktiviteleri”, “sadelik” ve “manzara” gibi daha özgün ancak kullanıcı deneyiminde önemli bir yere sahip faktörler öne çıkmaktadır. Bu bulgular, otelin hem çevresel hem de deneyimsel açıdan güçlü bir bağlamsal tasarıma sahip olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Şekil 13. Bağlamsal gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 9’da ise her bir alt kategori için ilgili yorumlara örnekler verilmiştir. Konum, bağlamsal gereksinimler içerisinde değerlendirilen temel unsurlardan biridir, çünkü bir yapının çevresiyle olan ilişkisi, kullanıcı deneyimini büyük ölçüde şekillendirmektedir. Kullanıcı yorumları arasında “*dikkate değer konum*”, “*olağanüstü konum*”, “*büyüleyici konum*” ve “*eşsiz konum*” ifadeleri öne çıkmaktadır. Bu yorumlar, Eremito’nun bulunduğu yerin misafirler üzerinde olumlu bir etki bıraktığını ve otelin bağlamıyla güçlü bir ilişki kurduğunu göstermektedir. Konumun bu şekilde değerlendirilmesi, otelin kullanıcılarına sunduğu huzur, doğal çevreyle uyum ve yerel bağlamanın güçlü bir şekilde hissedilmesiyle doğrudan ilişkilidir.

Manzara, bağlamsal gereksinimler kapsamında, mekânın doğal çevreyle uyumunu güçlendiren bir diğer önemli unsurdur. Kullanıcı yorumlarında “*nefes kesici manzara*”, “*vadi manzarası*”, “*orman manzarası*” ve “*doğal çevrenin güzelliği*” gibi ifadeler yer almaktadır. Bu yorumlar, otelin sunduğu görsel deneyimin misafirler için ne kadar tatmin edici olduğunu ortaya koymaktadır. Manzara, sadece görsel bir unsur değil, aynı zamanda mekânın doğal bağlamla bütünleşmesine katkıda bulunan önemli bir tasarım faktörüdür.

Doğayla uyum, bağlamsal gereksinimlerin temel bir parçasıdır, çünkü otelin tasarımının doğal çevresiyle bütünleşmiş olması, kullanıcıların mekânı anlamlı bir şekilde deneyimlemesini sağlamaktadır. “*Ormanın içinde*”, “*doğanın içinde*”, “*yeşil bir vaha*” ve “*meşe ağaçlarıyla çevrili*” gibi yorumlar, misafirlerin doğal çevreyle güçlü bir bağ kurma ihtiyacını ifade etmektedir. Bu bağlamda, doğayla uyum, otelin konuklarına doğanın içinde bir deneyim sunarak onların modern dünyadan uzaklaşıp doğayla yeniden bağ kurmalarını mümkün kılmaktadır.

Sadelik ve minimalizm, bağlamsal gereksinimler altında değerlendirilen bir diğer önemli unsurdur, çünkü bir yapının tasarım felsefesi, çevresiyle kurduğu ilişkiyi ve kullanıcıların mekânı algılamasını doğrudan etkiler. Kullanıcı yorumlarında “*minimalist tasarım*”, “*az çoktur kavramı*” ve “*sade ve saf deneyim*” gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Bu yorumlar, otelin tasarımında sadelik ve minimalizmin ön planda tutulduğunu ve bunun misafirler üzerinde dinginlik ve içsel huzur sağladığını göstermektedir.

Mistik ve tarihsel atmosfer, bağlamsal gereksinimlerin önemli bir boyutudur, çünkü bir yapının tarihi ve kültürel bağlamla uyumu, kullanıcı deneyimini derinleştiren unsurlardan biridir. Yorumlarda “*tarihi bir yer*”, “*manastır kimliği*” ve “*mistik atmosfer*” gibi ifadeler, Eremito’nun tarihi kimliğinin mekâna ruhsal bir derinlik kazandırdığını ortaya koymaktadır. Bu özellik, otelin sadece fiziksel bir mekân değil, aynı zamanda manevi bir deneyim sunan bir yer olmasını sağlamaktadır.

Günlük hayattan uzaklaşma, bağlamsal gereksinimler içinde değerlendirilir, çünkü bir otelin modern yaşamdan kaçış ve sükûnet arayan kullanıcılar için bir sığınak işlevi görmesi, kullanıcıların mekânla bağ kurmasını güçlendirir. “*Modern hayattan*

kopma”, “*şehir gürültüsünden uzak*” ve “*huzur ve sükûnet bulma*” gibi yorumlar, Eremito’nun bu ihtiyacı karşılamada başarılı olduğunu göstermektedir. Misafirlerin şehir hayatının stresinden uzaklaşarak huzur bulduğu bir ortam yaratmak, otelin bağlamla uyumunun bir göstergesidir.

Doğa aktiviteleri, bağlamsal gereksinimlerin bir parçası olarak değerlendirilir, çünkü bir yapının sunduğu çevresel ve fiziksel deneyimler, kullanıcıların mekânı daha anlamlı bir şekilde deneyimlemesini sağlar. “*Yürüyüş parkurları*”, “*şelale keşfi*” ve “*doğayla iç içe etkinlikler*” gibi yorumlar, Eremito’nun misafirlerine sadece bir konaklama deneyimi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda doğayla etkileşim içinde olabilecekleri aktiviteler sunduğunu göstermektedir. Bu aktiviteler, misafirlerin hem fiziksel hem de zihinsel olarak yenilenmesine katkıda bulunmaktadır.

Bağlamsal Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Konum	“Dikkate değer konum” “Olağanüstü konum” “Büyüleyici konum” “Harika konum” “Eşsiz konum”
Manzara	“Nefes kesici manzara” “Vadi manzarası” “Orman manzarası” “Muhteşem manzaralar” “Doğal çevrenin güzelliği”
Doğayla Uyum	“Ormanın içinde” “Doğanın içinde” “Yeşil bir vaha” “Doğayla baş başa” “Meşe ağaçlarıyla çevrili” “Doğayla yeniden bağ kurma”
Sadelik ve Minimalizm	“Minimalist tasarım” “Sadelik” “‘Az çoktur’ kavramı” “Sade ve saf deneyim” “Hayatın sadeliği”
Mistik ve Tarihsel Atmosfer	“Tarihi bir yer” “Manastır kimliği” “Orta çağ geleneği” “Mistik atmosfer”
Günlük Hayattan Uzaklaşma	“Günlük yaşamdan uzaklaşma” “Modern hayattan kopma” “Şehir gürültüsünden uzak” “Huzur ve sükunet bulma” “Hızlı dünyadan mola”

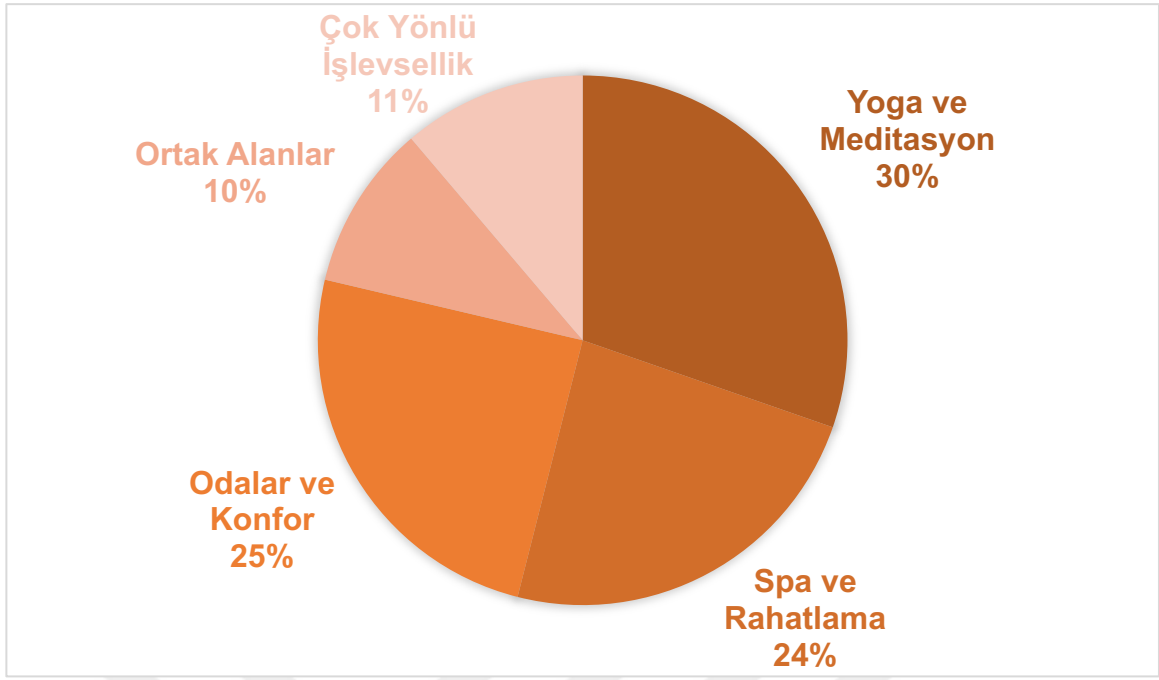
Doğa Aktiviteleri	<i>“Yürüyüş parkurları”</i> <i>“Şelale keşfi”</i> <i>“Nehirde yüzme”</i> <i>“Gökyüzü ve orman sesleri”</i> <i>“Harika yürüyüş rotaları”</i>
--------------------------	---

Tablo 9. Bağlamsal gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

6.2. Fonksiyonel Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Fonksiyonel gereksinimler temel olarak mekânın kullanım amacına uygunluğu, kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması ve esneklik gibi kavramlarla açıklanabilir. Bu doğrultuda, fonksiyonel gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 14, fonksiyonel gereksinimlere ilişkin alt kategorilerin ve bu kategorilere yönelik destekleyici kullanıcı yorumlarının dağılımını göstermektedir. Grafikteki pasta dilimlerinin büyük bir kısmı “yoga ve meditasyon” ile “spa ve rahatlama” kategorilerine ayrılmıştır. Bu durum, mekânın genel olarak huzur, zihinsel rahatlama ve fiziksel iyileşme üzerine yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. “Yoga ve meditasyon” kategorisinin ön planda olması, ziyaretçilerin içsel dinginlik arayışı içinde olduklarını ve bu tür aktivitelerin mekânda önemli bir yer tuttuğunu işaret etmektedir. Benzer şekilde, “spa ve rahatlama” kategorisi, kullanıcıların fiziksel rahatlama ve iyileşmeye verdiği önemi vurgulamaktadır. “Konfor ve oda” kategorisi, kullanıcı yorumlarında otel odalarının rahatlık ve konfor açısından önemli olduğunu göstermesine rağmen, diğer iki kategori kadar baskın değildir. Bununla birlikte, “çok yönlü işlevsellik” kategorisi daha küçük bir paya sahiptir, bu da otelin sunduğu çok çeşitli hizmetlerin kullanıcılar için belirli bir öneme sahip olduğunu ancak genel deneyim açısından birincil odak olmadığını göstermektedir. “Ortak alanlar” ise düşük bir paya sahip olmasına rağmen misafirlerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ortamlara sahip olduklarını göstermektedir. Bu dağılım, kullanıcıların öncelikli olarak huzur, rahatlama ve içsel denge arayışında olduklarını, aynı zamanda konfor ve işlevselliğin de destekleyici unsurlar olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 14. Fonksiyonel gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 10’da ise her bir alt kategori için örnek yorumlara yer verilmiştir. Fonksiyonel gereksinimler kapsamında yoga ve meditasyon alt kategorisi, kullanıcı deneyiminde önemli bir yere sahiptir. Yapılan yorumlar, mekânın bu tür aktiviteler için özelleşmiş alanlar sunduğunu ve ziyaretçilerin içsel dinginlik arayışını desteklediğini göstermektedir. Örneğin, “yoga ve meditasyon seansları” ve “sabah yogası” gibi yorumlar, bu aktivitelerin günlük programın bir parçası olarak düzenlendiğini işaret etmektedir. Ayrıca, “Tibet çanlarıyla meditasyon” gibi detaylar, mekânın ritüelistik bir atmosfer sunarak deneyimi daha etkileyici hale getirdiğini ortaya koymaktadır. Bu tür aktiviteler, ziyaretçilerin zihinsel ve ruhsal rahatlama sağlamaları açısından mekânın işlevselliğinin önemli bir parçasıdır. Dolayısıyla yapılan bu yorumlar, mekânın sunduğu aktiviteler için uygun alanlar bulundurduğunu ve bu alanların amacına uygun kullanıldığını göstermektedir.

Spa ve rahatlama alt kategorisi, kullanıcıların fiziksel iyileşme ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılama konusunda öne çıkmaktadır. Yorumlarda yer alan “jakuzinin rahatlatıcılığı” ve “kromoterapi ile buhar banyosu” ifadeleri, ziyaretçilere fiziksel rahatlamanın ötesinde, yenilenme ve arınma deneyimi sunduğunu göstermektedir. Bu, mekânın fiziksel iyileşmeyi destekleyen bir fonksiyona sahip olduğunu ve kullanıcıların hem bedensel hem de zihinsel detoks için burayı tercih ettiklerini

göstermektedir. Yapılan yorumlardan, mekânın fiziksel iyileşme ve dinlenme için uygun alanlar sunduğu çıkarımı yapılabilir.

Konukların konaklama deneyimini etkileyen bir diğer alt kategori odalar ve konfor olarak tanımlanmaktadır. Yorumlarda belirtilen *“odalar küçük ama konforlu”* ve *“harika yataklar, temiz hava ve su”* gibi ifadeler, mekânın sadelikten ödün vermeden konfor sunmayı başardığını göstermektedir. Ayrıca, *“tek kişilik konaklama için uygun odalar”* yorumu, bireysel inziva arayışında olan kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik çözümler sunulduğunu işaret etmektedir. Yorumlar, otelin kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun işlevsellik sunduğunu göstermektedir.

“Ortak alanlar” alt kategorisi, mekânın sosyal ve bireysel etkileşimlere olanak tanıyan alanlar sunduğunu göstermektedir. Örneğin, *“ortak alanlar sıcak ve davetkar”* yorumu, mekânın samimi bir atmosfer yarattığını ifade etmektedir. *“Büyük şömine bulunan ana oda”* ve *“şömine önünde kitap okuma köşesi”* gibi yorumlar ise bu alanların hem sosyal etkileşim hem de bireysel sessizlik ve rahatlama için ideal olduğunu göstermektedir. Ayrıca, *“kütüphane ve sessiz mekânlar”* yorumu, mekânın hem entelektüel hem de zihinsel bir rahatlama sunduğunu vurgulamaktadır. Bu yorumlardan, otelin ortak alan olarak sunduğu mekânların amacına uygun kullanılabildiği çıkarımı yapılabilir.

Çok yönlü işlevsellik alt kategorisi, mekânın farklı ihtiyaçlara aynı anda cevap verebilme yeteneğini yansıtmaktadır. Kullanıcı yorumlarında *“rahatlamak, kitap okumak, meditasyon ve yoga yapmak için ideal mekân”* gibi ifadeler, alanların birden fazla fonksiyonu destekleyebildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, *“sessizlik, okuma ve sohbet için harika bir ortam”* yorumu, mekânın hem bireysel hem de sosyal aktiviteler için esnek bir kullanım sunduğunu göstermektedir. Bu, mekânın çok yönlü bir tasarım anlayışına sahip olduğunu ve farklı kullanıcı beklentilerini karşılayabildiğini göstermektedir.

Fonksiyonel Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Yoga ve Meditasyon	“Yoga” “Sabah ve akşam meditasyonu” “Meditasyon ve yoga seansları” “Yoga ve meditasyon inzivası” “Sabah yogası” “Tibet çanlarıyla meditasyon”
Spa ve Rahatlama	“Jakuzinin rahatlatıcılığı” “Spa, jakuzi ve buhar odası” “Kromoterapi ile buhar banyosu” “Rahatlama ve detoks”
Odalar ve Konfor	“Odalar küçük ama konforlu” “Hücreler özenle hazırlanmış” “Tek kişilik konaklama için uygun odalar” “Harika yataklar, temiz hava ve su”
Ortak Alanlar	“Ortak alanlar sıcak ve davetkar” “Büyük şömine bulunan ana oda” “Kütüphane ve sessiz mekânlar” “Oturma odası, şömine önünde kitap okuma köşesi”
Çok Yönlü İşlevsellik	“Rahatlamak, kitap okumak, meditasyon ve yoga yapmak için ideal mekân” “Sessizlik, okuma ve sohbet için harika bir ortam” “Her köşe özenle düzenlenmiş”

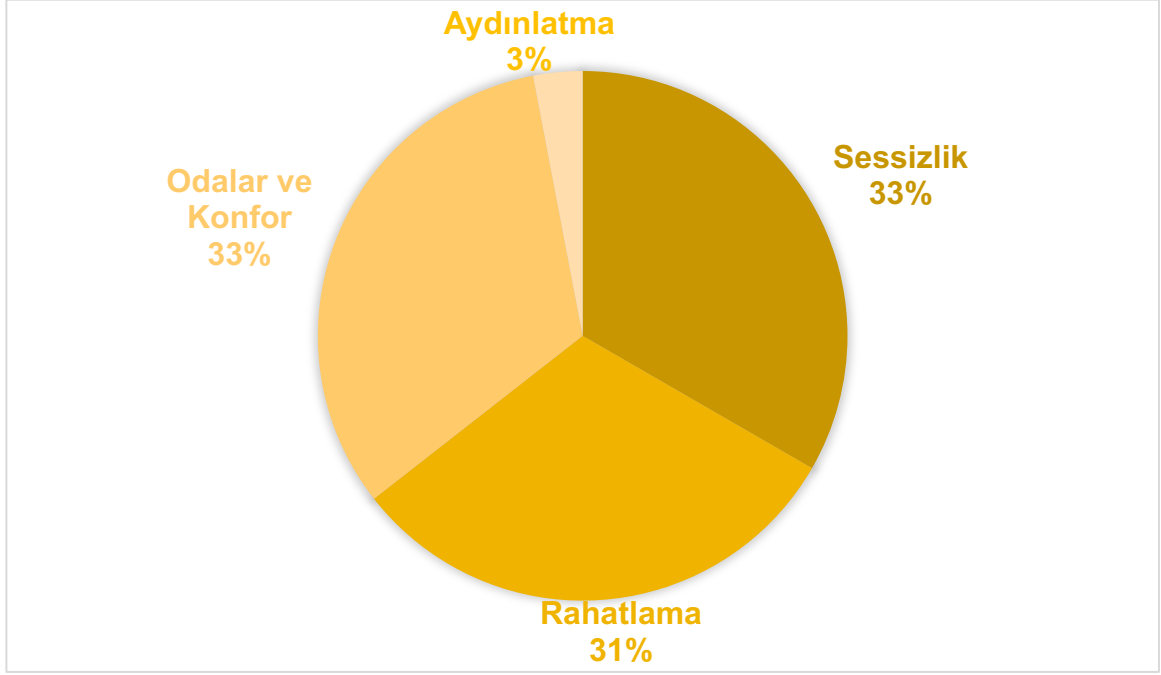
Tablo 10. Fonksiyonel gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

6.3. Ergonomik Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Ergonomik gereksinimler, kullanıcıların fiziksel, psikolojik ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan; konforu, güvenliği ve verimliliği artırmayı hedefleyen bir anlayışı temsil etmektedir. Bu doğrultuda, fonksiyonel gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 15, ergonomik gereksinimlere ilişkin alt kategorilerin ve bu kategorilere yönelik destekleyici kullanıcı yorumlarının dağılımını göstermektedir. Grafikteki dağılım, ergonomik gereksinimlerin büyük kısmının “sessizlik” ve “spa ve rahatlama” alanlarına ayrıldığını göstermektedir. Sessizlik, konukların huzur ve içsel denge arayışını vurgularken, spa ve rahatlama bölümü, fiziksel rahatlama ve yenilenme ihtiyacının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. “Oda ve konfor”, rahat bir

konaklama deneyimi sunmak açısından önemli bir yere sahiptir. “Aydınlatma” ise grafikte daha küçük bir paya sahip, bu da aydınlatmanın ergonomik gereksinimler içinde daha az öncelikli bir alan olduğunu göstermektedir. Genel olarak, sessizlik ve rahatlama, kullanıcıların rahatlığı ve içsel huzuru için birinci dereceden önem taşırken, diğer unsurlar tamamlayıcı bir rol oynamaktadır. Grafikten, yapının daha çok fiziksel ihtiyaçlara odaklandığı çıkarımı yapılabilir.

Şekil 15. Ergonomik gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 11’de her bir alt kategori için örnek yorumlara yer verilmiştir. Sessizlik alt kategorisi, kullanıcıların fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik önemli bir unsurdur. Yapılan yorumlar, sessizliğin otelin sağladığı en önemli deneyim unsurlarından biri olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, “sessizlik” ve “gürültüden uzak sessizlik içinde” gibi yorumlar, mekânın konuklarına huzurlu bir ortam sunduğunu ve dış dünyadan koparak zihinlerini dinlendirebileceğini belirtmektedir. Ayrıca, “sessizliğin egemen olduğu yer” ve “sonsuz bir sessizlik” gibi ifadeler, sessizliğin mekânın genel atmosferinin merkezine yerleştiğini, bu durumun da kullanıcıların rahatlaması ve içsel huzura kavuşması için bir temel sağladığını ortaya koymaktadır. Sessizlik, ergonomik gereksinimler altında, psikolojik rahatlama ve zihinsel dinginlik sağlama amacıyla değerlendirilmiştir, çünkü gürültüsüz bir ortam, bireylerin stres seviyelerini azaltmalarına yardımcı olur ve zihinsel verimliliği artırır.

“Spa ve rahatlama” alt kategorisi, konukların fiziksel rahatlama ve iyileşme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ergonomik gereksinimler kapsamında değerlendirilmiştir. Yorumlarda “*jakuzinin rahatlatıcılığı*” ve “*spa, jakuzi ve buhar odası*” gibi ifadeler, mekânın ziyaretçilere fiziksel rahatlama sağlamak için tasarlanmış olan alanlarını vurgulamaktadır. Ayrıca, “*kromoterapi ile buhar banyosu ve detoks*” yorumu, mekânın sadece fiziksel rahatlama değil, aynı zamanda bedensel yenilenme için kapsamlı bir deneyim sunduğunu ifade etmektedir. Ergonomik açıdan, bu tür hizmetler, kullanıcıların bedensel rahatlık ve iyileşme gereksinimlerine doğrudan yanıt verir. Spa ve rahatlama alanları, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları karşılayarak verimliliği artıran bir ortam yaratmaktadır.

Odalar ve konfor alt kategorisi, kullanıcıların fiziksel konforuna hitap eden bir ergonomik gereksinim olarak değerlendirilmektedir. Yapılan yorumlar, odaların boyutlarına rağmen yüksek bir konfor sunduğunu vurgulamaktadır. “*Odalar küçük ama konforlu*” ve “*hücreler tek başına konaklama için rahat*” gibi ifadeler, mekânın alan verimliliği ile konforu dengelediğini ve konukların fiziksel rahatlığını artırmaya yönelik çözümler sunduğunu göstermektedir. Ayrıca, “*harika yataklar*” ve “*ayarlanabilir yerden ısıtma ve Memory yatak*” gibi yorumlar, konukların uyku kalitesini iyileştirmeyi hedefleyen ergonomik tasarım unsurlarını ifade etmektedir. Bu unsurlar, kullanıcılara fiziksel olarak rahat ve huzurlu bir konaklama deneyimi sunmayı amaçlamakta, dolayısıyla ergonomik gereksinimler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Aydınlatma alt kategorisi, mekânda kullanılan ışıklandırmanın ergonomik gereksinimlere uygun şekilde tasarlandığını göstermektedir. Yapılan yorumlar, mekânın ışıklandırmasının kullanıcıların fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlendiğini ortaya koymaktadır. “*Loş ışıklar*” ve “*ışıklandırma harika bir şekilde kullanılmış*” gibi ifadeler, mekânın ışık seviyelerinin ziyaretçilerin rahatlaması için uygun olduğunu, aynı zamanda ortamın atmosferini desteklediğini belirtmektedir. Işık, mekânın içsel huzur ve rahatlama sağlama işlevine hizmet eder, bu nedenle ergonomik bir gereksinim olarak önem taşır. Aydınlatma, kullanıcıların zihinsel ve fiziksel rahatlamalarını kolaylaştıran, konforlu bir ortamın oluşturulmasına katkı sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Ergonomik Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Sessizlik	Sessizlik Mekânların sessizliği Sessizliği hissetmeniz Sessizliğin egemen olduğu yer Gürültüden uzak sessizlik içinde Sessizlik için eşsiz bir yer Sonsuz bir sessizlik Sükunet, sessizlik Tam sessizlik Sessizliğin önemini yeniden kazandırıyor Sessiz ve oldukça dinlendirici bir yer
Spa ve Rahatlama	Jakuzinin rahatlatıcılığı Spa, jakuzi ve buhar odası Kromoterapi ile buhar banyosu ve detoks
Odalar ve Konfor	Odalar küçük ama konforlu Her oda 'küçük hücreler' özenle hazırlanmış Hücreler tek başına konaklama için rahat Odanız mütevazı bir hücre gibi olsa da hoş, konforlu ve çok temiz Hücreler küçük ama konforlu Odalar küçük ama işlevsel Harika yataklar Odalar tek kişilik için uygun Fransız tipi yatak çok rahat Ayarlanabilir yerden ısıtma ve Memory yatak
Aydınlatma	Loş ışıklar Işıklandırma harika bir şekilde kullanılmış

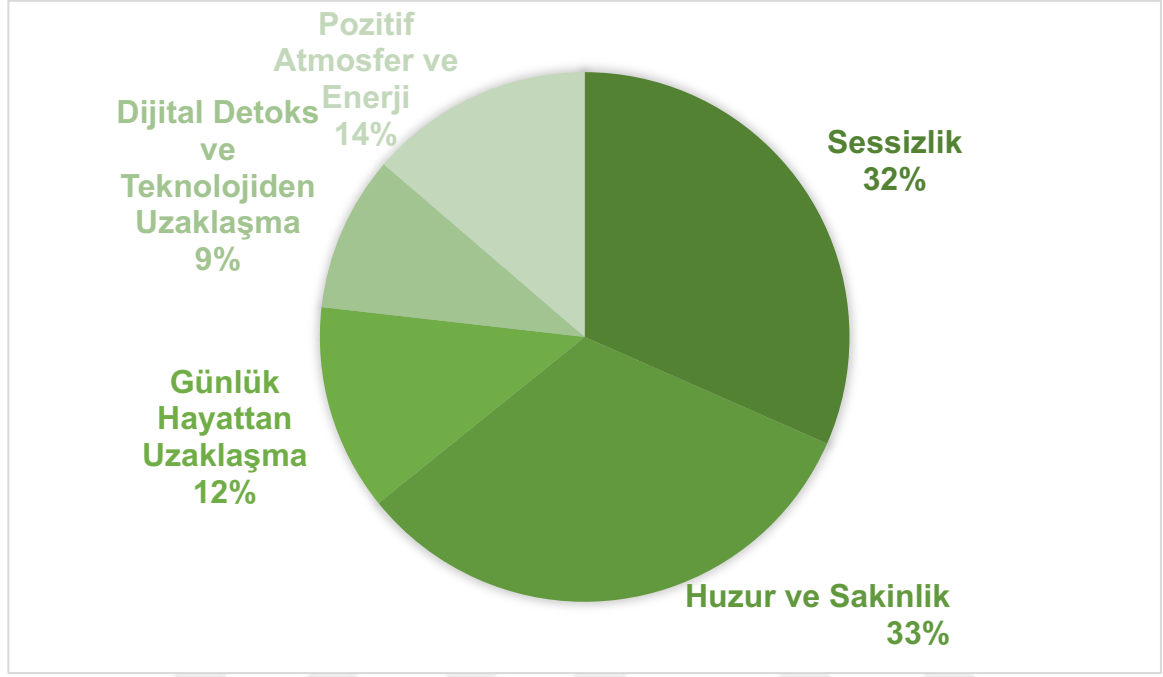
Tablo 11. Ergonomik gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

6.4. Psikolojik Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Psikolojik gereksinimler, mimaride bireylerin duygusal ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tasarım unsurlarıdır. Bu doğrultuda, psikolojik gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 16, psikolojik gereksinimlerin başlıca öğelerinin nasıl dengelendiğini ve birbirine olan oranlarını göstermektedir. “Huzur ve sakinlik” ile “sessizlik” en büyük yeri kaplamakta, bu da ruhsal iyileşme ve içsel denge sağlama ihtiyacının baskın olduğunu göstermektedir. Bunun ardından, “günlük hayattan uzaklaşma” ve “dijital detoks gibi unsurlar” da önemli bir yer tutuyor, bu da modern hayatın getirdiği stres ve teknolojik bağımlılıktan arınma isteğini yansıtmaktadır. Son olarak, “pozitif atmosfer ve enerji”, genel atmosferin ve çevrenin olumlu etkisinin önemli olduğunu

ortaya koyuyor, ancak diğer ögelere kıyasla daha küçük bir paya sahip. Bu da bireylerin psikolojik olarak rahatlama ve yenilenme sürecinde sessizliğin ve huzurun ön planda olduğunu ancak çevresel enerji ve atmosferin de önemli bir tamamlayıcı rol oynadığını göstermektedir.

Şekil 16. Psikolojik gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 12’de psikolojik gereksinimlerin alt kategorilerine ve örnek yorumlara yer verilmiştir. Psikolojik gereksinimler altında değerlendirilen sessizlik alt kategorisi, bireylerin zihinsel rahatlama ve içsel huzur arayışını karşılayan önemli bir unsurdur. Yapılan yorumlar, mekânın sağladığı sessizliğin, konuklara yoğun bir rahatlama ve dinlenme fırsatı sunduğunu belirtmektedir. Örneğin, "sessiz ve oldukça dinlendirici bir yer" ve "gürültüsüz sessizlik" gibi ifadeler, mekânın sakin atmosferinin zihinsel ve duygusal rahatlık sağladığını ortaya koymaktadır. "Sessizlik içinde kendinizi dinlemek için harika bir ortam" yorumu ise, konukların çevresel gürültüden uzaklaşarak, sadece kendi iç dünyalarına odaklanabilecekleri bir ortam sunduğunu ifade etmektedir. Bu tür yorumlar, psikolojik rahatlamanın ve içsel huzurun sağlanması için sessizliğin önemli bir bileşen olduğunu vurgulamaktadır.

Huzur ve sakinlik alt kategorisi, kullanıcıların psikolojik iyileşme ve denge ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir gereksinim olarak değerlendirilmiştir. Yorumlar, mekânın huzurlu atmosferinin ziyaretçilere derin bir sakinlik ve iç huzur sunduğunu

göstermektedir. Örneğin, “*sonsuz huzurun*” ve “*mutlak huzur*” gibi ifadeler, mekânın sağladığı huzurlu atmosferin psikolojik açıdan rahatlatıcı ve dinginleştirici etkilerini dile getirmektedir. Ayrıca, “*huzur içinde kalabileceğiniz sihirli bir ortam*” ve “*her şey sakinlik yayıyor*” gibi yorumlar, mekânın atmosferinin bir bütün olarak konukların ruhsal rahatlamasına katkı sağladığını ve duygusal dengeyi desteklediğini ifade etmektedir. Bu alt kategori, huzur ve sakinliğin psikolojik rahatlama, stresin azaltılması ve zihinsel denge için önemli bir gereksinim olduğunu göstermektedir.

Günlük hayattan uzaklaşma kategorisi, modern hayatın getirdiği stres ve karmaşadan kaçma arayışını ifade etmektedir. Yorumlarda, “*hayatın stresli şeylerinden uzaklaşıp*” ve “*günlük hayatın karmaşasından uzak*” gibi ifadeler, otelin sunduğu ortamın, konukların zihinsel olarak dinlenebileceği, içsel huzur bulabileceği bir kaçış sunduğunu belirtmektedir. Ayrıca, “*gerçek dünyadan kaçmak*” ve “*modern yaşamdan uzak*” gibi yorumlar, ziyaretçilerin sıradan hayatlarından koparak, sadece huzura odaklanabilecekleri bir ortam bulmalarının önemini vurgulamaktadır. Günlük hayattan uzaklaşma, psikolojik gereksinimler açısından bireylerin ruhsal rahatlamalarını ve zihinsel yeniden yapılanmalarını sağlayacak bir mekân sunmaktadır.

Dijital detoks ve teknolojiden uzaklaşma alt kategorisi, teknolojinin hayatımıza sürekli entegrasyonu ve dijital dünyada sürekli bağlantıda olmanın oluşturduğu psikolojik baskılardan kurtulma ihtiyacını karşılayan bir gereksinim olarak ele alınmıştır. Yorumlar, mekânın sunduğu dijital detoks fırsatlarının, konuklara teknoloji ve dijital cihazlardan uzaklaşarak zihinsel rahatlama ve yenilenme imkânı sunduğunu göstermektedir. “*Elektronik cihazların kullanımı yasak*” ve “*telefon sinyali olmayan bu yer*” gibi ifadeler, mekânın dijital dikkat dağıtıcıları ortadan kaldırarak, konuklara huzurlu ve dikkat dağılmadan bir ortam sunduğunu belirtmektedir.

Pozitif atmosfer ve enerji alt kategorisi, mekânın sağladığı ruhsal atmosferin konukların psikolojik iyilik halleri üzerindeki etkisini ifade etmektedir. Yorumlar, mekânın atmosferinin, özgürlük ve aidiyet hissi yaratarak, konukların içsel denge ve pozitif enerjiyle dolmalarını sağladığını belirtmektedir. “*İnanılmaz bir yer, adeta bir ruhu var*” ve “*her şey denge içinde*” gibi ifadeler, mekânın sunduğu ortamın psikolojik

rahatlamayı destekleyen bir pozitif enerji taşıdığını vurgulamaktadır. “Benzersiz bir yer” ve “kalbimdeki yer” gibi yorumlar ise, mekânın ziyaretçilerine özgürlük ve huzur sunarak, onları duygusal olarak beslediğini ve pozitif bir atmosfer yarattığını ortaya koymaktadır. Bu alt kategori, psikolojik gereksinimler açısından önemli bir yer tutar, çünkü bireylerin ruhsal durumları üzerinde doğrudan olumlu bir etkisi vardır.

Psikolojik Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Sessizlik	“sessiz ve oldukça dinlendirici bir yer” “gürültüsüz sessizlik,” “Sessizlik içinde kendinizi dinlemek için harika bir ortam.” “Gürültüden uzak, sessizlik içinde.” “Burası, sessizlik ve içsel huzur için eşsiz bir yer.” “Tam sessizlik ve derin bir dinleme.”
Huzur ve Sakinlik	“Huzurlu atmosfer.” “Sonsuz huzurun.” “Berraklık ve huzur.” “Mutlak huzur.” “Huzurlu ve dingin.” “Sakin ve huzurlu yer.” “Huzur ile sessizlik.” “Huzurun birleşimi bir yer.” “İç huzuru yakaladım.” “berraklık ve huzuru yeniden bulma fırsatı” “huzur ve sakinlik buluyorsunuz.” “huzur içinde kalabileceğiniz sihirli bir ortam.” “Her şey sakinlik yayıyor.” “Buradan büyük bir huzurla dönülüyor.”
Günlük Hayattan Uzaklaşma	“Hayatın stresli şeylerinden uzaklaşıp.” “Günlük hayatın karmaşasından uzak.” “Şehir kaosu ve gürültüsünden uzak.” “Günlük yaşamın sürekli bağlantısından uzaklaşmak.” “Yoğun hayattan uzak bir yer.” “Dünyadan kopmanıza ve huzur ile sükunet bulmanıza” “Günlük yaşamdan uzaklaşmak ve rahatlamak.” “Günlük rutinden tamamen kopmak” “Gerçek dünyadan kaçmak.” “Modern yaşamdan uzak.” “Hızlı dünyadan biraz uzaklaşmak istiyorsanız,” “Hızlı yaşamdan bir mola arayanlara.”
Dijital Detoks ve Teknolojiden Uzaklaşma	“teknolojiden arınmak” “Dijital Detox.” “Elektronik cihazların kullanımı yasak.” “Telefon sinyali olmayan bu yer.” “Dijital detoks yapmak için.” “Teknolojiden arınmak.” “Teknolojik dikkat dağıtıcılar olmadan” “Her şeyden tamamen deşifre olmuş olmak, telefon ve wi-fi yok.” “dijital detoks yapmak”

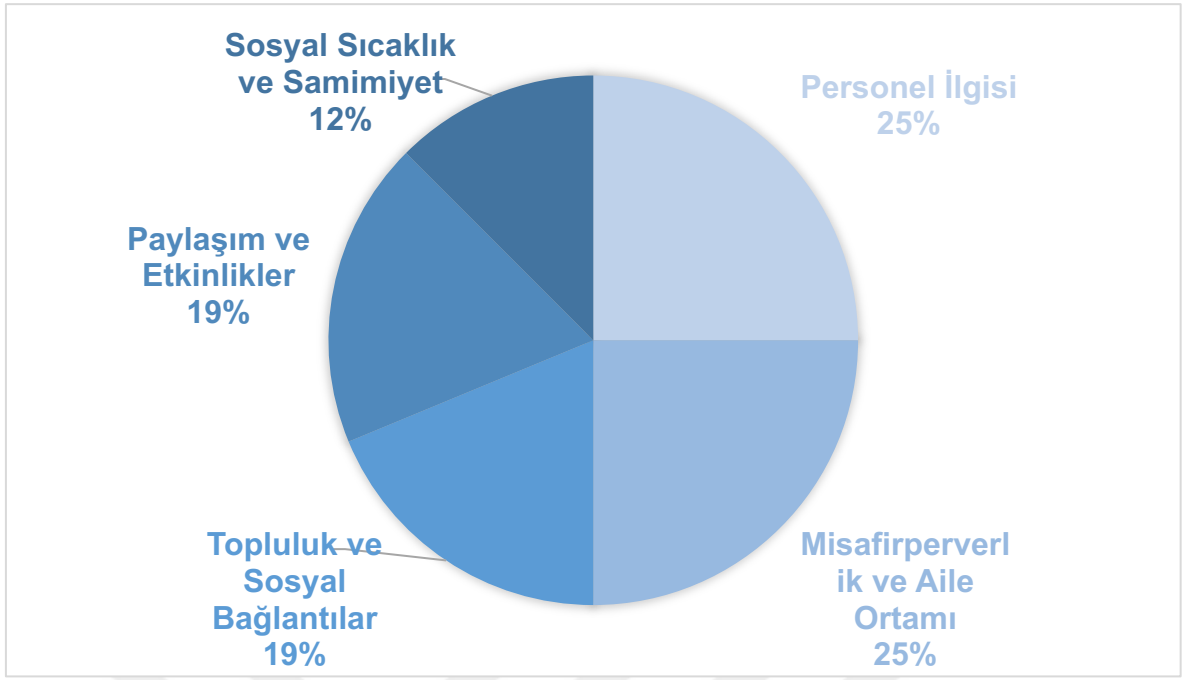
Pozitif Atmosfer ve Enerji	<i>“Harika bir ortam.”</i> <i>“İnanılmaz bir yer, adeta bir ruhu var.”</i> <i>“Yerin benzersiz atmosferini ve enerjisini.”</i> <i>“Özgürlük ve Aidiyet Hissi.”</i> <i>“Samimi deneyim.”</i> <i>“Hayat deneyimi.”</i> <i>“Benzersiz bir yer.”</i> <i>“Nadir bir güzellik.”</i> <i>“Her şey denge içinde.”</i> <i>“Pozitiflik.”</i> <i>“İçsel bir atmosfer.”</i> <i>“Özgürlük.”</i> <i>“Kalbimdeki yer.”</i>
--	---

Tablo 12. Psikolojik gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

6.5. Sosyal Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Sosyal gereksinimler, bireylerin ve toplumların etkileşimlerini pozitif anlamda desteklemek için değerlendirilen unsurlardır. Bu doğrultuda, sosyal gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 17, sosyal gereksinimlerin başlıca öğelerinin nasıl dengelendiğini ve birbirine olan oranlarını göstermektedir. Bu pasta grafiği, sosyal gereksinimlerin farklı alt kategorilerinin birbirine olan oranlarını ortaya koymaktadır. Grafikte en büyük paya sahip olan “personel ilgisi” misafirlerin ihtiyaçlarına gösterilen özenin ve nazik bir hizmetin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Personel ile sağlanan güçlü bağ, misafirlerin rahatlaması ve tatmin olmaları için temel bir faktör gibi görünmektedir. “Misafirperverlik ve aile ortamı” ise bir diğer önemli öğe olup, misafirlerin kendilerini evlerinde hissettikleri ve sıcak bir aile ortamında bulundukları deneyimleri ifade etmektedir. “Topluluk ve sosyal bağlantılar” ile “paylaşım ve etkinlikler” gibi unsurlar daha küçük bir paya sahip olsa da misafirler arasındaki etkileşimlerin ve sosyal bağların da deneyim üzerinde önemli bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Son olarak, “sosyal sıcaklık ve samimiyet,” ortamda hissedilen dostane yaklaşımı vurgularken, diğer faktörlere göre daha düşük bir oranla yer alıyor, ancak yine de sosyal atmosferin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 17. Sosyal gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 13’de sosyal gereksinim alt kategorilerine ve ilgili örnek yorumlara yer verilmiştir. Personelin nazik, güler yüzlü ve yardımsever tavırları, sosyal gereksinimlerin önemli bir bileşenini oluşturur. Misafirlerin yorumları, otel personelinin konukların ihtiyaçlarına özenle yaklaştığını ve onlara özel bir ilgi gösterdiğini ifade etmektedir. Örneğin, “*Personel her zaman nazik, yardımsever ve güler yüzlüydü*” ve “*Personel inanılmaz nazik, adeta bir aile gibiydiler*” gibi ifadeler, misafirlerin kendilerini değerli ve güvende hissettiklerini göstermektedir. Bu durum, sosyal bağlamda güvenli bir ortam yaratmakta ve otel deneyiminin sıcak bir atmosferde geçmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, personelin nazik ve dikkatli davranışları, misafirlerin sosyal ihtiyaçlarını karşılayarak, onlara samimi bir ortam sunmaktadır.

Misafirperverlik, bireylerin kendilerini “evde gibi” hissetmelerine yardımcı olarak, sosyal sıcaklık ve aidiyet hissi yaratır. Örneğin, “*aldığınız misafirperverlik olağanüstü. Eremito’da kendinizi evinizde gibi hissediyorsunuz*” yorumu, otelin sosyal bir bağ kurarak misafirlerine huzurlu bir ortam sunduğunu ifade etmektedir. Aile ortamını çağrıştıran “*harika ekibi ve samimi otel sahibiyle*” ve “*Personel oldukça özel, neredeyse bir aile gibi*” gibi ifadeler, misafirlerin otel personeli ile duygusal bağ kurmalarını ve samimi bir atmosferde ağırlanmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda,

otel misafirleri, sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal anlamda da desteklenmektedir.

Topluluk hissi ve sosyal bağlantılar, bireylerin yalnızlık hissinden kurtulmalarına yardımcı olur ve sosyal ihtiyaçlarını karşılar. Örneğin, *“personel ile genellikle yalnız misafirler arasında anında oluşan topluluk hissi”* ve *“diğer gezginlerle paylaşılan yemekler ve akşam yemeğinden sonra ateş başında toplanma”* yorumları, otelin sosyal etkileşimlere olanak tanıyan bir ortam sunduğunu göstermektedir. Misafirler, farklı hikayeler paylaşarak diğer bireylerle bağ kurma fırsatı bulmuş ve bu durum onların sosyal ihtiyaçlarını tatmin etmiştir. Ayrıca, *“Hiç yalnızlık hissetmedim çünkü harika insanlarla tanıştım!”* gibi ifadeler, otelin sosyal bağları güçlendirme yönündeki amacını vurgulamaktadır.

Paylaşım ve etkinlikler, misafirlerin sosyalleşmesi ve topluluğun bir parçası gibi hissetmesi için önemli fırsatlar sunar. Örneğin, *“yoga ve meditasyon seansları ve diğer sohbetler, ateşin etrafında”* ve *“Sabah ve akşam kolektif toplanma anları”* gibi yorumlar, misafirlerin birlikte vakit geçirebildikleri ve sosyal bir bağ kurabildikleri etkinlikleri ifade etmektedir. Ayrıca, *“Konuklara sunulan özgürlüğü çok beğendim; pek çok etkinlik önerisi sunuluyor”* yorumu, misafirlerin bireysel tercihlerine saygı duyulan bir sosyal ortam bulduğunu göstermektedir. Bu tür etkinlikler, bireylerin sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ihtiyaçlarını da karşılamaktadır.

Sosyal sıcaklık ve samimiyet, misafirlerin kendilerini özel ve değerli hissetmelerini sağlayarak, sosyal gereksinimlerin karşılanmasında önemli bir rol oynar. Örneğin, *“Sıcaklıkla karşılanıyorsunuz, aynı sıcaklık akşamları büyük şöminede bulunan muazzam ana odada tekrar hissediliyor”* yorumu, misafirlerin mekânın atmosferinde samimiyet ve sıcaklık bulduklarını ifade etmektedir. Ayrıca, *“Bu huzur ve dayanışma yerinin bekçilerine özellikle teşekkür ederim, bizi cömertlik ve incelikle karşıladılar, şımarttılar ve dinlediler”* gibi ifadeler, otelin misafirleriyle kurduğu özel bağların, sosyal anlamda tatmin edici bir deneyim sunduğunu göstermektedir.

Sosyal Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Personel İlgisi	“Personel her zaman nazik, yardımsever ve güler yüzlüydü.” “Çalışanlar inanılmaz derecede yardımsever ve sizi evinizde hissettiriyor.” “Sahibi ve tüm ekip harika, nazik ve yardımsever.” “Personel oldukça kibar.” “Resepsiyonda sizi genç ve nazik personel karşılıyor.” “Personel kusursuzdu.” “Personel inanılmaz nazik, adeta bir aile gibiydiler.” “Personel harika.” “Tüm personel nazik ve dikkatli.”
Misafirperverlik ve Aile Ortamı	“aldığınız misafirperverlik olağanüstü. Eremito'da kendinizi evinizde gibi hissediyorsunuz.” “Personel oldukça özel, neredeyse bir aile gibi.” “Ailevi insaniyetle dolu harika bir ekip,” “Her şeyden uzak, ama o kadar ailevi.” “harika ekibi ve samimi otel sahibiyle” “etkili ve güler yüzlü olan resepsiyonist Giulia'ya” “Marcello'nun etrafındaki harika ekip” “Personel, misafirlere karşı özel bir saygı gösteriyor.”
Topluluk ve Sosyal Bağlantılar	“personel ile genellikle yalnız misafirler arasında anında oluşan topluluk hissi” “Marcello'ya ve tüm ekibe misafirperverlikleri için özel bir teşekkür.” “diğer gezginlerle paylaşılan yemekler ve akşam yemeğinden sonra ateş başında toplanma,” “Harika yol arkadaşları tanıdım; herkes farklı ama hepsi ilginç, açık fikirli ve misafirperver.” “Hiç yalnızlık hissetmedim çünkü harika insanlarla tanıştım!” “farklı hikayelerini paylaşacak birçok farklı kişiyle tanışma fırsatı”
Paylaşım ve Etkinlikler	“Güzel insanlarla tanışma fırsatı.” “yoga ve meditasyon seansları ve diğer sohbetler, ateşin etrafında.” “Akşam yemeğinden sonra biraz serinlik ile yıldızlı gökyüzünü izleyebilir ve bir braciara etrafında toplanarak bitki çayı içebilirsiniz.” “Boş zaman: Marcello'nun çalışanlarıyla birlikte, ormanın ve küçük şelalelerin arasında, sarıp sarmalayan doğada yapılacak harika meditasyon yürüyüşleri önerildi.” “Sabah ve akşam kolektif toplanma anları (katılım isteğe bağlı) şapelde gerçekleşti.” “Konuklara sunulan özgürlüğü çok beğendim; pek çok etkinlik önerisi sunuluyor, ancak bunlara katılmak konusunda hiçbir 'zorunluluk' yok.”
Sosyal Sıcaklık ve Samimiyet	“Sıcaklıkla karşılanıyorsunuz, aynı sıcaklık akşamları büyük şöminede bulunan muazzam ana odada tekrar hissediliyor.” “Özel bir yerin ötesinde, bugünlerde küçümsenmemesi gereken büyük bir insan sıcaklığı buldum!” “Bu huzur ve dayanışma yerinin bekçilerine özellikle teşekkür ederim, bizi cömertlik ve incelikle karşıladılar, şımartılar ve dinlediler.” “Harika insanlar, ... ve derin sohbetlerle çevrili.”

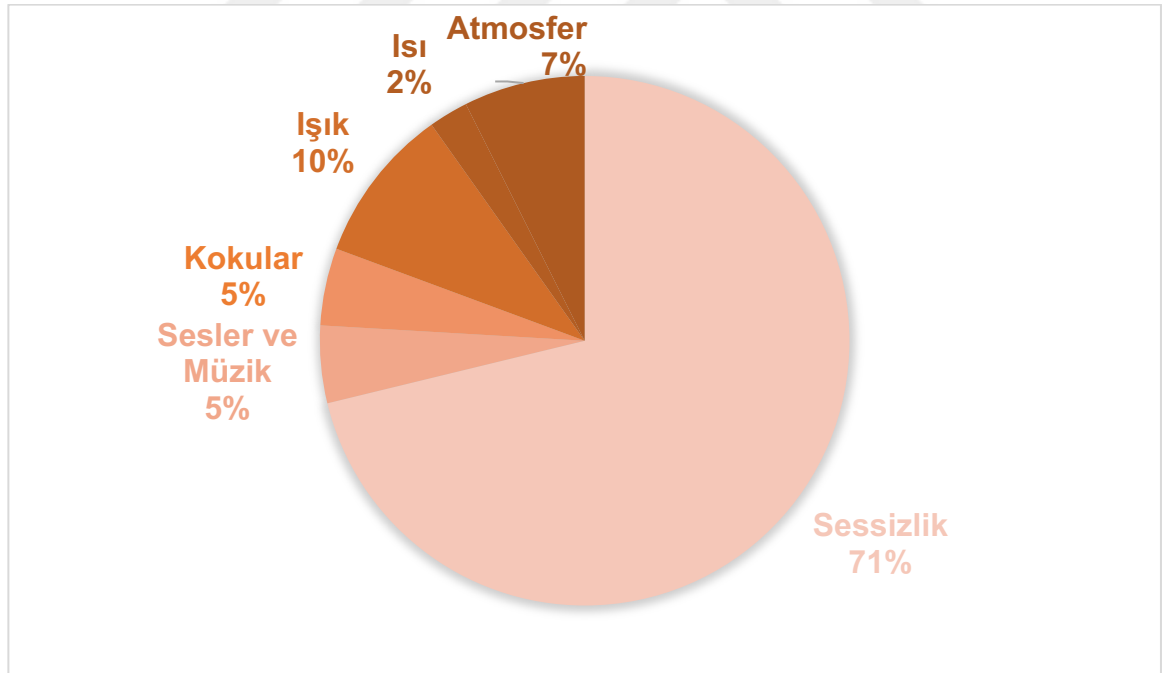
Tablo 13. Sosyal gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

6.6. Duyusal Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Duyusal gereksinimler, kullanıcıların mekânları rahat ve sağlıklı şekilde deneyimlemeleri için duyulara hitap eden çevresel ihtiyaçlardır. Bu doğrultuda, duysal gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden

değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 18, duysal gereksinimlerin başlıca öğelerinin nasıl dengelendiğini ve birbirine olan oranlarını göstermektedir. Grafiğe göre, duysal gereksinimler büyük ölçüde “sessizlik” üzerine odaklanmaktadır. Misafirlerin deneyimlerinde sessizlik ve huzurun önemli bir yer tuttuğu ve bu durumun sakinleştirici bir atmosfer yaratmanın temel unsurlarından biri olarak öne çıktığı görülmektedir. Grafik, “sesler ve müzik” ile “kokular” gibi diğer duysal faktörlerin nispeten küçük bir yer kapladığını, ancak yine de ortamı tamamlayan unsurlar olduklarını vurgulamaktadır. “Işık” ise duysal deneyim açısından diğer kategorilere göre daha az bir öneme sahiptir. Son olarak, “ısı” kategorisi en düşük paya sahiptir, bu da ortamın fiziksel rahatlığının diğer duysal faktörler kadar ön planda olmadığını belirtmektedir. Genel olarak, sessizlik, duysal deneyimin merkezinde yer alırken, diğer faktörler tamamlayıcı birer unsur olarak rol oynamaktadır.

Şekil 18. Duyusal gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 14 ise duysal gereksinim alt kategorilerine ve ilgili örnek yorumları göstermektedir. Atmosfer ile ilgili yapılan yorumlar, mekânın duysal gereksinimlere yönelik güçlü bir atmosfer sunduğunu açıkça göstermektedir. “Huzur dolu”,

“rahatlatıcı” ve “manevi bir atmosfer” gibi ifadeler, kullanıcıların mekânı sadece fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal bir deneyim olarak algıladığını vurgulamaktadır. Ayrıca, “sessizlik” ve “içsel bir atmosfer” gibi tanımlamalar, mekânın sakinlik ve dinginlik sağlayarak içsel bir denge sunduğunu ifade etmektedir. Yorumlardaki “benzersiz” ve “büyüleyici” gibi kavramlar, atmosferin estetik ve duygusal etkilerini öne çıkarırken, duygusal gereksinimlerin mekânın genel tasarımı ve enerjisiyle uyum içinde karşılandığını ortaya koymaktadır.

Sessizlik, bireylerin çevresel gürültüden arındırılmış bir ortamda zihinsel dinginlik kazanmalarını sağlar. Yorumlar, otelde sessizliğin hem fiziksel hem de psikolojik olarak güçlü bir etki yarattığını vurgulamaktadır. Örneğin, “*Tam sessizlik ve derin bir dinleme*” ve “*Gürültüden uzak, sessizlik içinde*” ifadeleri, misafirlerin duygusal anlamda rahatlamalarını sağladığını gösterir. Ayrıca, sessizlik, misafirlerin kendilerini dinlemeleri ve içsel huzura ulaşmaları için bir ortam sunmaktadır. “*Yemekler, kesinlikle sessizlik içinde yenilen refakat odasında yeniyor*” gibi yorumlar, sessizliğin otelin her alanında korunduğunu ve bu durumun bir tasarım unsuru olarak kullanıldığını ifade etmektedir.

Ses ve müzik, duygusal deneyimin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Örneğin, “*Arka planda çalan Gregorian ilahileri!*” ve “*Tibet çanlarıyla yapılan meditasyonlar*” gibi yorumlar, otelin sakinleştirici ve huzur veren bir ses atmosferi sunduğunu göstermektedir. Gregorian ilahilerinin yemekler sırasında veya genel atmosferde yer alması, mistik ve sakinleştirici bir deneyim yaratır. Bu tür ses unsurları, misafirlerin duygusal algılarını dengeleyerek rahatlamalarına katkı sağlamaktadır. “*Akşam yemekleri, mum ışığında ve tek kelime etmeden, arka planda Gregorian ilahilerinin hafif sesiyle alınan bir deneyim zamanı*” yorumu, otelin misafirlerine duygusal anlamda bir atmosfer sunduğunu ifade etmektedir.

Koku, bireylerin duygusal ve duygusal bağlamda deneyimlerini zenginleştiren bir unsurdur. “*Kokular, ..., bu Eremito'da bizi gereksiz olandan arındırıyor*” yorumu, otelde kullanılan kokuların huzur verici bir etkiye sahip olduğunu ve gereksiz stres faktörlerini azaltarak misafirlere daha temiz ve saf bir ortam sunduğunu göstermektedir. Kokuların otel deneyiminin bir parçası olarak dikkatle seçilmesi, duygusal gereksinimlerin karşılanmasında önemli bir katkıdır.

Işık, mekânın atmosferini ve bireylerin duyuşsal algısını etkileyen önemli bir tasarım unsurudur. *“Eremito'nun sadeliği ... mumları, ...”* ve *“Alacakaranlıkta odaları yalnızca mum ışığı aydınlatır”* yorumları, otelin doğal ve loş ışık kullanımını öne çıkardığını göstermektedir. Bu tür bir aydınlatma, sakin ve dingin bir atmosfer yaratarak misafirlerin rahatlamasına katkıda bulunur. *“Işıklandırma, genel atmosferin bir parçası olarak harika bir şekilde kullanılmış”* yorumu ise ışığın, mekânın genel duyuşsal deneyimine uyumlu bir şekilde entegre edildiğini ifade etmektedir.

Isı, fiziksel rahatlığı artıran bir duyuşsal gereksinimdir. *“Özellikle ayarlanabilir yerden ısıtma”* yorumu, otelde misafirlerin bireysel konforlarının dikkate alındığını ve ısıtmanın duyuşsal deneyimin bir parçası olarak önemsendiğini göstermektedir. Ayarlanabilir ısıtma sistemi, misafirlerin ortamı kendi ihtiyaçlarına göre düzenlemelerine olanak tanıyarak fiziksel rahatlık sağlar.

Duyuşsal Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Atmosfer	<i>“huzur dolu bir atmosfer sunuyor”</i> <i>“kurucusu Marcello'nun yarattığı atmosferi deneyimlemek için buradadır”</i> <i>“sessizlik, içsel bir atmosfer atmosfer inanılmaz bu yerin benzersiz”</i> <i>“atmosferini ve enerjisini yaratıyor”</i> <i>“gerçekten rahatlatıcı bir atmosfer”</i> <i>“Yapının iç ve dış atmosferi büyüleyici”</i> <i>“sakinlik ve manevi bir atmosfer”</i>
Sessizlik	<i>“sessiz ve oldukça dinlendirici bir yer”</i> <i>“Baskın olan gürültüsüz sessizlik,”</i> <i>“Sessizlik içinde kendinizi dinlemek için harika bir ortam.”</i> <i>“Gürültüden uzak, sessizlik içinde.”</i> <i>“Burası, sessizlik ve içsel huzur için eşsiz bir yer.”</i> <i>“Tam sessizlik ve derin bir dinleme.”</i> <i>“Huzur ile sessizlik içinde.”</i> <i>“Yemekler, kesinlikle sessizlik içinde yenilen refakat odasında yeniyor.”</i> <i>“Ne araba, ne uçak, ne de başka rahatsız edici sesler duyuluyor.”</i>

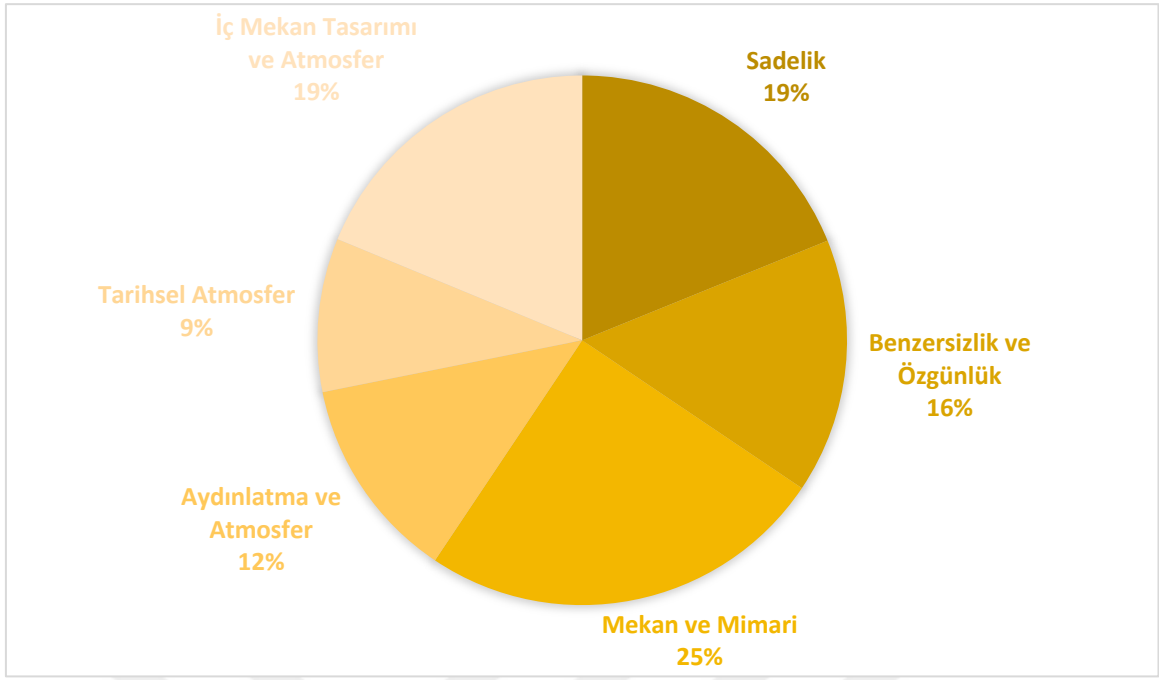
Sesler ve Müzik	<i>“Arka planda çalan Gregorian ilahileri!”</i> <i>“Gregorian ilahilerinin eşliğinde sessizlik içinde yenilen yemek,”</i> <i>“Arka planda ise Gregorian ilahileri, konaklamanız boyunca çoğu zaman sizi eşlik ediyor.”</i> <i>“Arka planda çalan Gregoriyan müzik ise oldukça sakinleştirici.”</i> <i>“Akşam yemekleri, mum ışığında ve tek kelime etmeden, arka planda Gregorian ilahilerinin hafif sesiyle alınan bir deneyim zamanı.”</i> <i>“Tibet çanlarıyla yapılan meditasyonlar.”</i>
Kokular	<i>“Kokular, ..., bu Eremito'da bizi gereksiz olandan arındırıyor.”</i> <i>“Ve sonra o eşsiz yer: renkler, sesler, kokular.”</i>
Işık	<i>“Eremito'nun sadeliği ... mumları, ...”</i> <i>“Alacakaranlıkta odaları yalnızca mum ışığı aydınlatır”</i> <i>“Loş ışıklar.”</i> <i>“Işıklandırma, genel atmosferin bir parçası olarak harika bir şekilde kullanılmış.”</i>
Isı	<i>“Özellikle ayarlanabilir yerden ısıtma.”</i>

Tablo 14. Duyusal gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

6.7. Estetik Gereksinimlerin Değerlendirilmesi

Estetik gereksinimler, mekânın görsel, dokunsal ve duyuşsal algıları üzerinde etkili olan öğeleri ifade eder. Bu doğrultuda, estetik gereksinimler kullanıcıların yapıya ilişkin yorumları üzerinden değerlendirilecek ve yapının bu gereksinimleri ne ölçüde karşıladığı analiz edilecektir.

Şekil 19, estetik gereksinimlerin başlıca öğelerinin nasıl dengelendiğini ve birbirine olan oranlarını göstermektedir. Pasta grafiği, estetik gereksinimlerin çeşitli faktörler tarafından şekillendirildiğini ve her birinin farklı derecelerde önemli olduğunu ortaya koymaktadır. “Mekân ve mimari” kategorisi, estetik deneyimin en büyük payını oluşturmaktadır, bu da fiziksel çevrenin tasarımı ve yapısının genel atmosfer üzerindeki güçlü etkisini vurgulamaktadır. “Sadelik” ve “iç mekân tasarımı ve atmosfer” gibi unsurlar, daha zarif ve sade bir deneyim yaratmaya odaklanırken, eşit bir şekilde paylaşılan yüzdelerle önemli bir yer tutmaktadır. “Benzersizlik ve özgünlük” de bu deneyimin bir parçası olarak öne çıkarak ortamın diğerlerinden ayıran özelliklerine işaret etmektedir. “Tarihsel atmosfer” ise, geçmişten gelen bir etkileycilik ile atmosferi zenginleştirirken, “aydınlatma ve atmosfer” daha küçük bir pay alıyor, ancak yine de estetik bir bütünlük sağlamak için önemli bir unsurdur.

Şekil 19. Estetik gereksinimlerin alt kategori yorum sayılarının dağılımı

Tablo 15'te estetik gereksinim alt kategorilerine ve ilgili örnek yorumları yer verilmiştir. Sadelik ile ilgili yapılan yorumlar, Eremito'nun minimalist tasarımı ve “az çoktur” felsefesini vurgulayan bir estetik anlayışı benimsediğini göstermektedir. “Hayatın sadeliğini keşfetmek ve kabul etmek için bir yer” gibi ifadeler, otelin tasarımının yalnızca görsel anlamda değil, aynı zamanda yaşam felsefesi olarak da sadeliği teşvik ettiğini gösteriyor. Sadelik, oteldeki deneyimi hem estetik hem de manevi bir düzeye taşıırken, “Sadeliğin gerçek lükse dönüştüğü bir yer” ifadesi, minimalist yaklaşımla yaratılan tasarımı vurgulamaktadır.

“Bu mekân, özel tarzıyla gerçekten benzersiz” ve “türünde benzersiz ve eşi benzeri olmayan bir deneyim” yorumları, otelin sıradışı bir deneyim sunduğunu ifade etmektedir. Tarihi ve modern tasarım unsurlarının birleşimi, oteli hem tarihi hem de çağdaş bir estetik anlayışla harmanlayan özgün bir mekân haline getirmiştir. Bu durum, konuklara görsel ve duygusal bir derinlik kazandırmaktadır.

“Yapının kendisi de oldukça güzel” ve “Büyük taş ev, doğanın korunmasına ve geçmişteki manastır kimliğine saygılı bir şekilde zevkle ve dikkatle restore edilmiş” ifadeleri, mimarinin estetik değerini ve geçmişle bağını öne çıkarmaktadır. Mimari unsurlar, hem doğayla hem de tarihsel bağlamla uyum içinde tasarlanmıştır. Küçük

ve konforlu odalar, basitliklerinde bile şıklık sunarken, manastır temalı tasarım, geleneksel ve modern unsurların birleşimini sergilemektedir.

“Işıklandırma, genel atmosferin bir parçası olarak harika bir şekilde kullanılmış” yorumu, ışığın sadece bir fonksiyon değil, aynı zamanda estetik bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Mum ışığı ve loş ışıklar, mekânda hem sıcak hem de mistik bir atmosfer yaratmıştır.

“Antik bir manastırın aslına uygun bir şekilde yeniden inşa edildiği” ve *“Büyük taş ev, geçmişteki manastır kimliğine saygılı bir şekilde zevkle restore edilmiş”* gibi ifadeler, otelin tarihi mirası estetik bir unsur olarak ele aldığını göstermektedir. Tarihi dokuların modern bir anlayışla korunması, konuklara nostalji ve estetik bir atmosfer yaratmaktadır.

“Özenle tasarlanmış alanlar” ve *“Her köşe özenle düzenlenmiş”* yorumları, detaylara verilen önemi ve otantik bir atmosfer yaratma amacını vurgulamaktadır. İç mekânlarda kullanılan doğu tarzı mobilyalar, güzel bir şömine ve dekoratif unsurlar, mekânın sıcak ve davetkar bir his uyandırmasını sağlamaktadır. Detaylara gösterilen özen ve otantik tasarım, estetik gereksinimlerin karşılanmasında önemli bir yer tutmaktadır.

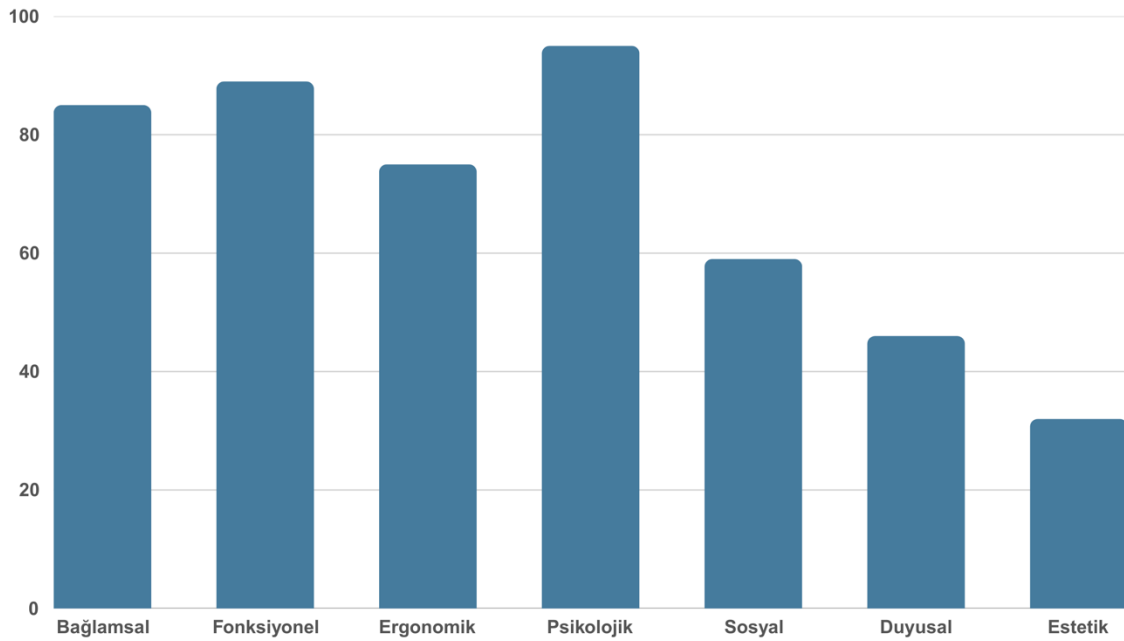
Estetik Gereksinimler Alt Kategoriler	İlgili Yorumlar
Sadelik	<i>“Minimalist”</i> <i>“Sadelik ve eski zamanları yansıtmısı.”</i> <i>“Sadelik.”</i> <i>“Hayatın sadeliğini keşfetmek ve kabul etmek için bir yer.”</i> <i>“Eremito'nun sadeliği.”</i> <i>“Sadeliği kutsuyor.”</i> <i>“‘Az çoktur’ kavramı.”</i> <i>“Sadelik üzerine kurulmuş.”</i> <i>“Sade ve saf bir deneyim.”</i> <i>“Sade görünen şeyleri bile gerçek bir lüks haline getiren atmosfer inanılmaz.”</i> <i>“Sadeliğin gerçek lükse dönüştüğü bir yer.”</i> <i>“Her şey ustalıkla sadelik üzerine kurulmuş!”</i>
Benzersizlik ve Özgünlük	<i>“Bu yerin benzersiz atmosferini.”</i> <i>“Bu mekân, özel tarzıyla gerçekten benzersiz.”</i> <i>“türünde benzersiz ve eşi benzeri olmayan bir deneyim.”</i> <i>“Her köşe özenle düzenlenmiş ve pek çok yer, ortaçağ eremitik geleneğinin manevi çağrışımlarına sahip.”</i> <i>“Antik bir manastırın aslına uygun bir şekilde yeniden inşa edildiği, dikkate değer bir konum.”</i>

Mekân ve Mimari	“Yapının kendisi de oldukça güzel.” “Yapının iç ve dış atmosferi büyüleyici.” “Konumu, tasarımı ve personeli harika.” “Yapı harika.” “Gerçekten güzel bir kır evi.” “Oda veya hücreler küçük ama konforlu, basitliklerinde bile şıklar.” “Misafirlere manastır hayatını aktaracak şekilde her özelliğiyle yeniden yaratılmış bir manastır ama akıllıca bir modernlikle!” “Büyük taş ev, doğanın korunmasına ve geçmişteki manastır kimliğine saygılı bir şekilde zevkle ve dikkatle restore edilmiş.”
Aydınlatma ve Atmosfer	“İşıklandırma, genel atmosferin bir parçası olarak harika bir şekilde kullanılmış.” “Loş ışıklar.” “Ve sonra o eşsiz yer: renkler, ... paha biçilemez.” “Hem ortamı hem de dekorasyonu gerçekten etkileyici.”
Tarihsel Atmosfer	“Antik bir manastırın aslına uygun bir şekilde yeniden inşa edildiği, dikkate değer bir konum.” “Büyük taş ev, doğanın korunmasına ve geçmişteki manastır kimliğine saygılı bir şekilde zevkle ve dikkatle restore edilmiş.”
İç Mekân Tasarımı ve Atmosfer	“Özenle tasarlanmış alanlar.” “Eremito'nun sadeliği, odaları, dekoru.” “Loş ışıklar, iç mekânların bakımı ve uyumu.” “Her köşe özenle düzenlenmiş.” “Ortak alanlar, sıcak ve davetkar olup, doğu tarzını çağrıştıran mobilyalar, güzel bir şömine.” “Detaylara gösterilen sevgi ve otantiklik var.”

Tablo 15. Estetik gereksinim alt kategorileri ve ilgili örnek yorumlar

SONUÇ

Bu araştırma, iç mekân tasarımlarının kullanıcıların genel iyi olma hali üzerindeki etkisinin büyük bir öneme sahip olduğu hipotezine dayanarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, İtalya'daki Eremito otelinin genel tasarımı, iyi olma hali gereksinimlerine uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Kullanıcı yorumları içerik analizi yöntemiyle detaylı bir şekilde incelenmiş, otelin tasarımıyla ilgili bulgular ortaya konmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Şekil 20'deki grafikte, her bir gereksinim için kullanıcılar tarafından yapılan toplam yorum sayıları gösterilmektedir.

Şekil 20. Her bir gereksinim kategorisi için yapılan toplam yorum sayıları

Grafikten, otelin hangi gereksinim kategorilerini daha fazla dikkate aldığı ya da hangi alanlarda daha düşük kullanıcı geri bildirimi aldığı çıkarımı yapılabilir. En fazla yorum yapılan kategori 95 yorum ile psikolojik gereksinimler olmuştur; bu, otelin misafirlerin huzur, sakinlik ve içsel denge arayışlarına etkili bir şekilde yanıt verdiğini göstermektedir. Fonksiyonel gereksinimler (89 yorum) ve bağlamsal gereksinimler (85 yorum) ise öne çıkan diğer kategorilerdir, bu da otelin genel işlevsellik, hizmet kalitesi ve çevreyle uyum sağlama açısından güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Ergonomik gereksinimler (75 yorum) de misafirler tarafından önemli ölçüde takdir edilmiştir. Buna karşılık, sosyal gereksinimler (59 yorum), duyuşal gereksinimler (46 yorum) ve özellikle estetik gereksinimler (32 yorum) diğer kategorilere kıyasla daha

az değerdendirilmiştir. Dolayısıyla, otelin sosyal, duyusal ve görsel alanlarda tasarım özelliklerini geliştirmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Genel olarak, misafirlerin otel deneyimlerinde psikolojik ve fonksiyonel gereksinimlerin en önemli rolü oynadığı görülmektedir.

Kullanıcı yorumları incelendiğinde, yapılan yorumların genellikle psikolojik ve fonksiyonel unsurlarla ilgili olduğu görülmektedir. Bu durum, yapının en çok bu gereksinimleri karşıladığı ve konukların fiziksel ve ruhsal iyi olma hallerini destekleyen etmenlerle ne çıktığını göstermektedir. Ancak, genel iyi olma halini desteklemek için, yapıların tüm iyi olma hali gereksinimlerini karşılaması ve bu doğrultuda kullanıcılara anlamlı deneyimler sunması büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte, iyi olma hali gereksinimlerinin daha bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınarak, bir bütün olarak aynı anda değerdendirilmesi gerekmektedir.

Her ne kadar bu çalışma bir otel yapısını değerdendirse de, bireylerin bulundukları her türlü yapının iç mekân tasarımlarının, kullanıcıların iyi olma halleri gereksinimlerini pozitif bir şekilde destekleyecek şekilde yapılması gerekmektedir. Bu alışma, hem otel i mekânlarının hem de diğer mekânların tasarımlarının, kullanıcıların iyi olma halleri gereksinimlerini karşılaması açısından bir rehber olarak kullanılabilir ve bu gereksinimlerin karşılanabilmesi için hangi unsurların önemli olduğunu belirlemeye yardımcı olabilir.

şekil 21’de yer alan kelime bulutunda, otel misafirlerinin yorumlarında en sık vurgulanan ifadeler ne çıkarılmıştır. Bu ifadeler doğrultusunda, *konum*, *manzara*, *sessizlik* ve *sadelik* gibi temaların baskın olduğu görülmektedir. Bu temalar, yalnızca fiziksel çevreye ilişkin bağlamsal gereksinimleri karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda bireylerin psikolojik ihtiyaçlarını da desteklemektedir. Özellikle *doğanın içinde*, *eşsiz konum*, *olağanüstü konum*, *orman manzarası* ve *nefes kesici manzara* gibi ifadeler, otelin doğal çevresi ile kullanıcı deneyimi arasında güçlü bir bağ kurduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağ, bireylerin doğayla bütünleşmesine imkan tanıyarak, hem fiziksel hem de zihinsel yenilenmeye katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca *sessizlik*, *sükunet* ve *mutlak huzur* gibi kavramlar, otelin sağladığı atmosferin kullanıcıların zihinsel rahatlama ve duygusal denge gereksinimlerini karşılamada

Son olarak, *minimalist tasarım, sadelik ve sade ve saf bir deneyim* ifadeleri, otelin tasarımında minimalist bir anlayışın benimsendiğini ve bu yaklaşımın detaylardan arındırılmış, yalın bir estetik oluşturduğunu işaret etmektedir. Bu tasarım anlayışı, bireylerin çevresel karmaşadan uzaklaşarak daha odaklanmış, dingin ve bilinçli bir deneyim yaşamalarına olanak tanımaktadır. Tüm bu unsurlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, otelin tasarım ve konum özelliklerinin, kullanıcıların iyi olma hali üzerinde çok yönlü ve bütüncül bir etkisi olduğu sonucuna varılmaktadır.

106

alınmalıdır. Bu nedenle, çalışmanın sonuçları Tablo 16’da daha genel bir yaklaşımla sunulurak, farklı otel tasarımlarına yönelik öneriler içeren bir rehber oluşturulmuştur.

Bağlamsal Gereksinimler	Konum Manzara Doğa ile ilişki Mekânın atmosferi ve kullanıcı deneyimi
Fonksiyonel Gereksinimler	Rahatlama mekânları Odalar ve konfor Ortak alanların tasarımı Çok yönlü işlevsellik
Ergonomik Gereksinimler	Gürültüsüz ortam ve sessizlik Rahatlama mekânları Odalar ve konfor Aydınlatma
Psikolojik Gereksinimler	Gürültüsüz ortam ve sessizlik Huzur ve sakinlik Kaçış ve yenilenme Pozitif atmosfer ve enerji
Sosyal Gereksinimler	Hizmet ve destek Topluluk oluşumu ve sosyal bağlantılar Paylaşım imkanları ve etkinlik katılımı Sosyal sıcaklık ve samimi iletişim
Duyusal Gereksinimler	Atmosfer Gürültüsüz ortam ve sessizlik Akustik düzenlemeler Kokular Aydınlatma Sıcaklık ve konforlu iklim
Estetik Gereksinimler	Minimalist tasarım ve yalınlık Özgün ve kendine has tasarım Mekânın yapısal estetiği ve mimari unsurlar Aydınlatma düzeni ve atmosfer yaratımı İç mekân düzeni ve estetik uyum

Tablo 16. İyi olma halini destekleyen otel tasarımları için öneriler rehberi

Bağlamsal gereksinimler altında yer alan alt kategoriler, konum, manzara, doğa ile ilişki, mekânın atmosferi ve kullanıcı deneyimi gibi başlıklarla daha genel bir çerçevede ele alınmıştır. Fonksiyonel gereksinimler ise rahatlama mekânları, odalar ve konfor, ortak alanların tasarımı ve çok yönlü işlevsellik gibi unsurları içermektedir. Ergonomik gereksinimler altında ise gürültüsüz ortam ve sessizlik, rahatlama mekânları, odalar ve konfor, aydınlatma gibi alt kategoriler belirlenmiştir. Psikolojik gereksinimler, gürültüsüz ortam ve sessizlik, huzur ve sakinlik, kaçış ve yenilenme,

pozitif atmosfer ve enerji gibi kategorilerle kullanıcıların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Sosyal gereksinimler ise hizmet ve destek, topluluk oluşumu ve sosyal bağlantılar, paylaşım imkanları ve etkinlik katılımı, sosyal sıcaklık ve samimi iletişim gibi unsurlar üzerinden şekillendirilmektedir. Duyusal gereksinimler alt kategorileri ise atmosfer, gürültüsüz ortam ve sessizlik, akustik düzenlemeler, kokular, aydınlatma, sıcaklık ve konforlu iklim gibi unsurlarla, mekânın duysal etkilerini artırmayı amaçlamaktadır. Estetik gereksinimler ise minimalist tasarım ve yalınlık, özgün ve kendine has tasarım, mekânın yapısal estetiği ve mimari unsurlar, aydınlatma düzeni ve atmosfer yaratımı, iç mekân düzeni ve estetik uyum gibi görsel ve duygusal algıyı etkileyen unsurlar üzerinden tasarımın estetik yönünü ön plana çıkarmaktadır.

Bu çalışmada, otel tasarımlarında kullanıcıların iyi olma halini destekleyecek gereksinimler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bağlamsal, fonksiyonel, ergonomik, psikolojik, sosyal, duysal ve estetik gereksinimler alt kategorilerinde şekillendirilen çeşitli unsurlar, mekânın tasarımında kullanıcı deneyimini ve memnuniyetini artırmak amacıyla belirlenmiştir. Bu unsurlar, her bir gereksinimin mekânın genel atmosferi, konforu, kullanım amacına uygunluğu, estetik algısı ve kullanıcıların fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılaması açısından büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, her bir gereksinim altında yer alan kategoriler, gelecekteki otel tasarımlarında kullanıcıların çeşitli beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uygulanabilir ve kişisel deneyimleri en üst düzeye çıkaracak şekilde uyarlanabilir. Bu doğrultuda önerilen kılavuz, tasarımcılar için önemli bir kaynak oluşturacak, kullanıcı odaklı otel mekânlarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abercrombie, S. (1990). *A philosophy of interior design*. Avalon Publishing.
- Abras, C., Maloney Krichmar, D., & Preece, J. (2004). User-Centered Design. *İçinde Encyclopedia of Human-Computer Interaction* (ss. 445-456). Sage Publications.
- Albostan, D. (2009). *Çoklu konut projelerinde "esneklik": Türkiye'den üç yenilikçi örnek*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- American Psychological Association. (t.y.). *APA Dictionary of Psychology*. American Psychological Association.
- Attepe-Özden, S., Deniz-Pak, M., & İçağasıoğlu Çoban, A. (2017). Sosyal Hizmette İyilik Hali Kavramı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 87-104.
- Archilovers. "The Eden Project: The Biomes, Grimshaw.". Erişim: 06.06.2024, <https://www.archilovers.com/projects/338/the-eden-project-the-biomes.html>
- Architectuul. "The Gherkin". Erişim: 06.06.2024, <https://architectuul.com/architecture/the-gherkin>
- Bachelard, G. (1958). *The Poetics of Space*. Penguin Classics.
- Baer, J. (2012). Domain specificity and the limits of creativity theory. *The Journal of Creative Behavior*, 46(1), 16-29. <https://doi.org/doi:10.1002/jocb.002>
- Banks, D. R. (2015). *Wheel of Wellness: The Three-Step System to a WOW Life*. Balboa Press.
- Barcaccia, B., Esposito, G., Matarese, M., Bertolaso, M., Elvira, M., & Marinis, M. G. (2013). Defining quality of life: A wild-goose chase. *Europe's Journal of Psychology*, 9(1), 185-203.

- Benyus, J. (2008). A good place to settle: Biomimicry, biophilia, and the return of nature's inspiration to architecture. İçinde *Biophilic Design: The theory, science, and practice of bringing buildings to life*. John Wiley & Sons.
- Benyus, J. M. (1997). *Biomimicry: Innovation inspired by nature*. Morrow.
- Berlyne, D. E. (1971). *Aesthetics and Psychology*. Appleton Century Crofts.
- Berman, M. G., Jonides, J., & Kaplan, S. (2008). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*, 19(12), 1207-1212.
- Berto, R. (2005). Exposure to restorative environments helps restore attentional capacity. *Journal of Environmental Psychology*, 25(3), 249-259.
<https://doi.org/doi:10.1016/j.jenvp.2005.07.001>
- Biswas Diener, R. M. (2008). Material wealth and subjective well-being. İçinde *The science of subjective well-being* (ss. 307-322). Guilford Press.
- Böhme, G. (2018). *The aesthetics of atmospheres*. Routledge.
- Boyden, S. (1971). Biological determinants of optimum health. In Vorster D.J.M. (Ed). *Proceedings of a conference held in Blantyre Malawi*. The human biololgy of environmental change, London: International Biology Program.
- Boyden, S. (2016). The biohistorical paradigm: The early days of human ecology at the Australian National University. *Human Ecology Review*, 22(2), 25-46.
- Boyden, S., & Millar, S. (1978). Human ecology and the quality of life. *Urban Ecology*, 3(3), 263-287.
- Bradburn, N. M. (1969). *The Structure of Psychological Well-Being*. Aldine.
- Bradley, B. (2009). *Well-Being And Death*. OUP Oxford.

Brey, P. (2015). Handbook of Ethics, Values, and Technological Design. Sources, Theory, Values and Application Domains. İçinde J. Van den Hoven, P. Vermaas, & I. Van de Poel, *Design for the value of human well-being* (ss. 365-382). Springer.

Brey, P. A. (2015). Design for the value of human well-being. İçinde *Handbook of Ethics, Values, and Technological Design. Sources, Theory, Values and Application Domains* (ss. 365-382). Springer.

Brown, B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 259-271.

Browning, W. D., Ryan, C. O., & Clancy, J. O. (2014). *Patterns of Biophilic Design*. Terrapin Bright Green.

Buttimer, A., & Seamon, D. (2015). *The Human Experience of Space and Place*. Routledge.

B Corporation. "Eremito". Erişim: 02.11.2024,
<https://www.bcorporation.net/en-us/find-a-b-corp/company/eremito/>

B Corporation. "What is a B Corp?". Erişim: 02.11.2024,
<https://bcorporation.eu/what-is-a-b-corp/what-does-b-corp-certification-mean/>

Canepa, E. (2022). *Architecture is atmosphere: Notes on empathy, emotions, body, brain, and space*. Mimesis International.

Canepa, E. (2023). Investigating atmosphere in architecture: An overview of phenomenological and neuroscientific methods. In *Designing atmospheres: Theory and science*. New Prairie Press.

Canepa, E., & Scelsi, V. (2023). Atmosfera. In *Book of Papers (BoP): Tenth Forum ProArch (X Forum ProArch): "Le parole e le forme"* (ss. 244-249). Zenodo.

- Capaldi, C. A., Passmore, H. A., Nisbet, E. K., Zelenski, J. M., & Dopko, R. L. (2015). Flourishing in nature: A review of the benefits of connecting with nature and its application as a well-being intervention. *International Journal of Wellbeing*, 5(4), 1-16. <https://doi.org/doi:10.5502/ijw.v5i4.449>
- Casey, E. S. (2001). Between geography and philosophy: What does it mean to be in place world? *Annals of the Association of American Geographers*, 91(4), 683-693.
- Cecla, F. L. (2008). *Contro Architettura*. Bollati Boringhieri.
- Charytonowicz, J. (2000). *Architecture and Ergonomics*. Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting.
- Clarkson, J., Coleman, R., Keates, S., & Lebbon, C. (2003). *Inclusive Design: Design for the Whole Population*. Springer Verlag.
- Clements Croome, D. (2006). *Creating the Productive Workplace*. Taylor & Francis.
- Coleman, J. S. (1984). *Foundations of Social Theory*. The Belknap Press of Harvard University Press.
- Condé Nast Traveler. "These are the winners of the Condé Nast Traveler Awards: The greats of travel.". Erişim: 02.11.2024, <https://www.traveler.es/viajeros/galerias/ganadores-premios-traveler-2020-gold-list/2860>
- Cramer, J. S., & Browning, W. D. (2008). Transforming Building Practices Through Biophilic Design. İçinde *Biophilic Design*. John Wiley and Sons Inc.
- Çolak, F. D., Akyürek, G., Abaoğlu, H., & Bumin, G. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Zaman Yönetimi Becerileri ile İyilik Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 6(1), 33-48.

- Deci, E. L., Connel, J. P., & Ryan, R. M. (1989). Self-determination in a work organization. *Journal of Applied Psychology*, 74(4), 580-590.
- Deci, L. M., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. Springer Science & Business Media.
- Demattè, M. L., Zucco, G. M., Roncato, S., Gatto, P., Paulon, E., Cavalli, R., & Zanetti, M. (2018). New Insights into the Psychological Dimension of Wood–Human Interaction. *European Journal of Wood and Wood Products*, 76(4), 1093-1100.
- Demirbaş, G. U., & Demirbaş, Ö. O. (2019). Biyofilik Tasarım Kapsamında Peyzaj Mimarlığı ve İç Mimarlık Arakesiti: Eğitim Programlarının Karşılıklı Değerlendirilmesi. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 50-60.
- Descartes, R. (1994). *Discourse on Method*. Everyman Paperbacks. (Original work published 1637).
- Design Hotels. “*Eremito Gallery*”. Erişim: 25.11.2024, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/gallery/>
- Design Hotels. “*Eremito Location and Details*”. Erişim: 25.11.2024, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/location-details/>
- Desmet, P. M. A., & Pohlmeyer, A. E. (2013). Positive design: An introduction to design for subjective well-being. *International Journal of Design*, 7(3), 5-19.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Diener, M., & Diener, C. (1995). Factors Predicting the Subjective Well-Being of Nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 851-864.

- Diener, E., & Lucas, R. E. (1999). Personality and subjective well-being. İçinde *Well-being: The foundations of hedonic psychology* (D. Kahneman, E. Diener, N. Schwarz (Eds.), ss. 213-229). Russell Sage Foundation.
- Diener, E., & Seligman, M. E. (2004). Beyond Money: Toward an Economy of Well-Being. *Psychological Science In the Public Interest*, 1(2), 1-31.
- Dilani, A. (2009). *Psychosocially Supportive Design: A Salutogenic Approach to the Design of the Physical Environment*. 55-65.
- Dodge, R., Daly, A. P., Huyton, J., & Sanders, L. D. (2004). The Challenge of Defining Wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 2(3), 222-235.
- Dolan, P., Foy, C., & Smith, S. (2016). The SALIENT Checklist: Gathering up the Ways in Which Built Environments Affect What We Do and How We Feel. *Buildings*, 6(1).
- Dolan, P., Hallsworth, M., Halpern, D. K., Metcalfe, R., & Vlaev, I. (2012). Influencing Behaviour: The Mindspace Way. *Journal of Economic Psychology*, 33(1), 264-277.
- Dorin, A. (2001). Generative Processes and the Electronic Arts. *Organized Sound*, 6(1), 47-53.
- Dreyer, B. C., Coulombe, S., Whitney, S., Riemer, M., & Labbé, D. (2018). Beyond Exposure to Outdoor Nature: Exploration of the Benefits of a Green Building's Indoor Environment on Wellbeing. *Frontiers in Psychology*, 9.
- El-Zeiny, R. (2012). Biomimicry as a Problem Solving Methodology in Interior Architecture. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50, 502-512.
- Eschleman, K. J., Madsen, J., Alarcon, G., & Barelka, A. (2014). Benefiting from creative activity: The positive relationships between creative activity, recovery experiences, and performance related outcomes. *Journal of*

Occupational and Organizational Psychology, 87(3), 579-598.
<https://doi.org/doi:10.1111/joop.12064>

Fletcher, G. (2013). A Fresh Start For The Objective-List Theory of Well-Being. *Utilitas*, 25(2), 206-220.

Freeman, K. (2017). How Wellness and Well-Being Went Mainstream. *Ambius Blog*.
<https://www.ambius.com/blog/how-wellness-and-well-being-went-mainstream/>

Fromm, E. O. (1964). *The Heart of Man*. Harpercollins.

Galindo, P. G., & Corraliza Rodríguez, J. A. (2000). Environmental aesthetics and psychological well-being: Relationships between preference judgments for urban landscapes and other relevant affective responses. *Psychology in Spain*, 4(1), 13-27.

Green Building Council. (2016). *Health and well-being in homes*. Green Building Council.
<https://ukgbc.org/resources/health-and-wellbeing-in-homes/>

Greenhouse, E. S. (2012). *Human Centered Design*. Livable New York Resource Manual. <http://www.aging.ny.gov/LivableNY/ResourceManual/Index.cfm>

Gruber, M. (2007). Uncovering the Value of Planning in New Venture Creation: A Process and Contingency Perspective. *Journal of Business Venturing*, 22, 782-807.

Gu, N., Singh, V., & Merrick, K. (2010). *A Framework to Integrate Generative Design Techniques for Enhancing Design Automation*. 127-136.

Halpern, D. (1995). *Mental health and the built environment: More than bricks and mortar?* Taylor & Francis.

- Hardy, J. (2011). The Knowledge About Human Well-Being In Plato's Laches. R. A. King, & D. R. Schilling içinde. İçinde *How Should One Live?: Comparing Ethics in Ancient China and Greco-Roman Antiquity* (s. 107). Walter de Gruyter.
- Harrison, P. L., Pope, J. E., Coberley, C. R., & Rula, E. Y. (2012). Evaluation of the relationship between individual well-being and future health care utilization and cost. *Population Health Management*, 15, 1-6.
- Hartig, T., Evans, G. W., Jammer, L. D., Davis, D. S., & Gärling, T. (2003). Tracking restoration in natural and urban field settings. *Journal of Environmental Psychology*, 23(2), 109-123. [https://doi.org/doi:10.1016/S0272-4944\(02\)00109-3](https://doi.org/doi:10.1016/S0272-4944(02)00109-3)
- Hatch, R. (1984). *The Scope of Social Architecture*. Van Nostrand Reinhold.
- Haybron, D. (2007). Life Satisfaction, Ethical Reflection, and The Science of Happiness. *Happiness Stud*, 8, 99-138.
- Haybron, D. M. (2007). *The Pursuit Of Unhappiness*. Oxford University Press.
- Headey, B., & Wearing, A. (1992). *Understanding happiness: A theory of subjective well-being*. Longman Cheshire.
- Health and Well-being in Homes*. (2016). Green Building Council.
- Heerwagen, J. (2006). *Investing in People: The Social Benefits of Sustainable Design*. Rethinking Sustainable Construction, Sarasota, FL.
- Heerwagen, J., & Gregory, B. (2008). Biophilia and Sensory Aesthetics. İçinde *Biophilic Design: The Theory, Science, and Practice of Bringing Buildings to Life* (ss. 227-241). John Wiley & Sons.

Heerwagen, J., & Hase, B. (2001). *Building Biophilia: Connecting People to Nature in Building Design*.

<https://www.usgbc.org/drupal/legacy/usgbc/docs/Archive/External/Docs8543.pdf>

Hegge, M. (2013). Nightingale's Environmental Theory. *Nursing Science Quarterly*, 26(3), 211-219.

Hendrick, H. (1997). *Children, Childhood and English Society, 1880–1990*. Cambridge University Press.

Hendrick, H. W., & Kleiner, B. M. (2001). *Macroergonomics: An Introduction to Work System Design*. Human Factors and Ergonomics Society.

Hendrick, H. W., & Kleiner, B. M. (2002). *Macroergonomics: Theory, Methods, and Applications*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Hildebrand, G. (2008). Biophilic Architectural Space. İçinde *Biophilic Design: The Theory, Science and Practice of Bringing Buildings to Life* (ss. 263-275). John Wiley & Sons.

Imrie, R., & Hall, P. (2001). *Inclusive Design: Designing and Developing Accessible Environments*. Spon Press.

Institute of Medicine (IOM). (2007). *Green healthcare institutions: Health, environment, and economics*. The National Academies Press.

Ivcevic, Z. (2007). Artistic and everyday creativity: An act-frequency approach. *The Journal of Creative Behavior*, 41(4), 271-290.
<https://doi.org/doi:10.1002/j.2162-6057.2007.tb01074.x>

iStock. "Large Termite Mound and African Elephant" Erişim: 07.06.2024,
<https://www.istockphoto.com/tr/fotoğraf/large-termite-mound-and-african-elephant-gm1376213941-442460542?searchscope=image%2Cfilm>

- Jordan, P. (2000). *Designing Pleasurable Products*. Taylor & Francis.
- Kahneman, D., Diener, E., & Schwarz, N. (1999). *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*. Russell Sage Foundation.
- Kamitsis, I., & Francis, A. J. P. (2013). Spirituality mediates the relationship between engagement with nature and psychological well-being. *Journal of Environmental Psychology*, 36, 136-143.
<https://doi.org/doi:10.1016/j.jenvp.2013.07.013>
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. Cambridge University Press.
- Keller, H. (2016). Psychological autonomy and hierarchical relatedness as organizers of developmental pathways. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 371(1686), 20150070.
- Kellert, S., & Calabrese, E. (2015). *The Practice of Biophilic Design*. Biophilic Design. <https://www.biophilic-design.com>
- Kellert, S. R. (2008). Dimensions, elements, and attributes of biophilic design. İçinde *Biophilic design: The theory, science, and practice of bringing buildings to life* (ss. 3-19). Wiley.
- Kellert, S. R. (2016). *The Practice of Biophilic Design*. Yale University Press.
- Keyes, C. L. M. (1998). Social Well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121-140.
- Keyes, C. L. M., & Shapiro, A. D. (2004). Social well-being in the United States: A descriptive epidemiology. İçinde *How healthy are we? A national study of well-being at midlife* (ss. 350-372). University of Chicago Press.

- Kiefer, R. A. (2008). An Integrative Review of The Concept of Well-Being. *Holistic Nursing Practice*, 22(5), 244-252.
- Klepeis, N. E., Nelson, W. C., Ott, W. R., Robinson, J. P., Tsang, A. M., Switzer, P., Behar, J. V., Hern, S. C., & Engelmann, W. H. (2001). The National Human Activity Pattern Survey (NHAPS): A Resource for Assessing Exposure to Environmental Pollutants. *Journal of Exposure Analysis and Environmental Epidemiology*, 11(3), 231-252.
- Koningsveld, E. A. P., Settels, P. J. M., & Pikaar, R. N. (2007). *Meeting Diversity in Ergonomics*. Elsevier.
- Kreitzer, M. J. (2012). Spirituality and Well-Being: Focusing on What Matters. *Western Journal of Nursing Research*, 34(6), 707-711.
- Kupfer, J. (1987). Privacy, autonomy, and self-concep. *American Philosophical Quarterly*, 24(1), 81-89.
- Lachman, M. E. (1986). Locus of Control and Aging Research: A Case for Multidimensional and Domain Specific Assessment. *Psychology and Aging*, 1(1), 34-40.
- Lachman, M. E., & Weaver, S. L. (1998). The sense of control as a moderator of social class differences in health and weel-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(3), 763-773.
- Landro, L. (2024). The simple idea that is changing health care. *The Wall Street Journal*.
<https://www.wsj.com/articles/SB1000142405270230445000457727591137055179>
- Larsson, A., Larsson, T., Leifer, L., Van der Loos, M., & Feland, J. (2005). *Design for well-being: Innovations for people*. Proceedings of International Conference on Engineering Design ICED 05.

- Lenoir, F. (2016). *Mutluluk Üstüne Felsefi Bir Yolculuk*. Bilge Kültür Sanat.
- Lyubomirsky, S., & Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46(2), 137-155.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M., & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of General Psychology*, 9(2), 111-131.
- MacNaughton, P., Satish, U., Cedeno Laurent, J. G., Flanigan, S., Vallarino, J., Coull, B., Spengler, J. D., & Allen, J. G. (2017). The Impact of Working in a Green Certified Building on Cognitive Function and Health. *Building and Environment*, 14, 178-186.
- Maglic, M. J. (2012). *Biomimicry: Using Nature as a Model for Design*. Yüksek lisans tezi, University of Massachusetts Amherst, Massachusetts.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. NY: Harper & Row Publishers.
- McCarter, R., & Pallasmaa, J. (2012). *Understanding architecture*. Phaidon.
- McCormack, J., Dorin, A., & Innocent, T. (2004). *Generative Design: A Paradigm for Design Research*. Futureground - DRS International Conference 2004, Melbourne, Australia.
- McGillivray, M., & Clarke, M. (2007). Understanding Human Well-Being. *The Journal of Development Studies*, 43, 954-960.
- McLaughlan, R. (2018). Psychosocially supportive design: The case for greater attention to social space within the pediatric hospital. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 11(2), 151-162.
- Merleau-Ponty, M. (1945). *La Phénoménologie de la Perception*. Gallimard.

- Michalos, A. C. (2008). Education, Happiness And Wellbeing. *Social Indicators Research*, 87(3), 347-366.
- Miller, H., & Kälviäinen, M. (2006). *Design for Wellbeing*. Proceedings of Design and Emotion 06 Conference, Gothenburg, Sweden: Chalmers University.
- Minucciani, V., & Sağlar Onay, N. (2018). Well-being framework as a contributor to sustainability. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 217, 699-710.
- Minucciani, V., & Sağlar Onay, N. (2019). Well-being age and space. *Journal of Urban Design*, 25(2), 275-286.
- Minucciani, V., & Sağlar Onay, N. (2020). *Well-Being Design and Frameworks for Interior Space*. Information Science Reference.
- Murdock, M. C., & Ganim, R. M. (1993). Creativity and humor: Integration and incongruity. *The Journal of Creative Behavior*, 27(1), 57-70.
<https://doi.org/doi:10.1002/j.2162-6057.1993.tb01387.x>
- Myers, J., Sweeney, T. J., & Witmer, J. M. (2000). The Wheel of Wellness Counseling for Wellness: A Holistic Model for Treatment Planning. *Journal of Counseling and Development*, 78, 251-266.
- Naci, H., & Ioannidis, J. P. (2015). Evaluation of Wellness Determinants and Interventions by Citizen Scientists. *JAMA*, 314(2), 121-122.
- Namazian, A., & Mehdipour, A. (2013). Psychological demands of the built environment, privacy, personal space and territory in architecture. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 3(4), 109-113.
- Never Enough Architecture. "The Eastgate Centre". Erişim: 07.06.2024,
<https://neverenougharchitecture.com/project/the-eastgate-centre/>

- Niit, T. (1993). Housing characteristics, family relations and lifestyle: An empirical study of Estonian families. İçinde G. Arias, *The Meaning and Use of Housing* (ss. 327-341). Avebury.
- Norman, D. A. (1988). *The Psychology of Everyday Things*. Basic Books.
- Norman, D. A., & Draper, S. W. (1986). *User Centered System Design: New Perspectives on Human-computer Interaction*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Olsaretti, S., & Arneson, R. J. (2006). *Preferences And Well-Being* (No. 59). Cambridge University Press.
- Oman, S. (2021). Knowing well-being: A history of data. İçinde *New directions in cultural policy research* (ss. 35-66). Springer Nature.
- Oxford Dictionary. "Well-being". Erişim. 27.04.2024, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/well-being>
- Owen, F. K. (2016). *İyilik Hali Çalışma Kitabı*. Anı Yayıncılık.
- Özlem, D. (2014). *Etik: Ahlak Felsefesi*. Notos Kitap.
- Pallasma, J. (2003). *The Eyes of the Skin*. John Wiley & Sons.
- Pallasmaa, J. (2023). "L'architettura nel suo campo relazionale". *Domus*, 1076, 4-5.
- Park, J., Loftness, V., & Aziz, A. (2018). Post-Occupancy Evaluation and IEQ Measurements from 64 Office Buildings: Critical Factors and Thresholds for User Satisfaction on Thermal Quality. *Buildings*, 8(11), 156.
- Parris, T., & Kates, R. (t.y). Characterizing and Measuring Sustainable Development. *Annual Review of Environment and Resources*, 28(1), 559-586.

- Passmore, H., & Howell, A. J. (2014). Nature involvement increases hedonic and eudaimonic well-being: A two-week experimental study. *Ecopsychology*, 6, 148-154.
- Petermans, A., & Pohlymeyer, A. E. (2014). *Design for subjective well-being in interior architecture*. 206-218.
- Poe, M. R., Donatuto, J., & Satterfield, T. (2016). Sense of place: Human well-being considerations for ecological restoration in Puget Sound. *Coastal Management*, 44(5), 409-426.
- Poel, I. V. (2012). Can we design for well-being? İçinde *The Good Life in a Technological Age* (ss. 295-306).
- Potvin, J. (2010). The velvet masquerade: Fashion, interior design and the furnished body. İçinde A. Myzelev, *Fashion, Interior Design and the Contours of Modern Identity*. Ashgate Publishing.
- Preece, J., Rogers, Y., & Sharp, H. (2002). *Interaction Design: Beyond Human-Computer Interaction*. John Wiley & Sons.
- Proceedings of the Human Factors Society 32nd Annual Meeting*. (1988).
- Richards, R. (1990). Everyday creativity, eminent creativity, and health: 'Afterview'; for CRJ Issues on creativity and health. *Creativity Research Journal*, 3(4), 300-326. <https://doi.org/doi:10.1080/10400419009534363>
- Rodin, J., Timko, C., & Harris, S. (1985). The Construct of Control: Biological and Psychological Correlates. İçinde *Annual Review of Gerontology and Geriatrics* (ss. 3-55). Springer.
- Rosenman, M. A. (1997). The Generation of Form Using an Evolutionary Approach. İçinde *Evolutionary Algorithms in Engineering Applications* (ss. 69-85). Springer.

- Rozelle, S., Taylor, J. E., & deBrauw, A. (1999). Migration, remittances, and agricultural productivity in China. *American Economic Review*, 89(2), 287-291.
- Runco, M. A., & Bahleda, M. D. (1986). Implicit theories of artistic, scientific and everyday creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 20(2), 93-98.
<https://doi.org/doi:10.1002/j.2162-6057.1986.tb00423.x>
- Ryan, C. O., Browning, W. D., Clancy, J. O., Andrews, S. L., & Kallianpurkar, N. B. (2014). Biophilic Design Patterns. *International Journal of Architectural Research*, 8(2), 62-76.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2008). Hedonia, eudaimonia, And well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 1-11.
- Sağlar Onay, N. (2015). Interiors seeking a New Design Language. *The International Journal of Architectonic, Spatial, and Environmental Design*, 8(2), 21-30.
- Salvendy, G. (2012). *Handbook of Human Factors and Ergonomics*. John Wiley & Sons.
- Schneider, T., & Till, J. (2005a). Flexible housing: Opportunities and limits. *Architectural Research Quarterly*, 9(2), 157-166.
- Schneider, T., & Till, J. (2005b). Flexible housing: Opportunities and limits. *Architectural Research Quarterly*, 9(2), 157-166.
- Schneier, B. (2008). The psychology of security. İçinde *Africacrypt*, LNCS 5023 (ss. 50-79). Springer-Verlag.

- Schulz, C. N. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. Academy Editions.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish*. Free Press.
- Sensharma, N. P., Woods, J. E., & Goodwin, A. K. (1998). Relationships between the Indoor Environment and Productivity: A Literature Review. *ASHRAE Transactions*, 104(1B), 686-701.
- Shah, H., & Peck, J. (2015). *Well-being and environment*. Nef.
- Shapiro, D. (1998). *Control therapy*. Wiley.
- Shin, D. C., & Johnson, D. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5(1), 475-492.
- Shumaker, S. A., & V., W. (1989). Hospital Design, Health Providers, and the Delivery of Effective Health Care. İçinde *Advances in Environment, Behaviour and Design* (ss. 161-199). Plenum.
- Smith, D., Metcalfe, P., & Lommerse, M. (2012). Interior architecture as an agent for well-being. *Journal of the HEIA*, 19(3).
- Summers, J. K., Smith, L. M., Case, J., & Linthurst, R. (2012). A Review of The Elements of Human Well-Being With an Emphasis On The Contribution of Ecosystem Services. *Ambio*, 41(4), 327-340.
- Talberth, J., Cobb, C., & Slattery, N. (2007). The Genuine Progress Indicator 2006. *CA: Redefining Progress*, 26.
- Talbott, W. J. (2010). *Human Rights and Human Well-Being*. Oxford University Press.

Torrance, E. P. (1988). The nature of creativity as manifest in its testing. İçinde R. J. Sternberg, *The nature of creativity* (ss. 43-75). Cambridge University Press.

Towers, G. (1995). *Building democracy: Community and architecture in the Inner Cities*. UCL Press.

URL-1: Eremito. "Eremito-The Place for Digital Detox". Erişim: 03.11.2024, <https://www.eremito.com/en/>

URL-2: Tripadvisor. "Eremito-Hotel Reviews". Erişim: 03.11.2024, https://www.tripadvisor.com/Hotel_Review-g1063466-d4795132-Reviews-Eremito-Parrano_Province_of_Terni_Umbria.html#REVIEWS

URL-3: Booking.com. "Eremito Hotelito Del Arma-Reviews". Erişim: 03.11.2024, <https://www.booking.com/hotel/it/eremito-hotelito-del-alma.tr.html#tab-reviews>

URL-4: Google. "Eremito Hotel-Reviews". Erişim: 03.11.2024, <https://www.google.com/travel/search?gsas=1&ts=EggKAaggDCgIIAxocEhoSFAoHCOqPEAwYHBIHCOqPEAwYHRqBMqIQAA&qs=MhNDZ29JejILR21fTC16NUpjRUFFOAI&ap=ugEHcmV2aWV3cw&client=opera&hs=8Ew&biw=1380&bih=673&hl=tr-TR&ved=0CAAQ5JsGahcKEwjou-x-cWKAxUAAAAAHQAAAAAQBQ>

URL-5: Design Hotels. "Eremito". Erişim: 25.11.2024, <https://www.designhotels.com/hotels/italy/umbria/parrano/eremito/>

URL-6: Eremito. "Background". Erişim: 25.11.2024, <https://www.eremito.com/en/background/>

URL-7: Eremito. "The Celluzze". Erişim: 25.11.2024, <https://www.eremito.com/en/the-celluzze/>

URL-8: Eremito. "The Refectory". Erişim: 25.11.2024

<https://www.eremito.com/en/the-refectory/>

URL-9: Eremito. "The Relax Area". Erişim: 25.11.2024

<https://www.eremito.com/en/relax-area/>

Ulrich, R. S. (1983). Aesthetic and Affective Response to Natural Environment. İçinde *Behavior and the Natural Environment*. Springer.

Ulrich, R. S. (1991). Effects of interior design on wellness: Theory and recent scientific research. *National Symposium on Health Care Interior Design (U.S.)*, 3, 97-109.

Ulrich, R. S. (1992). How design impacts wellness. *Healthcare Forum Journal*, 35, 20-25.

Unwin, S. (2009). *Analyzing architecture*. Routledge.

Uwajeh, P., & Ezennia, I. (2019). Evaluating Staff Perceptions of Supportive Healing Environment in Healthcare Facilities. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 3(1), 13-25.

Van der Berg, A. E., Koole, S. L., & Van der Wulp, N. Y. (2003). Environmental preference and restoration: (How) are they related? *Journal of Environmental Psychology*, 23(2), 135-146. [https://doi.org/doi:10.1016/S0272-4944\(02\)00111-1](https://doi.org/doi:10.1016/S0272-4944(02)00111-1)

Wang, X., Xue, S., & Kong, F. (2016). Amplitude of low frequency fluctuations during resting state predicts social well-being. *Biological Psychology*, 118, 161-168. <https://doi.org/doi:10.1016/j.biopsycho.2016.05.012> PMID:27263835

Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678-691.

- Weinthal, L. (2011). *Toward a New Interior: An Anthology of Interior Design Theory*. Princeton Architectural Press.
- Wicker, V. (1991). A Tribute to Roger G. Barker (1903–1990). *Journal of Environmental Psychology*, 11(3), 287-290.
- Wilson, E. O. (1984). *Biophilia*. Harvard University Press.
- Wilson, E. O., & Kellert, S. R. (1993). *The Biophilia Hypothesis*. Island Press.
- Wilson, J. R. (2000). Fundamentals of ergonomics in theory and practice. *Applied Ergonomics*, 31(6), 557-567.
- Wohlwill, J. F. (1968). The physical environment: A problem for a psychology of stimulation. *The Journal of Social Issues*, 22(4), 29-38.
- Xu, X., Sunindijo, R. Y., & Mussi, E. (2020). Comparing user satisfaction of older and newer on-campus accommodation buildings in Australia. *Facilities*, 39(5/6), 389-410.
- Yin, J., Zhu, S., MacNaughton, P., Allen, J. G., & Spengler, J. D. (2018). Physiological and Cognitive Performance of Exposure to Biophilic Indoor Environment. *Building and Environment*, 132, 255-262.
- Zumthor, P. (2006). *Atmospheres*. Birkhauser.
- Zumthor, P. (2007). *Atmosfere. Ambienti architettonici. Le cose che ci circondano*. Milano: Electa.

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... yıl ertelenmiştir. (1)

☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

24/01/2025

(İmza)

Tuğba SEL

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYANI

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

24/01/2025

(İmza)

Tuğba SEL

**YÜKSEK LİSANS/SANATTA YETERLİK/DOKTORA TEZİ/SANAT
ÇALIŞMASI RAPORU ORJİNALLİK RAPORU**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

İç Mekân Tasarımının İyi Olma Hali Üzerindeki Rolü: Eremito Oteli Örneği

Yukarıda başlığı verilen Tezin tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
24.01.2025	145	229509	10.01.2025	7	2570453072

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. 24.01.2025

Tuğba SEL
(İmza)

Öğrenci No.: N21232011

Anasanat/Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR.

Doç. A. Selin MUTDOĞAN (İmza)

PROFICIENCY IN ART / MASTER'S THESIS /ART WORK REPORT ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

The Impact of Interior Design on Well-Being: The Case of Eremito Hotel

The whole report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
24.01.2025	145	229509	10.01.2025	7	2570453072

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. 24.01.2025

Tuğba SEL
Signature

Student No.: N21232011

Department: Interior Architecture and Environmental Design

Program/Degree:

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL
APPROVED
Assoc. Prof. A. Selin MUTDOĞAN (Signature)

